

Turhake, kumppani ja musta aukko

Televisio osana nuorten aikuisten arkea

Lapin Yliopisto
Taiteiden tiedekunta
Kuvataidekasvatus
Kevät 2012
Minna Läntinen

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Tavoitteet ja menetelmät	3
2.1 Tutkimustehtävä.....	3
2.2 Tutkielman sijoittuminen tieteenkentälle	5
3 Televisio osana arkea ja kulttuuria	12
3.1 Suomalaisen televisio ja sarjallisuus	12
3.2 Arki ja koti television näyttämönä	16
3.3 Yleisöjä ja katsojia	19
3.4 Silmät kohden ruutua.....	24
3.4.1 Katsomisen eri puolia.....	24
3.4.2 Katsomisen motiiveja.....	27
3.4.3 Televisio osana vuorovaikutusta.....	29
3.5 Televisio, asenteet ja vaikutukset.....	32
3.5.1 Arvottava suhtautuminen.....	32
3.5.2 Vaikeasti lähestyttävä vaikuttaminen.....	35
4 Osallistujat, ryhmäkeskustelut sekä aineisto	38
4.1 Haastatteluun osallistujat.....	38
4.2 Teemahaastattelu ja ryhmäkeskustelu tutkimusmetodina	40
4.3 Haastattelun teemat ja tallentaminen.....	44
4.4 Aineiston keräys ja lopullinen aineisto	47
5 Aineiston analyysi	52
5.1 Aineistolähtöinen ja teoriaohjaava sisällönanalyysi	52
5.2 Aineistolähtöinen lähestymistapa	55
5.3 Lullin teoria ja television käyttö	56
6 Television katsominen ennen ja nyt	59
6.1 Televisio osana arjen ympäristöä.....	59
6.2 Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys.....	65

6.3 Televisio oppimisen ja roolien näkökulmasta	71
7 Televisio ja katsoja kohtaavat	74
7.1 Henkilökohtainen televisio	74
7.2 Television taustavoimat ja vaikutukset	78
7.3 Katsomisen monet ristiriidat	84
8 Johtopäätökset ja pohdinta	88
8.1 Televisio nuorten aikuisten arjessa	88
8.2 Ajatuksia tutkimusprosessista	93
Lähteet.....	97
Liite 1: Ryhmäkeskustelun teemat	

1 Johdanto

Tutkielmani on kurkkaus median maailmaan yhden sille tyypillisimmän kodinkoneen ja ilmaisumuodon kautta: television. Se on yksi niitä asioita, jotka ihmisyyden lisäksi yhdistävät satoja miljoonia ihmisiä ympäri maailmaa (Kubey & Csikszentmahalyi 1990, 24). Minun sukupolvelle se on ollut osa arkea pienestä pitäen. Silti televisiota ajatellessani minut valtaa lapsenkaltainen ihmetys: Mistä television katsomisesta on oikeastaan kyse? Onko television katsominen kokemuksena samanlaista kaikille? Kiinnostukseni aiheeseen juontaa omasta suhteestani mediaan sekä erityisesti televisioon. Tutkielmani tavoitteena on ymmärtää paremmin median roolia osana ihmisten arkea ja elämää.

Tutkielmassani keskityn kymmenen nuoren aikuisen mielipiteisiin, näkemyksiin ja kokemuksiin, mitä tulee televisiosarjojen vaikuttavuuteen ihmisten elämässä. Haluan osallistujien kokeneen mahdollisimman nuorina median räjähdysmäinen kasvu 1990-luvulla ja pystyvän reflektoimaan kokemuksiaan. Median vaikutuksien huomaaminen ja kokemusten reflektoiminen vaatii medialukutaitoa, joka on kokemusten myötä kehittyvä yksilön henkilökohtainen valmius ymmärtää median viestejä (Kotilainen 1999, 37). Keskityn nuorten aikuisten erilaisiin tapoihin käyttää televisiota ja perustella sen käyttöä sekä heidän näkemyksiinsä television vaikutuksista ja asemasta, mitä tulee arkeen. Nämä asiat ovat minulle kuvataidekasvattajana mielenkiintoisia ja tärkeitä, koska mediakasvatus on osa peruskoulun opetussuunnitelman perusteita (2004) ja siten myös osa koulun kuvataiteenopetuksen sisältöjä.

Tutustuminen mediapedagogiikkaan tai -kasvatukseen herätti mielenkiintoni arkea ja mediaa kohtaan. Ymmärsin kuinka vähän tiedän aiheesta, joka kuuluu alaani tulevana opettajana. Mediakasvatusta ovat erilaiset sisällölliset, pedagogiset ja didaktiset ratkaisut, joilla tuetaan oppilaan kasvua medialukutaidon alueella (Kotilainen 1999, 34). Sen tarpeellisuutta perustellaan juuri median vahvalla otteella nykyajan ihmisten arjesta (Kotilainen & Kivikuru, 1999, 14) ja se on tärkeä osa opetusta tämän päivän koulussa. Nuoria tulisi opettaa tunnistamaan omia medioihin liittyviä tapojaan, erilaisia median vaikutuskeinoja sekä luomaan kriittinen suhde median sisältöihin. Minusta on kuitenkin

vaikeaa opettaa mediaan liittyviä asioita, kun ei ymmärrä, miten median vastaanottaminen tapahtuu käytännössä ja mitä erilaisia motiiveja ja tapoja sen taustalla on.

Medialaitteista keskityn televisioon ja televisiosarjoihin, koska ne ovat kotoisia medioita, joilla ei ole merkittävää roolia vapaa-ajan ulkopuolella. *Media* on laaja käsite, joka sisältää monenlaisia eri ilmaisu muotoja. Media -termi tulee latinan *medium* -sanasta. Se tarkoittaa ilmaisun tapaa sekä sosiaalista yhteyttä, jossa ilmaisu on tuotettu ja välitetty (Mustonen 2001, 8). Suomessa media viittaa ennen kaikkea viestintävälineisiin, joiden välityksellä voi kertoa uutisia ja tarinoita. Niiden ääressä voi siis saada tietoa, viihtyä tai kuluttaa aikaa. Media on etenkin länsimaisten ihmisten elämää läpäisevä tekijä: se on läsnä niin arjessa kuin huvissa. Se on osa kulttuuriamme, yhteiskuntaamme ja arkeamme, minkä vuoksi sitä ja sen vaikutuksia on hankala erottaa niistä. (Herkman 2001, 14, 18, 180.) Puhuttaessa mediasta emme puhu vain sen eri muodoista vaan kokonaisesta sosiaalisen todellisuuden organisaatiosta. Emme voisi kunnolla käsittää nyky-yhteiskuntaa ja maailmaa ilman mediaa, joka yhdistää ja sitoo meitä tiettyihin paikkoihin ja toisiimme. (Alasuutari 1999a, 86.) Näin ollen näen myös television osana sosiaalisuuttamme, yhteiskuntaamme ja kulttuuriamme.

Anu Mustonen (2001, 5) kuvaa mediaa suurien tunteiden välittäjäksi. Se on kiihkeiden keskustelujen aihe, nautinto, pahe, seurapitäjä ja mielentasaaja, mutta myös syntipukki eri ongelmiin. (emt. 5.) Se on kuin taikapeili, joka tuo maailman tapahtumia, tarinoita ja tietoa meille kotiimme. Media vie mukanaan ja televisio on yksi median muodoista, joka on viimeisen viiden kymmenen vuoden ajan tarjonnut meille tietoa, viihdykettä ja sisältöä arkeemme. Aikaa on kulunut ja oletan, että olemme hiljalleen alkaneet hyväksyä sen osaksi arkeamme.

2 Tavoitteet ja menetelmät

2.1 Tutkimustehtävä

Tutkielmassani keskityn television paikkaan ja rooliin nuorten aikuisten arjessa. Nuorilla aikuisilla tarkoitan lukion tai ammattikoulun päättäneitä noin 20–25 -vuotiaita henkilöitä. Tämä ikä pitää sisällään paljon muutoksia ja on siksi hyvin mielenkiintoinen vaihe ihmisen elämässä. Tutkielmani on varsinainen sukellus television ja sen katsojien maailmaan, sillä aihe oli aloittaessani lähes tuntematon itselleni tieteellisessä mielessä. Televisio on ollut minulle hyvin tuttu laite syntymästäni asti ja katson sitä päivittäin, niin kuin monet muutkin nuoret aikuiset. En ole kuitenkaan pohtinut television paikkaa ja merkityksiä elämässäni ja miksi olisinkaan. Televisio ja sen paikka arjessa oli minulle itsestään selvä asia. Se vain oli.

Tutkielmani sai alkunsa osallistuttuani Lapin yliopistossa järjestetyille mediapedagogiikan kurssille, joka liittyi opintoihini kuvataidekasvatuksen koulutusohjelmassa. Tällä kurssilla tutustuimme median, kasvatuksen ja yhteiskunnan suhteisiin sekä median eri ilmiöiden analysoimiseen osana kuvataiteen opetusta. Lisäksi harjoittelimme mediasovellusten käyttämistä kuvataidekasvatuksessa. Kurssin jälkeen jäin kuitenkin ihmettelemään, mistä tässä on oikeasti kyse. Kurssilla ei käyty läpi juuri ollenkaan median suhdetta ihmisiin, jotka käyttävät mediaa jopa päivittäin. Näin ajatus tutkielmaani sai alkunsa.

Aloittaessani tutkielmaani tiesin keskittyväni televisioon. Erilaisten kodin sähköisten medioiden muodoista televisio on radion jälkeen vanhin. Vaikka aika on mennyt monia vuosia eteenpäin, televisio pitää yhä edelleen pintansa uudempien medioiden ohella ja siitä on tullut monen kodin sydän. Sen sopeutuminen osaksi arjen aikatauluja ja sosiaalisia tilanteita on tehnyt siitä etenkin lasten keskuudessa käytetyimmän elektronisen median muodon: vanhemmat antavat lapsilleen käytettäväksi ennemmin television kaukosäätimen kuin tietokoneen hiiren. Tämän voi ajatella tarkoittavan, että televisio on ”hyväksytty” osaksi arkista elämää ja perhepiiriä.

Televisiota tutkittaessa on tutkittu paljon nuorten ja lasten television katselua, sekä televi-

sion mahdollisia vaikutuksia heihin. Samoin on tutkittu myös perheitä (esim. James Lull 1990) ja heidän television käyttöönsä. Yksittäisiä katsojia on tutkittu usein tietyn genren eli lajityypin, kuten saippuasarjojen (Virta 1994), tai tietyn televisiosarjan kautta. Suomessa on viime aikoina tutkittu television sosiokulttuurista historiaa katsojien kirjoittamien muistojen kautta (Kortti 2007). Tutkimuksia lukiessani huomasin kaipaavani keskustelevampaa otetta osana tiedonkeruuta. Oma aineistoni onkin kerätty ryhmäkeskustelun keinoin.

Tutkielman alusta asti olen pitänyt tärkeänä katsojien näkökulmia televisiosta osana arkea. Suunnitellessani tutkielmaani lähdin liikkeelle kysymyksestä, mitä mieltä nuoret aikuiset ovat television vaikutuksista arkeen ja ihmisten minäkuvaan, eli miten he näkivät television vaikuttavan ihmisiin ja heidän ympäristöönsä. Meitä on aina varoitettu median vaikutuksista ja niiden seuraamuksista, mutta tiedostammeko me näitä vaikutuksia ja miten nämä varoitukset vaikuttavat median käyttöön. Tämä näkökulma nousi mediapedagogiikan tunneilta ja oli pinnalla suunnitellessani haastatteluja sekä niiden teemoja. Haastattelujen jälkeen ja niiden ansiosta näkökulmani on täsmentynyt ja muuttunut.

Tutkielmani muodostuu seuraavan kysymyksen ympärille: *Millainen asema televisiolla on näiden tutkielmaani osallistuneiden nuorten aikuisten arjessa?* Minulle television, katsojan ja arjen väliset suhteet ovat hyvin monimuotoiset ja niihin vaikuttavat niin muut katsojat, yhteiskunta kuin ympäröivä kulttuurikin. Minua kiinnostaa erityisesti mikä on television paikka arjen rutiineiden keskellä ja millaisia merkityksiä ja rooleja sille annetaan haastateluun osallistujien toimesta. Näkökulmani on katsojalähtöinen, sillä katsoja on tekijänä, subjektina, niin arjessa kuin suhteessa televisioonkin. Haluan antaa katsojille mahdollisuuden saada oma äänensä kuuluviin. Katsojan arkisen kokemuksen kannalta näen merkittävänä katsomisen tavat, television sosiaalisen puolen, vaikutukset, joita katsomisella ajatellaan olevan, sekä yleisen asennoitumisen television katsomista kohtaan. Juha Herkmanin (2001, 194) mukaan tämän kaltaiset *mediakokemukset* ovat tapaus- ja yksilökohtaisia. Mediakokemukset ovat riippuvaisia niin käytetystä mediateknologiasta, mediaesityksestä itsestään, kuluttajan henkilökohtaisesta sitoutumisesta sekä hänen sosiaalisesta ympäristöstään (emt., 194).

Olen hajottanut tutkimusongelmani kolmeen pienempää kysymykseen, joiden avulla pääsin paremmin kiinni aineiston analyysistä: *Millaisia muistoja ja merkityksiä television katsominen mahdollisesti pitää sisällään? Miten sen katsominen näkyy jokapäiväisessä elämässä? Mitä käsityksiä sekä uskomuksia televisioon mahdollisesti liittyy?* Haluan ymmärtää paremmin televisiota arjen mediana sen katsojien kokemusten ja televisiolle antamien merkitysten kautta. *Merkitykset* ovat inhimillisen elämän olennaista ainesta ja ne syntyvät siitä miten ymmärrämme ja tulkitsemme havaitsemaamme (Lehtonen 1996, 14, 15; Fornäs 1995, 1). Tarkoituksena on tuoda ilmi tutkielmaan osallistuneiden nuorten aikuisten näkökulmia televisiosta ja arkielämästä sekä pohtia heidän ja teorian kautta television paikkaa ja roolia osana arkista elämää.

Tutkija ei voi sanoutua irti arvolähtökohdista, sillä ne muovaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkimaamme ilmiötä (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 157). Opiskelen kuvataidekasvatusta ja olen kiinnostunut tutkielmani aiheesta erityisesti tulevan työni takia. Kuvataide on yksi niistä kouluaineista, joissa on hyvät mahdollisuudet opettaa myös mediaan liittyviä asioita. Opettajana minun tulisi ymmärtää miten näitä eri median muotoja tehdään ja toteutetaan, mutta myös miksi niitä käytetään, mihin tarpeisiin ne vastaavat ja mitä ne merkitsevät henkilökohtaisella tasolla käyttäjilleen. Mediat ovat osa arjen ympäristöä ja siten ne ovat tiiviisti osa erilaisia muistoja ja kokemuksia. Televisiota ei vain ”töllötetä” vaan sitä koetaan ja sen ympärillä eletään. Tämä tekee siitä osan arkea ja elämää.

2.2 Tutkielman sijoittuminen tieteenkentälle

Tutkimukseni kuuluu laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen kenttään. *Laadullinen tutkimuksen* lähtökohdiana on todellisen elämän kuvaaminen. Todellisuuden ajatellaan olevan moninainen, mutta sitä ei voi pirstoa osiin niin kuin haluaa. Kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään löytämään ja paljastamaan tosiasioita sen sijaan, että todennettaisiin jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Laadullista tutkimusta voidaan tehdä ja toteuttaa monin eri metodein eli eri tutkimuksen lajien mukaan. Sitä voidaan verrata väripalettiin. Jokainen tutkija tekee omanlaisensa tutkimuksen ja sekoittaa värit eli menetelmät omalla ainutlaatuisella tavallaan. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 161.) Omassa tutkielmassani keskityn kymmeneen televisiota omalla tavallaan katsovaan nuoreen aikuiseen ja heidän näkemyksiinsä televisiosta arjessa. Minua kiinnostavat näiden osallistujien tavat käyttää televisiota osana arkista toimintaansa. Samalla pohdin mitä merkityksiä, käsityksiä ja uskomuksia heillä on televisioon liittyen. Näin tutkimukseni sijaitsee kulttuurintutkimuksen sekä mediatutkimukseen kuuluvan yleisötutkimuksen risteysalueella.

Pertti Alasuutarin (1999c, 56) mukaan *kulttuurintutkimus* (cultural studies) on hyvin poikkitieteellistä ja sitä voisi kutsua ennemminkin risteysasemaksi kuin koulukunnaksi. Kulttuurintutkimuksessa selittäminen perustuu ymmärtävään selittämiseen. Selitysmallien ei oleteta esittävän universaaleja lainalaisuuksia, vaan keskeistä on ilmiön paikallinen selittäminen. Tarkoituksena on tehdä ymmärrettäväksi tietty historiallisesti ja kulttuurisesti ehdolliseksi ymmärretty asia. (Emt., 55.)

Kulttuurintutkimus on tullut suomalaiseseen sosiologiseen kielenkäyttöön englantilaisesta Birminghamin koulukunnasta. Kulttuurin käsitteellä on tässä tapauksessa tarkoitettu jotain sellaista kuin kollektiivinen subjektiviteetti eli jonkin yhteisön tai yhteiskunnan piirissä omaksuttua elämäntapaa sekä maailmanhahmottamisen ja mielekkääksi kokemisen tapaa. Myöhemmissä Birminghamin etnografisissa kenttätutkimuksissa, kulttuurilla tarkoitettiin tutkitun ryhmän elämänmuotoa ja maailmanhahmottamisen tapaa. Tämä käsitys on laajempi kuin aiemmin vallalla ollut hierarkkinen kulttuurikäsite, jonka mukaan kulttuurilla tarkoitetaan parasta ja kauneinta, jota jokin sivilisaatio tai kansa on tuottanut. (Alasuutari 1999c, 57, 58.) Tämä etnografinen käänne, joka myös vaikutti yleisötutkimukseen, on mahdollistanut esimerkiksi arjen kulttuurin eri osa-alueiden tutkimisen (Livingstone 2003, 345). Tutkielmani keskittyy arjen mediakulttuuriin niiden ihmisten näkökulmasta, jotka luovat sitä ja elävät siinä.

Juha Herkmanin (2001, 16–18) mukaan *kulttuuriin* liittyy tekemisen tai prosessin merkitys ja sen ymmärtämisessä on kaksi tasoa: henkinen ja materiaallinen. Kulttuuri on prosessi, joka kuvaa ihmisryhmien henkistä, älyllistä ja esteettistä kehitystä. Se heijastaa jonkun tietyn ajanjakson tai ihmisryhmän elämäntapaa. Kulttuurille on ominaista jatkuva liikkeessä oleminen, sillä sitä tuotetaan koko ajan. Kulttuuri on ihmisille ominaista tapaa ymmärtää itsensä osaksi maailmaa, suhteessa muihin ihmisiin ja ympäröivään todellisuuteen. (emt., 16–18.)

Kun puhutaan mediakulttuurista, täytyy ymmärtää, että se on vain pieni osa kulttuurin laajaa kenttää. *Mediakulttuuri* on täynnä tarinoita, speaktaakkeleita ja tirkistelyn kohteita sekä harrastamista että elämyksiä. Tiedon lisäksi se sisältää yhä enemmän viihdettä ja nautintoja. Media nivoutuu osaksi arkea ja sen kokemusmaailmaa ja se osaltaan luo todellisuutta tuottamalla niin informaatiota kuin nautintoja. Mediakulttuuri käsitteenä pitää sisällään paljon erilaisia ilmaisun keinoja ja niiden käyttäjiä. (Herkman 2001, 218.) Tutkielmassani keskityn mediakulttuurin audiovisuaaliseen puoleen ja sinne kuuluvaan televisioon ja sen yleisempään ilmaisumuotoon, sarjallisuuteen. *Audiovisuaalisella* tarkoitetaan kuuloon ja näköön perustuvaa havainnointia eli kuultavaa ja nähtävää (Herkman 2001, 12).

Yleisötutkimuksen perinteitä ja historiaa lyhyesti esittelevä Anu Koivunen (1997, 61) toteaa kiinnostuksen television yleisöön olevan yhtä vanha kuin itse väline. Viimeisten reilun kahdenkymmenen vuoden aikana yleisötutkimus on saanut kulttuurintutkimuksen viitekehystä uutta suosiota ja nostetta. Ennen kulttuurintutkimuksellista käännettä televisiotutkimuksen valta virtauksena oli pitkään *MCR-perinne* (Mass Communication Research). Tämän suuntauksen keskeisin suuntaus oli vaikutustutkimukset. 1950-luvulta peräisin oleva *mediakäytön tutkimus* (Uses and gratifications research) tutki sitä miten ihmiset käyttävät esimerkiksi televisiota ja mitä tarpeita televisio tyydyttää. Näissä molemmissa perinteissä käytettiin tiedonkeruun metodeina survey-tutkimusta eli mielipidetiedusteluita, paneelitutkimuksia ja pitkäaikaistutkimuksia. Kulttuurintutkimuksellinen ote toi laadullisen tutkimuksen menetelmät kuten antropologiset ja etnografiset menetelmät osaksi yleisötutkimusta. (emt., 61.)

Suomessa televisioon liittyvä yleisöjontutkimus on ollut etupäässä Yleisradion teettämää. 1960-luvulla yleisradioon perustettiin uusi osasto: *Pitkän tähtäyksen suunnitteluelin* (PTS), joka tutki yleisöjä MCR-perinteen keinoin. Osasto teetti tutkimuksia myös yliopistoilla. Se sai 1970-luvun puolivälissä uuden nimen: *Suunnittelu- ja tutkimusosasto*. Tuohon aikaan tilastolliset menetelmät kehittyivät ja alettiin kiinnostua television merkityksestä kansalaisten elämässä. 1980-luku toi mukanaan Suomeen uutuutena elämäntapatutkimuksen ja suuntautumisen laadulliseen tutkimukseen. Vuonna 1995 yleisradion tutkimus järjestäytyi nimikkeen *Yleisötutkimus* alle. (Koivunen 1997, 62.)

Kulttuurintutkimuksellinen yleisötutkimuksen suuntaus jakautuu pääasiassa vastaanottotutkimukseen ja mediaetnografiaan. Vastaanottotutkimuksen kuuluisin edustaja on Stuart Hall sisäänkoodaus/uloskoodaus -mallillaan. Tämä malli siirsi mediatutkimuksen pois vaikutusten tutkimisesta kohden mediatekstin merkitysten painotusta. Hänen mallinsa toi mediatutkimukseen semiotiikan ja strukturalismin. (Pantti 2004, 238, 239.) Mediaetnografiassa korostetaan median sosiaalista, kulttuurista ja yhteiskunnallista kontekstia (Kortti 2007, 39). Muun muassa James Lull (1990), joka tutkinut television sosiaalista käyttöä perheissä, edustaa mediaetnografista suuntausta.

Suomessa yksi tunnetuimmista kulttuurintutkimuksellisen suuntauksen edustajista on Pertti Alasuutari (ks. 1999a; 1999b), jonka tutkimuksissa näkyy diskurssianalyysin vaikutteita. 1990-luvulta lähtien on puhuttu yleisötutkimuksen kolmannesta vaiheesta. Enää ei painoteta tutkimuksessa tiettyjä ohjelmia ja yleisöjä vaan katse on käännetty kohti televisioyleisöjä ja heidän arkiseen mediakäyttöön osana koko nykykulttuuria. Media käyttöarjessa on nähty sekä toimintana että puheenaiheena ja samalla on pohdittu, mikä on median paikka nykykulttuurissa. Tämän suuntauksen voi ajatella olevan 1990-luvun diskurssianalyysin vaikutusta. (Alasuutari 1999b, 6-8.)

Omassa tutkielmassani keskityn television ja arjen suhteeseen katsojan välityksellä. Tutkin televisiota osana arjen käytäntöjä katsojan lähtökohdista käsin ja mietin, minkälainen asema televisiolla on tutkielmaan osallistuneiden arjessa. Otan myös huomioon ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin mahdollisen vaikutuksen televisiolle annetuille merkityksille ja

katsojien asenteille televisiota kohtaan. Tutkielmani on näin lähtökohdiltaan enemmän samalla viivalla mediaetnografian kanssa kuin vastaanottotutkimuksen, vaikka lähestymistapani ongelmaa kohtaan ei etnografinen olekaan. Myös diskurssianalyttinen painotus on vaikuttanut tutkielmaani. Aineistoni keräsin yhdistelemällä teemahaastattelun menetelmiä ryhmäkeskustelun periaatteisiin. Koska aineiston keruu vaikuttaa suuresti tutkielmani johtopäätöksiin ja validiteettiin eli paikkaansa pitävyyteen, avaan haastattelumetodiani, osallistuneiden valintaa, haastattelujen sujumista ja saatua aineistoa sekä litterointia laajemmin luvussa 4.

Vaikka keskityn tutkielmassani haastatteluihini osallistuneiden kokemuksiin ja näkemyksiin, teorialla on tärkeä asema tutkielmassani. Teoria on merkittävässä asemassa, mitä tulee oman ymmärryksen parantamiseen. Koska tavoitteeni on ymmärtää itselleni ennen tuntematonta aluetta, olen kirjoittanut teoriaa hyvin laajasti. Keskityn suomalaisen television historiaan, arjen ja television kulttuuriin sekä katsojiin ja katsomiseen niin sosiaalisesta kuin kulttuurisesta näkökulmasta käsin. Näin ollen esittelen monenlaisia näkökulmia liittyen televisioon, arkeen, katsojiin, katsomiseen sekä asenteisiin. Analyysissani yhdistän näitä tietoja osallistujien puheisiin. Tämänkaltaisen laajan esittelyn vaarana on, että kirjoittajan huomio leviää liian laajalle ja teksti muuttuu erilaisten näkökulmien luetteloksi. Haastatteluissani käytiin kuitenkin hyvin laajasti läpi television merkityksiä osallistujien elämässä, joten teorian tulee tukea sitä.

Juha Herkmannin *Audiovisuaalinen kulttuuri* -teos (2001) on hyvä yleisteos pohtiessa mitä on kulttuuri, mistä mediakulttuurissa on kyse ja millainen kulttuurin osa-alue audiovisuaalinen mediakulttuuri on. Television historia on Suomessa ollut esillä viimeaikaisissa tutkimuksissa. Jukka Kortti (2007) on tutkinut television sosiokulttuurista historiaa Suomessa. Hänen aineistonsa koostui museoviraston ja Suomen elokuva-arkiston vuonna 1996 keräämästä ”elokuva ennen ja nyt” kyselyn vastauksista. Hän täydensi aineistoaan keräämällä opettamallaan kurssilla olevilta opiskelijoilta heidän mediamuistojaan. Hänen teoksensa lähestyy televisiota ihmisten elämässä sosiaalisen ja kulttuurisen näkökulman kautta.

Television historiaan liittyen on julkaistu artikkelikokoelma *Television viisi vuosikymmentä*

(toim. Wiio 2007), jossa avataan suomalaista televisiokulttuuria ja sen historiaa. Veijo Hietalan (1996) kirjoittama *Ruudun hurma* oli hyvä lähtöteos, joka käy lyhyesti läpi television historiaa, muotoja sekä vastaanottoa. Hänen teoksensa ja Heidi Keinosen (2011) artikkeli *Sarjamuodon varhaishistoria suomalaisessa televisiossa* vaikuttivat eniten siihen, miten esittelen television olennaisesti kuuluvaa sarjallisuutta. Keinosen artikkeli löytyy teoksesta nimeltä *Tele-visioita: mediakulttuurin muuttuvat muodot* (toim. Elfving & Pajala 2011), joka tarjoaa kaksi lähtökohtaa television tutkimukseen. Siinä korostetaan television kulttuuristen muotojen tutkimista sekä historiallistavan näkökulman tärkeyttä televisiokulttuurin ymmärtämisen lähtökohtana.

Alasuutari (1999a, 1999b) on, kuten aikaisemmin mainitsinkin, yksi merkittävimmistä kulttuurintutkimuksellisen yleisötutkimuksen suomalaisista edustajista. Hänen huomionsa ihmisten moraalista suhtautumisesta television oli hyvä lähtökohta pohtiessa television katseluun liittyvistä asenteista. Hän myös pohtii yleisön paikkaa kulttuurintutkimuksen kentällä. Alasuutarin lisäksi David Morley (1992) on myös esitellyt kulttuurintutkimuksen ja mediatutkimuksen yhteistä aluetta teoksessaan *Television, Audiences & Cultural Studies*. Yleisöä ovat tutkineet esimerkiksi Seija Ridell (2006), Sonia Livingstone (2003), Eeva Mäntymäki (2008) sekä Kaarina Nikunen (2008), joiden ajatuksia otan myös esille tässä tutkielmassa. Herkman (2001) pohti kirjassaan myös yleisöjä ja katsojia lyhyesti.

Mustosen Anun kirjoittamat tekstit *Mediapsykologia* (2001) ja *Media tunnemyllynä* (2009) toivat erilaisia näkökulmia median käytön syihin, erityisesti mitä tulee persoonallisuuteen ja tunteiden merkitykseen. Samoin tunteiden merkitystä painottaa Veijo Hietala (2007) kirjassaan *Media ja suuret tunteet: Johdatusta 2000-luvun uusromantiikkaan*. Lullin (1990) näkemykset television sosiaalisen käytön jaottelusta ovat hyvin merkittäviä, mitä tulee television käytön selvittämiseen aineistossani. Hänen teoksensa vaikutti myös television vuorovaikutuksellisuuden pohdintoihin. Myös Jukka Kortti (2007; 2011) on käyttänyt hänen malliaan raottaessaan television sosiaalisia ulottuvuuksia Suomessa.

Arjesta kertovat Susie Scottin (2009) ja Eeva Jokisen (2005) tutkielmat olivat apuna määriteltäessä, mitä tarkoitetaan sanoilla arki ja koti. Jokinen ottaa teoksessaan *Aikuisten*

arki esille tämän hetken aikuisten television käyttöä Suomessa ja pohtii television merkityksiä arjen kannalta lyhyesti. Gauntlett ja Hill (1999) sekä Silverstone (1994) ovat edelleen hyviä ja käytettyjä teoksia arjen ja television sulautumisesta yhteen. Heidän tutkimuksensa valottavat arjen ja television yhteen kietoutunutta luonnetta niin rutiinien, katsojien sekä heidän tarpeidensa kautta. Gauntlett ja Hill keskittyvät erityisesti arkeen tutkimukseensa osallistuneiden päiväkirjamerkintöjen kautta, jolloin heidän näkökulmansa on tutkielmani tapaan katsojalähtöinen.

Televisiosta, sen yleisöstä ja mediakulttuurista on kirjoitettu paljon hyvin erilaista kirjallisuutta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki olisi tutkittu, vaan tältä alueelta ilmestyy uutta tutkimusta koko ajan lisää. Seuraavassa luvussa lähestymme lähemmin television katsojien arkea ja suhdetta televisioon teorian kautta. Ensimmäiseksi tarkastelen enemmän televisiota ja sen sarjallisuutta, jonka jälkeen käänän katseen kohden arkea. Otan esille yleisön ja katsojan suhdetta ennen kuin siirryn pohtimaan katsomisen monia muotoja ja viimeiseksi otan esille televisioon liittyviä asenteita ja vaikutuksia.

3 Televisio osana arkea ja kulttuuria

3.1 Suomalaisen televisio ja sarjallisuus

Televisio -sanassa kreikkalainen sana *'téle'* yhdistyy latinasta peräisin olevaan *'visioon'* ja se tarkoittaa suomennettuna etä- tai kaukonäkölaitetta. Väitöskirjassaan Pentti Näränen (2006, 19) kertoo yhdistelmän televisio viittaavan etäisyyksien ylittämiseen audiovisuaalisten representaatioiden avulla. (emt., 19.) *Representaatio* merkitsee jonkun asian, ilmiön ympäristön tai ihmisen esittämistä jonkinlaiseksi (Herkman 2001, 219). Televisiolla on voimakkaasti tekninen luonne ja se määritelläänkin usein teknisesti. Van Dijkin ja de Vosin mukaan televisio voidaan määritellä myös joukkoviestimenä, jolloin televisio tarkoittaa järjestelmää, johon kuuluu institutionalisoitu ja säännöllinen ohjelmatuotanto sekä lähetystoiminta laajoille yleisöille. (Näränen 2006, 19, 20.) John Fiskin (1987, 13) mukaan televisio koostuu lähetettävien ohjelmien lisäksi myös tuottamista merkityksistä ja nautinnoista ja siitä miten se sisältyy ja yhdistyy katsojan jokapäiväisiin rutiineihin. Tässä television määritelmässä lähestytään laitetta katsojan näkökulmasta.

Televisio on Veijo Hietalan (2007, 48) mukaan 1900-luvun suuria teknologisia menestystarinoita. Miten television niukoista alkuajoista on päädytty 2000-luvun valtavaan tarjontaan? Suomalaisen television kaudet voidaan jakaa mediatutkija John Ellisin mukaan niukkuuden, valinnan ja runsauden aikaan. Niukkuuden aikana pidetään aikaa television tulosta 1950-luvulta noin vuoteen 1987 asti. Kolmostelevisio aloitti silloin lähetystoimintansa, MTV (music television) alkoi näkyä Suomessa ja videoista oli tullut suhteellisen yleinen ilmiö. Valinnan aika kesti vuoteen 2001 saakka, jolloin alkoivat television digitalisoituminen ja digilähetykset. Runsauden aikakautta olemme eläneet vuodesta 2001 lähtien. (Kortti 2007, 16; myös Kortti 2011, 295.)

Tekninen perusta television kehittelylle oli olemassa jo 1800- ja 1900 -luvun vaihteessa eikä televisiolle ole yhtä keksijää vaan se on monien keksintöjen tulos (Varis 2002, 89). Television mentaliteetti historiaa tutkinut Hannu Salmi (1996, 159) toteaa television tulleen Suomeen henkisesti ennen itse vastaanotinta. ”Kaukokatselulaitteesta” keskusteltiin hyvin

laajasti jo 40 -luvun lopulla. Keskusteluun liittyi utooppinen elementti: uusi tekniikka herättää usein unelmia ja toiveita, joihin käytäntö ei ole vielä ehtinyt vastata. (emt., 159, 160.)

Televisioon liitettiin unelmia maailmankansalaisuudesta ja sen uskottiin edesauttavan kansojen kanssakäymistä: Televisio visualisoisi koko maailman ja tekisi kaiken tavoitettavaksi. Televisio herätti myös erilaisia huolenaiheita. Pelättiin kodin elämänrytmin rikkoutumista ja kaaoksen lisääntymistä. Huonojen tapojen leviäminen aiheutti myös huolta kansan keskuudessa. (Salmi 1996, 161, 162, 163.) Moni näistä huolenaiheista elää edelleen keskuudessamme, kun puhutaan eri medioista ja niiden sisällöistä. Tällöin usein keskitytään pohtimaan, mitä vaikutuksia ja haittoja mediasta on lasten ja nuorten kehitykselle.

Televisio tuli Suomeen hitaasti, mutta tänne päästyään se yleistyi nopeasti. Ensimmäinen kaapeliton lähetys lähetettiin 24.5.1955 ainoastaan 15 vastaanottimeen eripuolille Helsinkiä. (Hietala 1996, 28–29.) 1950–1960 -lukujen vaihteessa mustavalkoinen televisio oli niin kallis, että siitä joutui maksamaan rotulehmän hinnan. Tästä huolimatta televisio yleistyi nopeasti kodin viihdyttäjänä ja 1960 -luvun lopulla lunastettiin miljoonas televisiolupa. (Huokuna 2010, 136.) Televisio niin sanotusti löi läpi vasta 1960-luvulla, vaikka levitesään ja vakiintuessaan televisio ei ollut kovinkaan radikaali järjestelmä. (Kortti 2007, 54, 58.) Radio oli television edeltäjänä synnyttänyt tarpeelliset yhtiörakenteet ja lähetysasemat sekä ratkaissut asenteensa mainostajiin useimmissa maissa. Radiossa oli myös luotu ohjelmien aikarakenne, kuten vartin ja puolentunnin ohjelmat, jotka siirtyivät televisioon melkein sellaisinaan. (Varis, 2002, 91.) Televisio lainaili ohjelmaideoita radion lisäksi myös vanhoista viihdemuodoista kuten urheilusta, politiikasta, tavallisesta teatterista, vaudeville -teatterista ja elokuvasta (Kortti 2007, 59).

Suomessa televisiolla oli tullessaan tärkeä rooli modernin elämän tuojana ihmisten arkeen. Se saapumisellaan muutti ihmisten välistä kanssakäymistä ja edisti maatalousyhteiskunnan jäsenten oppimista uusille tavoille. Televisio välitti uusia kulutuksellisia elämismalleja katsojilleen ja toi maailman tapahtumat suomalaisiin koteihin ennen näkemättömällä tavalla. (Kortti 2007, 91.) Esimerkiksi 1960-luvulla fiktiivisten ohjelmien odotettiin autta-

van katsojia näkemään, miten todellisia sosiaalisia olosuhteita voidaan korjata ja kuinka aloittaa parempi elämä. Television tuli esittää rohkaisevia sosiaalisia rooleja ja ehyt malli yhteiskunnasta. (Ruoho 2011, 126.) Näin televisiolla on ollut opettava merkitys Suomessa jo alkuaajoistaan lähtien. Samalla television funktio alkuaikoina oli hyvin sosiaalinen. Sitä kokoonnuttiin katsomaan suurella joukolla niihin pitäjän harvoin tupiin, joihin laite oli hankittu (Huokuna 2010, 136). Television yleistyttyä tämä funktion merkitys kuitenkin väheni ja television katselusta tuli yksityisempää (emt., 136).

Reipas puolivuosisataa saapumisensa jälkeen televisio on kehittynyt arkiseksi välineeksi, joka on kuitenkin säilyttänyt asemansa kulttuuristen ennakkoluulojen kohteena. Muun muassa todellisuustelevisiosta tai tositelevisiosta, mainoksista, saippuasarjoista ja lifestyle -ohjelmista on tullut kansan mieliharmeja. Nämä eri ohjelmatyypit herättävät erityisesti huolta tirkistelystä sekä osallistujien hyväksikäytöstä. Liialta kulutuskeskeisyydestä ja kilpailullisuudesta nähdään tulevan osa kaikkien ikäryhmien kulttuuria. (Elfving & Pajala & Hokka 2011, 7.) Minna Aslaman (2008, 58) mielestä nykyään television voimana ovat sen mahdollisuudet tarjota erilaisia tapoja ja keinoja ymmärtää tätä epävarmaa aikaa, jossa elämme. Papathanassopoulos ja Nergine (2011, 116) ovat tutkiessaan mediaa Euroopassa todenneet, että tämän päivän eurooppalaisessa kodissa on keskimäärin kahdesta kolmeen televisiota sekä video- ja/tai dvd -soittimia. Näiden lisäksi kodeissa on myös monia muita media-laitteita ja he toteavatkin meidän siirtyneen digitaalisen kodin aikakaudelle. (emt., 116.)

Myös television kuolemalla on ehditty spekuloidaan. Esimerkiksi *Image* -lehti julisti kannessaan television kuolemaa vuonna 2008. Television kuolemaa perusteltiin lehden artikkelissa digitalisoitumisen ja internetin luomilla haasteilla ”perinteiselle televisiolle”. Television nähtiin kadottavan nuoret katsojat ja muuttuvan vanhusten mediaksi. (Kinnunen 2008, 46.) Kortti (2007, 31) kirjoittaa väitöskirjassaan television kamppailevan koko ajan monimuotoisemmassa mediamaailmassa. Hänestä kanavien määränkasvu, katsomistapojen muuttuminen, esimerkiksi tallentaminen, ja erityisesti digitalisointi kyseenalaistavat television valta-aseman suomalaisen kodin tärkeimpänä medianana. (emt., 31.)

Elfing, Pajala ja Hokka (2011, 8) huomauttavat, että muutos on väistämätön osa mediahistoriaa eikä vaikuta ainoastaan televisioon. Elämme tällä hetkellä eräänlaisessa murrosvaiheessa, jonka aikana päätetään mikä tulee olemaan television kohtalo tulevaisuudessa. Perinteiset televisioilmaisun muodot, esimerkiksi suora lähetys ja sarjallisuus, eivät ole katoamassa vaan ne ovat löytäneet tiensä myös digitaalisen median keinovarastoon. (emt., 8.) Myös Näränen (2006, 27) näkee television reaaliaikaisuuden eli suoran lähetyksen olevan sen vahvin voima, riippumatta jakeluteknologiasta.

Katsojille television tunnistettavin ominaisuus on sarjallisuus. Se on perua aikaisemmilta medioilta, kuten radiolta ja lehdistöltä. *Sarjallisuus* terminä viittaa jatkuvuuteen, joka rakentuu sarjan osien välille sisältöön tai muotoon liittyvinä yhtäläisyyksinä. Mikä tahansa kulttuurituote voi olla sarjamuotoinen, jos sen peräkkäin esitetyistä tai markkinoille tuoduissa osissa toistuu tietty elementti. (Keinonen 2011, 31.) Sarjamaisuus on television ilmaisussa hyvin olennaista ja se toimii hyvin nopeatempoisen sekä jatkuvuutta vaativan audiovisuaalisen kerronnan kanssa (Herkman 2001, 140).

Sarjamuodosta on tullut erottamaton osa televisiota sille (televisiolle) annettujen merkitysten ja käyttötapojen kautta. Esimerkiksi Amerikassa ”ikuisesti” jatkuvat saippuaopperat siirtyivät sellaisenaan radion ohjelmistosta televisioon, missä jatkuvajuonisuudesta tuli päivälähetyksiä hallinnut kerronnan laji. (Keinonen 2011, 33.) Hietalan (1996, 39) mukaan ohjelmiston sarjoittuminen viittaa ajantasaistamisfunktioon, joka on koko televisiotarjonnan keskeinen ominaisuus. Ilta toisensa jälkeen katsojan halu tietää mitä maailmalla tai suosikkisarjassa on tapahtunut ajaa hänet ruudun ääreen. Halumme pysyä ajan tasalla tukee sarjamuotoisen kerronnan käyttöä. Myös uutiset ja muut faktaohjelmat ovat sarjamuotoisia. (Hietala 1996, 38, 39.)

Televisiotutkimuksessa erotetaan toisistaan *series-* ja *serial-*tyyppiset sarjat, vaikka näiden rajat ovatkin vuosien saatossa hämärtyneet ja tyyliit sekoittuneet (ks. Keinonen 2011, 32.). *Series* suomennetaan *jaksottaiseksi sarjaksi* (Virta 1994, 13), *katkosarjaksi* tai *episodi-sarjaksi*. Katkosarjassa toistuvat samat henkilöhahmot ja tapahtumapaikat, mutta jokainen erillinen ja itsenäinen jakso sisältää oman juonellisen kokonaisuutensa. Jakso alkaa esittele-

mällä päähenkilöä kohdanneen ongelman ja siihen löydetään yleensä ratkaisu ennen lähetyksen loppumista. Vaikka sarjoissa saattaa olla jaksojen yli ulottuvia draamallisia kaaria, juonet eivät jatku viikosta toiseen. (Keinonen 2011, 31; Hietala 1996, 38.)

Serial eli *jatkosarja* tai *jatkuvasarja* olettaa katsojan yhdistävän sarjan eri jaksot tarinalliseksi kokonaisuudeksi (Keinonen, 2011, 31). Jatkosarja tarkoittaa jaksosta toiseen juonellisesti jatkuvaa sarjaa, joka edellyttää aikaisempien jaksojen seuraamista. Se voi olla juonelliseen ratkaisuun päättyvä niin sanottu minisarja, tai sitten periaatteessa päättymätön kuten *Kauniiden ja rohkeiden* kaltainen saippuaooppera. Joskus jakso päätetään niin sanottuun *cliffhangeriin*, jossa sarjan päähenkilö jää vaaratilanteeseen tai jopa uutisissa jäädään seuraamaan jonkin tilanteen kehittymistä tai ratkeamista. (Hietala 1996, 38, 39.) Suomessa jatkuvajuonisuutta vastaan argumentoitiin pitkään, koska pitkään jatkuvana se rohkaisi ottamaan tavaksi television katsomisen (Ruoho 2011, 131).

Television kohdalla ollaan oltu tehokkaita käyttämään hyödyksi aikaisempia keksintöjä ja muokkaamaan niitä uuden median käyttöön. Televisiosta on myös tullut merkittävä osa suomalaista yhteiskuntaa sekä ihmisten elämää. Elämme television runsauden aikakaudella, jolloin television voi ajatella voivan palvella meitä katsojiaan entistä monipuolisemmin. Sen tehtävänä on viihdyttää meitä ja pitää meidät ajan tasalla. Vuonna 2011 Finnpanel Oyn (21.1.2012) mittaritutkimuksien mukaan suomalaisessa kodissa katsottiin televisiota 178 minuuttia vuorokaudessa. Tämä tarkoittaa kolmea tuntia vuorokaudessa. Mittaritutkimukset eivät tosin kerro, miten televisiota katsotaan. Ne ainoastaan raportoivat kuka televisiota asunnossa katsoo ja kuinka kauan laite on auki. Tutkimukset silti osoittavat, että televisiota edelleen katsotaan ja sen parissa viihdytään. Sitä pidetään päällä ja sitä seurataan pääasiassa kotona.

3.2 Arki ja koti television näyttämönä

Kulttuuriteoreetikko Raymond Williams (1974) pitää televisiota mediana, jolla on omalaatuinen teknologinen luonne ja joka luo omalaatuisia merkityksiä arkeen. Hänen

mukaansa television on muuttanut maailmaamme, mitä tulee esimerkiksi uutis- ja viihde-maailmaan sekä instituutioihin ja sosiaalisiin suhteisiin. Se on muuttanut ihmisten todellisuuden perushahmotusta, fyysistä liikkuvuutta sekä yhteiskuntien mittakaavaa ja muotoa. Sen tulolla on ollut seurauksia perheen, kulttuurin ja sosiaalisen elämän prosesseihin ja se osallistuu uuden yhteiskunnan tarpeiden tyydyttämiseen ja ruokkimiseen. Se tyydyttää ihmisten passiivisuuden tarvetta ja se on muuttanut maailmaamme uutena kodinkoneena sekä kulutusvälineenä. (Williams 1974, 5–6.) Kortti (2007, 25) lisäisi tähän listaan vielä, että televisio kokoaan ääreensä samanaikaisesti suuren kollektiivisen joukon ihmisiä. Tässä televisio jatkaa radion ja sanomalehden perinteitä. Television saapumisella ihmisten kotiin on ollut paljon vaikutuksia eri elämän ja yhteiskunnan osa-alueisiin.

Arki on osa elämäämme niin hyvässä kuin pahassa. Kulttuurintutkija Rita Felski luonnehtii *arkea* itsestään selvimpänä asiana maailmassa. Se on hämärä ja pulmallinen asioiden tila, jota on vaikea käsitteellistää tai löytää. Arjen suosio näyttää liittyvän suuriin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Esimerkiksi teollisuus valtioiden synty ja kapitalismin kehitys toisen maailmansodan jälkeen herättivät runsaasti arki kritiikkiä. Samoin näyttää käyvän nyt 2000-luvun alussa. (Jokinen 2005, 7, 9.) Elämme poliittisesti ja taloudellisesti epämääräisiä aikoja, jolloin monesti turvaudutaan johonkin tuttuun ja hitaasti muuttuvaan:

”Suurten muutosten aikoina arki saa usein luontaisen turvasataman roolin. Arjen toivotaan pitävän yllä sekä kansantaloutta että ihmisten mielenterveyttä. Arki muuttuu hitaasti ja siten suojaa ihmisiä liian nopeilta muutoksilta.” (Jokinen 2005, 9.)

Jokapäiväinen elämä tai arki on jotain, mitä pidämme tylsänä, tuttuna ja ei merkittävän. Tämä vaikuttaa siihen, miten näemme eri tavat ja käytännöt arjessamme. Arki koostuu toistuvuudesta ja rytmistä. Teemme samat asiat samalla paikalla samaan aikaan päivästä toiseen. Tämä luo meille sosiaalisen elämän perustan. Tavat ovat luonteenomainen osa arkea ja ne tekevät arjesta niin tutun. Arki on omien valintojemme tuotos, mikä tekee siitä meille hyvin yksityistä ja henkilökohtaista. Se luo taustan elämän kokemuksille ja on liima, joka pitää kaiken koossa. (Scott 2009, 2.) Lefebvren mukaan arki on kiinni kaikissa toiminnoissa ja kietoo itseensä erot ja konfliktit. Se on niiden kohtaamispaikka, side ja yhtei-

nen kasvualusta. Arki on inhimillisen toiminnan ja olemassaolon muoto, joka on mahdollisuutena läsnä missä tahansa. (Jokinen 2005, 22, 10.)

Koti liittyy arkeemme olennaisesti paikkana, josta löydämme suojan ja asuinpaikan itsellemme. Lisäksi puhumme usein kotiin menemisestä tai kotona olemisesta kuvataksemme turvallisuuden, tuttuuden ja rentoutumisen tunteita, jotka liittyvät usein johonkin maantieteelliseen paikkaan, rakennukseen tai sosiaaliseen ryhmään. Ajatus kodista pitää sisällään monia merkityksiä, joita yksittäiset ihmiset tulkitsevat omista elämäntilanteistaan ja arkisista rutiineistaan käsin. Koti on paikka, jossa asumme. Sieltä aloitamme joka päivä ja sinne palaamme. Se merkitsee myös tuttuutta. Saamme lohtua siitä, kun pääsemme palaamaan joka päivä samaan paikkaan. Lisäksi koti on yksityinen paikka. Se on paikkana vapauttava ja siellä riisumme naamionamme ja rentoudumme. Siellä voimme antaa myös tilaa käytökselle, jota emme haluaisi kenenkään ulkopuolisen todistavan. (Scott 2009, 49, 50.)

Miksi arki ja koti ovat niin tärkeitä tutkittaessa televisiota? David Morley (1992, 202) pitää vastausta yksinkertaisena. Television katselu tapahtuu pääasiassa kodeissamme. Koti ja perhe ovat perusympäristöämme (emt., 202). Televisio on kotiutunut arkeemme, sillä sitä katsotaan kotona ja siihen ollaan kiinnittämättä huomiota kotona. Siitä myös puhutaan kotona ja sitä katsotaan kodin yksityisyydessä perheen tai ystävien kanssa. (Silverstone 1994, 24.) Kodin elämä, niin ideaalinen kuin todellinen, ei ole ainoastaan sosiologinen vaan myös kulttuurinen ja historiallinen ilmiö. Se on paljolti 1800-luvun lopun porvariston luomus. Modernia perhe-elämää ovat muovanneet historiallisesti muotoillut ja jatkuvasti muuttuvat suhteet julkisen sekä yksityisen tilan että eri kulttuurien välillä. Televisio on osallistunut tähän muutokseen. (Emt.. 24, 25.)

Mediat, kuten televisio, nivoutuvat osaksi arjen kokemusmaailmaa. Ne eivät ainoastaan välitä tietoa kodin ulkopuolisesta todellisuudesta vaan ne ovat osa todellisuutta ja samalla luovat sitä. (Herkman 2001, 218.) Televisio ja muut media ovat osa kotia – osa sen ideologiaa ja todellisuutta. Tuomalla maailman kodin sisälle laitteet sekä haastavat että vahvistavat kodin ajatukseen kuuluvan turvallisuuden ja kuuluvuuden tunteita. Jos emme pysty hyväksymään joitain mediasisältöjä, ne muuttuvat uhkaaviksi ja niitä pitää

kontrolloida. Televisio on kuitenkin tärkeä linkki yhteiskuntaan ja maailmaan, josta olemme riippuvaisia. (Silverstone 1994, 29.)

Arkisuus on se kerrostuma, jossa puolihuolimattomat ja vakiintuneet tavat kytkeytyvät päälle. Näitä vakiintuneita tapoja kutsumme *rutiineiksi* (Jokinen 2005, 156). Televisio on pääasiassa arkinen väline ja katsomisen rutiinit ovat osa arkisia rutiineja, jotka järjestelevät kotielämää (Fiske 1987, 72). Ben Highmoren mukaan rutiineja rakennetaan, jotta elämässä olisi rytmi ja ennustettavuutta. Ne merkitsevät kontrollia ja hallintaa, mutta myös rajoituksia ja pakonomaisuutta. Rutiinit ovat samalla nautinnollisia ja julmia. (Nikunen 2008, 241.) Rutiinit ja tottumukset antavat mahdollisuuden olla tekemättä koko ajan valintoja ja arvostelmia. Tottumusten tarjoama lepo on tarpeellista ja Felskin mukaan arjen rutiinit ”säästävät” ihmisiä. Arki voi kuitenkin olla myös turruttavaa ja tylsää juuri haasteettomien rutiinien vuoksi. (Jokinen 2005, 11,15, 30.) Gaunlett ja Hill (1999, 21) kuitenkin muistuttavat, että vaikka televisiolla on merkittävä merkitys kotitalouksissa, se ei välttämättä ole ratkaiseva tekijä suunnitellessa jokapäiväisiä aktiviteetteja.

Televisio on kuin itse arki: kaikkialla, tuttua ja niin itsestään selvää, ettei aina edes muista katsoneensa sitä. Televisio tahdittaa elämää. Se välittää ja luo kuvia oikeasta, väärästä ja normaalista. (Jokinen 2005, 111.) Silverstone (1994, 22) kutsuu televisiota arkemme viljaksi. Se ei ole näkyvillä vain fyysisenä laitteena vaan se on myös osa erilaisia tekstejä, kuten aikakauslehtiä, sanomalehtiä ja kirjoja. (emt. 3, 22.) Samalla televisio toimii porttina pois arkemme harmaudesta. Televisiota katsellessamme olemme kahdessa eri paikassa samaan aikaan: kotisohvamme ja ohjelman maailmassa. Tilanne on varsin epärealistinen ja muistuttaa enemmän unta tai fantasiaa. Fantasian avulla pääsemme irti arjen rajoituksista ja voimme paneutua toisenlaisiin elämämpiireihin. (Hietala 2007, 129.)

3.3 Yleisöjä ja katsojia

Olemme median kasvattamia (Hietala 2007, 57) ja television tarjoama laaja ihmisten ja ohjelmien kirjo kiehtoo meitä jatkuvasti (Grossberg 1995, 90). Lisäksi eri medioiden, kuten

television käyttö nivoutuu luontevasti sosiaaliseen elämään, yhdessä oloon, leikkeihin ja harrastuksiin. Media kytkee meitä siis erilaisiin suhteisiin kanssaan, kuten kuluttajiksi, käyttäjiksi tai tekijöiksi. *Mediasuhteista* puhuttaessa media määrittyy merkitysten välittämisenä ja välittymisenä. Se on vastavuoroinen ja kulttuurinen suhde. (Kotilainen & Rantala 2008, 6, 22.) Mediasuhteeseen kuuluu kolme eri osa puolta: mediatuotteen tekijä tavoitteineen, tekijän aikaansaannos eli mediaesitys ja median käyttäjä (Mustonen 2001, 11), jota tarkastelen seuraavaksi

Mediaesitysten merkitykset muodostuvat vasta niitä katsottaessa, luettaessa ja kerrottaessa. Tämän vuoksi median vastaanotosta on tullut yksi mediatutkimuksen ja tutkijoiden mielenkiinnon keskeisemmistä kohteista. (Herkman 2001, 157.) Nykyään on vaikeaa nimetä tiettyä termiä ihmisille, jotka viettävät aikaa medioiden parissa. Perinteinen nimitys on ollut *yleisö*, joka on jaettu lukijoihin, kuulijoihin ja katsojiin riippuen käytössä olevasta medias-
ta. Uusia termejä ovat käyttäjä ja kuluttaja, jotka ovat yleistyneet tietokoneiden ja matkapuhelimien sekä kaupallistumisen yleistymisen myötä. (Sassi 2009; myös Wilson 2009.) Näitä termejä käytetään halutessa kuvata mediasuhteen tiettyä puolta tai aikaisempien termien tuntua hankalilta (Sassi 2009, 24).

Yleisöä on ollut siitä asti, kun on kerrottu tarinoita toisille nuotion ääressä. Tämän kaltainen kokemus esityksestä on välitön. Mediayleisöstä voidaan puhua vasta esityksen ja vastaanottajan välisen suhteen muuttuessa epäsuoraksi, välitetyksi. Yleisöjen syntyyn on vaikuttanut suuresti teollistuminen ja kaupungistuminen, jotka lisäsivät vapaa-ajan ja tiedonvälityksen merkitystä suuren väkijoukon sisällä. Yleisöt ovat aina sidoksissa kyseisen hetken kulttuurihistorialliseen kontekstiin ja erilaiset teknologiset, yhteiskunnalliset ja ideologiset tekijät muovaavat niitä. (Herkman 2001, 157.)

Abercombie ja Longhurst (1998, 40) toteavat yleisön olevan yksinkertaisesti ihmisryhmä, joka seuraa esitystä. Englannin kielen *audience* tarkoittaaakin ihmisiä, jotka ovat kuuloetäisyydellä. Tätä yleisömuotoa he kutsuvat *yksinkertaiseksi yleisöksi* (simple audience), joka kuvaa aikaisemmin mainittua välitöntä kokemusta esityksen ja sen yleisön välillä. Abercombie ja Longhurst erottelevat myös kaksi muutakin yleisön muotoa: *massayleisö*

(mass audience) ja *hajautunut yleisö* (diffused audience). Yksinkertaisen yleisön tapaan massayleisö vaatii tapahtuman, johon osallistua. Tosin massayleisö ei tarvitse määrättyä paikkaa osallistumiselle ja vuorovaikutus esiintyjän ja yleisön välillä on välitettyä. Lisäksi tapahtuma on jokapäiväisempi ja saa osakseen vähemmän huomiota. Hajautunut yleisö perustuu siihen, että nykypäivänä kaikki ovat osa jotain yleisöä koko ajan. Yleisönä olemisesta on tullut olennaista jokapäiväiselle elämälle, koska mediaa on melkein mahdotonta erottaa arjesta. Tämä johtuu niiden yhteen nivoutuneisuudesta. (emt., 43, 58, 68–69.)

Suomessa televisiokanavien lisääntyminen 1980-luvulta lähtien on jakanut huomiotamme eri suuntiin mielenkiintojemme mukaan. (Herkman 2001, 160–161.) Yleisöys on muuttunut esimerkiksi teknologian kehittymisen mukana hyvin monenkirjäväksi. Yleisö on eräänlainen sateenvarjotermi, jonka alle mahtuu niin perinteisten joukkoviestimien yleisöjä kuin faniryhmien toimintaa internetissä, niin digitaalista pelaamista kuin osallistumista erilaisten foorumien keskusteluun. (Ridell 2006, 235.) Ihmisten on yhä useammin tehtävä valintoja sen suhteen, minkä median kanssa haluaa viettää aikaa ja mitä mediaesitystä haluaa seurata. Vaikka katsojamäärät suosituissa ohjelmissa ovat edelleen korkeat, olemme yleisönä jakautuneet eräänlaisiksi osayleisöiksi iän, sukupuolen, kiinnostuksenkohteiden ja maun suhteen. (Herkman 2001, 160, 162.)

Käsitteellä yleisö on helppo tarttua tiettyihin hyvin keskeisiin puoliin ihmisten ja median suhteista ja muotoilla niitä koskevia kysymyksiä. Yleisö ei kuitenkaan ole kovin osuva käsite, jos halutaan pureutua kokemuksellisesta näkökulmasta siihen, millaista on elää median kyllästävässä maailmassa. (Ridell 2006, 250, 253.) Meistä on nähdäkseni hiljalleen tullut yksittäisiä television *katsojia*, joilla on omat mielenkiinnonkohteet ja päätäntävaltaa sen suhteen, mitä katsomme. Yleisö terminä ei oikein toimi tutkimukseni kannalta, koska se pitää sisällään oletuksen ryhmästä (ks. Nieminen & Pantti 2004, 145). *Katsoja* onkin minulle eräänlainen yleisön yksikkö, jonka avulla voin ajatella osallistujiani yksilöinä. Silverstone (1994, 132) määrittelee katsojat yksittäisiksi, sosiaalisiksi ja kulttuurisiksi kokonaisuuksiksi.

Television katsojista puhuttaessa ei voida ohittaa keskustelua katselun passiivisuudesta ja

aktiivisuudesta. Pertti Näräsen (2006, 27) mukaan televisio nähdään usein viestimenä, jonka käyttö on passiivista. Televisiota on rakennettu niin, että sen esteettinen ilmaisu ja sisältö pyrkivät sopeutumaan osaksi arkea ja sen askareita (emt., 27). Sen on siis rakennuttava tietyn yksinkertaisuuden ja selkeyden varaan. Mediatutkija John Ellisin (1992, 137) mukaan sen katselussa vilkaisut (*glance*) riittävät eikä sitä tarvitse tuijottaa (*stare*) keskittyneesti. Television suosio rakentuukin pitkälle sen varaan, että sitä voidaan katsoa eri keskittymisen tasoilla (Fiske 1987, 73). Ajatusta television passivoivasta voimasta vahvistaa myös Raymond Williamsin (1974) käsitys keskeytymättömästä *ohjelmavirrasta* (*flow*), jossa katsoja jää koukkuun jatkuvasti virtaavien kuvien ja äänen keskelle. Voidaan myös puhua television yhdenmukaisesta luonteesta: katsojien suhde tarjontaan on löyhä ja välinpitämätön. Se on arjen taustalla audiovisuaalisena tapettina, johon aina välissä kiinnitämme huomionsamme vain siirtyäksemme eteenpäin hetken päästä. (Grossberg 1995, 89–90.) Kubey ja Csikszentmihalyi (1990) toteavatkin, että television katsominen ei vaadi keskittymistä eikä se ole haastavaa.

Television katsottiin edellisessä luvussa (luku 3.2) nivoutuvan osaksi katsojan arjen rutiineita. Rutiineihin liittyy myös ajelehtimisen näkökulma. John Dewey kuvaa rutiinin kokemusta ajelehtimisen ja lorvailun termein. Sitä hallitsee tietty muodottomuus ja hallitsemattomuus. Toiminnasta tulee rutiinia, kun se sujuu kuin itsestään: keskittyminen saa herpaantua ja ajatukset harhailla. Tämä viittaa sohvaperunamaiseen passiiviseen katseluun. (Nikunen 2008, 242.) *Sohvaperuna* on ollut sanana suomenkielessä käytössä pari kymmentä vuotta. Se viittaa eräänlaisen ylenpalttiseen yleisöyteen eli siihen, että suurin osa vapaa-ajasta käytetään television katsomiseen. Siihen liitetään myös mielikuvia velttoudesta, ylipainosta ja epäterveellisestä elämästä. (Mäntymäki 2008, 227.) Passiivista katsojaa kuvataan myös sanoilla saamaton ja laiska, kun taas jo mielikuvana aktiivinen katsoja pysyy virkeänä ja elää pidempään (Jääskeläinen 2011, 40).

Televisiokulttuuri on muuttunut niin, että yleisöt voivat itse entistä enemmän ja vahvemmin vaikuttaa siihen mitä katsovat ja milloin. Rutiinien merkitystä tämä ei poista, mutta television katselua aikataulutetaan nyt itse ja raivataan tilaa katsojakokemukselle. (Nikunen 2008, 241–242.) Rutiinit voidaankin nähdä katsojien keinona tuottaa uutta ja omaehtoista

sarjallisuutta television katseluun. Ne asettavat lähtökohdaksi katsojan jokapäiväisen elämänrytmin, joten katsojat ottavat haltuun televisionyhtiöiden käyttämiä strategioita. (Keinonen 2011, 37.) William Uricchio on sijoittanut aikaisemmin mainittua Williamsin ohjelmavirran -käsitettä aikansa kontekstiin ja televisiotodellisuuteen. 1970-luvulla ei ollut vielä videota tai kaukosäädintä, joiden tulo markkinoille muuttivat television ja katsojan valtasuhteita. Näiden laitteiden myötä syntyi katsojalähtöinen virran käsite, joka antoi katsojalle ohjat kontrolloida paremmin, mitä he televisiostaan katsovat ja milloin. (Nikunen 2008, 243.)

Katsojien aktiivisuuden ei nähdä olevan pelkästään ulkoista toimintaa. John Fiske (1987) nosti esille, kuinka katsojat eivät televisiota katsellessaan pelkästään vastaan ota näkemäänsä annettuna. He ymmärtävät näkemäänsä monin eri tavoin ja luovat erilaisia merkityksiä näkemästään (Fiske 1987). Katsojat jatkuvasti täyttävät television tarinan-kerronnallisia aukkoja. He muistavat ja yhdistelevät sarjojen tapahtumia sekä eri kanavien sisältöjä toisiinsa. Tämän lisäksi television katsojat eivät ole yhtenäinen massa. Katsojat ovat monimutkainen yhdistelmä päällekkäisiä ryhmiä, joilla on omat lähtökohtansa ja mielenkiinnon kohteensa. (Bignell & Orlebar 2005, 85.)

Silverstonen (1994, 153) mukaan tärkeintä ei ole, onko television katsoja aktiivinen vaan onko hänen aktiviteettinsä merkityksellistä. Television katsomista voidaan pitää aktiivisena, koska se pitää sisällään eri muodoissaan enemmän tai vähemmän tarkoituksen mukaista tekemistä. Tämän näkökulman kannalta ei ole sellaista kuin passiivista katsomista. Television katsominen tarjoaa eri asioita ja kokemuksia eri katsojilleen. (emt., 153–154.) Aktiivisen katsojan ideaan liittyy, että massakulttuurin kuluttamisen täytyy olla oikeutettua. Televisiosarjan katsominen oikeutetaan osoittamalla, että se on jotenkin arvokasta, käytännöllistä tai ei ainakaan täysin haitallista. (Alasuutari 1999b, 11.) Aktiivisuus ja passiivisuus eivät ole niin vastakohtaisia kuin annetaan ymmärtää (Sassi 2009, 22). Kotilaisen ja Rantalan (2008, 25) mukaan yksilö voi olla aktiivinen toimija mediasuhteissaan sekä passiiviseksi luokiteltu median kuluttaja tilanteesta riippuen.

Katsojat nähdään myös kansalaisina, joiden velvollisuus on pitää itsensä ajan tasalla

ainakin politiikassa, tärkeissä tapahtumissa ja uutisissa. Toisaalta vähemmän tärkeiden sisältöjen, kuten urheilu tai viihteen seuraaminen nähdään yleisesti ajanhaaskauksena. (Alasuutari 1999a, 90.) Lisäksi televisioon liitetään kulutus, joka on tullut voimakkaan kaupallisuuden mukana myös mediakieleen. Televisiosta on tulossa maksutelevisio, jolloin ohjelmista tulee palveluja. Koska palvelulla ei ole katsojaa, television yleisöstäkin on tulossa kuluttajia ja asiakkaita. (Sassi 2009, 25.) Eurooppalainen mediamaisema on muuttunut paljon viime vuosina sisällön ja yleisön suhteen. Tapamme löytää, käyttää sekä kuluttaa mediasisältöjä ovat muuttuneet, kuten myös vuorovaikutuksemme näiden sisältöjen kanssa. (Papathanassopoulos & Negrine 2011, 107.)

3.4 Silmät kohden ruutua

3.4.1 Katsomisen eri puolia

Television kulutus tapahtuu pääasiassa vapaa-aikana, jota meillä on huomattavasti enemmän kuin 50 vuotta sitten. Vapaa-aika on myös osittain television ansiosta yksityistynyt vuosien varrella. (Kortti 2007, 36.) Meidän pääasiallinen vapaa-ajan aktiiviteettimme on osallistuminen kokemuksiin, jotka tiedämme epäaidoiksi. Kun olemme vapaalla, me syvennymme toisten luomiin maailmoihin pelien, kirjojen ja televisio-ohjelmien kautta tai maailmoihin joita luomme itse mielikuvituksen ja fantasian avulla. (Bloom 2011, 155.) Ilta on merkittävin vuorokauden aika vapaa-ajan ja television suhteen. Silloin kokoontumme yhteen ja kotitöiden jälkeen rentoudumme television ääressä. (Gauntlett ja Hill 1999, 49.)

Television katselu sisältää eri tarkoituksia ja merkityksiä eri katsojille (Morley 1992, 139), joten sen katsomiseen vaikuttavat monet eri tekijät. Katsojien mahdollisuuksiin katsoa televisiota vaikuttaa muun muassa heidän tämän hetkinen elämänsä (Gauntlett ja Hill 1999, 37). Esimerkiksi opiskelijat katsovat televisiota paljon suunnittelemattomammin kuin enemmän ”asettuneet” katsojat (emt., 37). Aikaisemmin mainittiin kuinka televisioon liittyy rutiininomaisuus ja ajan rytmittäminen. Rutiininomaista katsomista määrittävät erilaiset

valtasuhteet sekä syrjäytymisen, yksinäisyyden, nostalgian ja mielihyvän tunteet (Nikunen 2008, 249). Esimerkiksi haluamme kokea olevamme osa yhteisöä, kun katsomme yksin ollessamme televisiolähetyksiä nauhoitusten sijaan. Maahanmuuttajat ovat jo pitkään katselleet satelliittien välityksellä omankielisiä ohjelmia. Television avulla he pitävät yllä yhteyksiä kotimaahansa ja kulttuuriinsa. (Emt., 246, 247.) Television tärkeintä antia on maailman tuominen lähelle, kun se määritellään ikkunaksi maailmaan. (Gauntlett & Hill 1999, 114.)

Rubin on tarkastellut mediankäyttöä ja jakanut sen rituaaliseen ja välineelliseen käyttöön. Rituaalinen mediankäyttö ei suuntaudu mihinkään erityiseen mediasisältöön. Median parissa viihdytään ajankulun tai tavan vuoksi ja tekemisen palkitsevuus nousee mediasta itsestään välineenä. Välineellinen mediankäyttö on päämäärätietoisempaa kuin rituaalinen. Se pohjautuu tiedollisiin motiiveihin ja on määrällisesti vähäisempää kuin rituaalinen. (Mustonen 2001, 77.) Mediankäyttö on yleisesti melko valikoimatonta, kuten television jäädessä päälle koko illaksi. Mediankäyttöön liittyy kuitenkin myös tietoinen valikointi: jätetään rauhaan kanavat, jotka eivät kiinnosta, vaihdetaan ärsyttävä ohjelma miellyttäväm-
pään. (Mustonen 2009, 135.)

Kubey ja Csikszentmihalyi (1990, 75) toteavat ihmisten tekevän jotain muuta katsomisen ohessa noin 63,5 prosenttia katsomiseen käytetystä ajasta. Televisio saa meidän täyden huomiomme ainoastaan, kun jokin voimakas tai poikkeava lähetyksessä herättää mielenkiintomme (Fiske 1987, 73). Television katsojat voivat vapaasti liikkua ympäriinsä kotonaan, kun television on auki. Heillä ei ole velvollisuuksia pitäytyä paikoillaan katsomassa ohjelmaa, kuten elokuvateatterissa olisi. He voivat milloin tahansa siirtää huomionsa johonkin muuhun tekemiseen. (Ang 1992, 134.) Television katsominen onkin usein levotonta, täynnä keskeytyksiä ja sen ohella usein jutellaan aiheista, jotka eivät liity mitenkään televisiossa pyörivään ohjelmaan (Bignell & Orlebar 2005, 78).

Jo John Fiske (1987, 74) kirjoittaa kuinka televisiota pidetään auki vain sen luoman äänimaailman vuoksi. Gauntlett ja Hill (1999, 112) toteavat television olevan tällöin kuin värikäs ja äänekäs tapetti (*electronic wallpaper*), jonka ainoa käytännön merkitys on olla

taustana kodin muilla toiminnoille. *Passiivisessa television käytössä* televisiolla ei ole muuta konkreettista tehtävää kuin seuran pitäminen ja mukavan äänimaailman luominen. Ron Lembon (2000, 5) mukaan on työväenluokkaista ja etnisille ryhmille ominaista pitää televisiota koko ajan auki. Hänestä erilaisissa yksilöllisissä katsomisen tyyliissä on perimmiltään kysymys luokkaerojen ja etnisten erojen arkisesta rakentumisesta (emt., 5). Sosiaaliset lähtökohdat vaikuttavat meidän kokemuksiimme televisiosta. Yksilöllisten katsojien ja kotitalouksien yleisön väliset erot ovat merkittäviä eri kulttuurien ja maiden sisällä ja välillä. (Bignell & Orlebar 2005, 73.)

Ron Lembo (2000, 168) on tutkimuksistaan huomannut ihmisten tavan verrata ohjelmien sisältöjä omaan elämäänsä ja pohtia niiden uskottavuutta. Livingstonen (2003, 351), Allenin ja Reinerin mukaan syyt katsoa televisiota ovat muuttuneet vuosien varrella. He vertasivat tutkimuksessaan eri-ikäisten katsojien käsityksiä rikoksia käsittelevistä mediasisällöistä. Nykyään nuoremmille katsojille ohjelmissa on tärkeää merkityksellisyys, realismi ja relativismi. Merkityksellisyydellä tarkoitetaan yhteneväisyyksiä katsojan oman elämän kanssa. Realismi tarkoittaa totuudenmukaisia ja käyttökelpoista informaatiota tarjoavia ohjelmia. Esimerkiksi nuorille katsojille rikossarjojen kohdalla todennukaisuus tarkoittaa hämäriä moraalisia rajoja, monimutkaisia tilanteita, molempien osapuolten näkökulmien huomioon ottamista, selvittämättömiä loppuja ja tilanteiden seuraamusten näyttämistä. Relativismi viittaa siihen, että tapamme tulkita median taustalla olevaa moraalista viitekehystä on muuttunut. Olemme liikkuneet kohden konteksti painotteista relativismia eli meillä on suhteellisempi käsitys siitä mikä on oikein ja mikä väärin. (Livingstone 2003, 351, 352.)

Media- ja yleisötutkija Ien Angin mukaan television realismissa, todellisuudessa, on kaksi eri puolta: empiirinen ja emotionaalinen. Empiirisessä todellisuuskonseptissa keskitytään siihen kuinka representaatio vastaa ulkoista todellisuutta. Emotionaalisessa keskitytään siihen ovatko hahmot, toiminnantavat ja konfliktit, jotka nähdään tarinassa, tunnistettavissa katsojan omista kokemuksista käsin. Alasuutarista on olemassa myös eettistä realismia, jossa ohjelman todellisuus määräytyy sen mukaan kuinka eettisesti järkeviä malleja elämää varten ne tarjoavat. (Alasuutari 1999a, 98.)

3.4.2 Katsomisen motiiveja

Mediaan liittyvät valinnat ja käyttötavat ovat suhteellisen pysyviä ja persoonallisia (Mustonen 2001, 85) ja pitkäaikainen television katselu tuottaa kullekin meistä omat henkilökohtaiset tapamme katsoa (Grossberg 1995, 89). Mediankäytön takaa löytyy erilaisia motiiveja. *Motiivi* on toimintaa ohjaava voima, vaikutin. Se saa ihmisen suuntaamaan ajatuksensa ja toimintansa tiettyä päämäärää kohden. Motiivi voi olla lyhyt aikainen, impulssimainen, tai ohjata toimintaa hyvin kauan. Motiivien voimakkuus näkyy siitä, miten innokkaasti ihminen tarttuu toimeensa. Usein ne liittyvät tunteisiin: toimintaan itsessään voi liittyä jokin tunne tai tunne itsessään toimii motiivina. Lisäksi olemme harvoin tietoisia kaikista tavoitteidemme takana olevista motiiveista. (Vilkko-Riihelä 1999, 446, 447.)

Anu Mustonen (2001, 77) on jakanut mediankäytön kolmen päämotiivin alle: tunneperäisiin, sosiaalisiin ja tiedollisiin motiiveihin. *Tunneperäiset motiivit* korostavat kuinka tärkeä asema mediasuhteella on ihmisen itsesäätelytyössä ja tunne-elämän tasaamisessa. Itsesäätely on ihmisen luontaista tarvetta etsiä psykologista tasapainoa tavoittelemalla tilanteeseen sopivaa mielialaa ja vireystilaa. (emt., 77.) Kyvystä käsitellä tunteitaan on tulossa yhä tärkeämpää. Media voidaan käyttää psyykkaukseen eli *mielialojen optimointiin*. Mielialalla tarkoitetaan tunnetilaa laajempia emotionaalisia tiloja. Se värittää kokemusmaailmaa ja on eräänlainen mielen kehys. (Mustonen 2009, 133–134.) Myös Lawrence Grossberg (1995, 41) puhuu ”fiiliksistä” eli affekteista tai mielialasta. Ne eivät ole sama asia kuin emootiot tai halut vaan ne liittyvät läheisesti elämän tunneulottuvuuteen. Mielialat määrittelevät kuinka voimakkaasti panostamme tiettyyn kokemukseen tai mielihyvään, miten osallistumme tähän panostamiseen ja millä tavalla koetuilla tapahtumilla on meille väliä. (emt., 41, 42.) Media tapahtumista syntyneet tunnekokemukset rentouttavat ja etäännyttävät rutiineista. Rentoutumiseen, virkistymiseen ja viihtymiseen ihmiset käyttävät etenkin fiktiivistä mediaa. (Mustonen 2001, 77.)

Media tarjoaa kaikkialla läsnäolevan tunnepitoisen ympäristön. Se pitää sisällään paljon

sisältöjä ja sosiaalisia suhteita, joissa käyttäjällä on yhä aktiivisempi rooli. Tunteet syntyvät sosiaalisessa ympäristössä, jossa media vaikuttaa yhä voimakkaammin. (Mustonen 2009, 133–134.) Medialla nähdään olevan neljä tunneulottuvuutta: Aktivoimisen mahdollisuus (*excitatory potential*), uppoutumisen tai syventymisen mahdollisuus (*absorption potential*), semanttinen sukulaisuus (*semantic affinity*) ja hedoninen eli nautinnollinen verho (*hedonic valence*). Ensimmäisen mukaan voimme valita medioita joko kiihdyttämään tai rentouttamaan meitä, toisessa valitsemme median unohtaaksemme itsemme ja sen hetkiset tunteemme. Semanttinen mahdollisuus ottaa huomioon, kuinka, toisinaan meitä tavallisesti rauhoittava ohjelma voi saada olomme tuntumaan kurjalta, kun se muistuttaa meitä negatiivisesta kokemuksesta. Hedoninen verho kautta huomioidaan, kuinka tietyt sisällöt voivat olla toisista hyviä ja nautinnollisia, ja toisista ei. (Sparks 2010, 144–145.)

Television katsomisen sosiaaliset motiivit viittaavat median käyttöön tukemassa sosiaalisuutta ja ihmissuhteita. Se lieventää yksinäisyyttä ja täydentää sosiaalisia verkostoja. Mediaa seuraamalla saadaan puheenaiheita oikeisiin sosiaalisiin tilanteisiin ja tiedetään myös mistä puhutaan. Median kautta haetaan sosiaalista hyväksyntää: seuratessa samoja ohjelmia pysytään samalla aaltopituudella ja tiedetään mikä on ”in”. Ihmiset voivat myös luoda *parasosiaalisia suhteita* median hahmojen kanssa. Esimerkiksi ihminen oppii tuntemaan jonkun mediahahmon ja alkaa olla vuorovaikutuksessa tämän kanssa mielikuvituksessaan. Parasosiaalisia suhteita voidaan käyttää myös vertailukohteina. Usein vertaillaan tähtien raportoituja ongelmia omiinsa. Monien sarjafilmiin hahmot saavat ihailijapostia, vaikka lähettäjät ovat tietoisia hahmon kuvitteellisuudesta. Nämä suhteet antavat parhaimmillaan ajattelemisen aihetta ja sisältöä elämään. (Mustonen 2001, 78–79.)

Tiedollisten motiivien ollessa kyseessä mediaa seurataan, jotta pysytään mukana uutisvirrassa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Samalla haetaan virikkeitä ja ajattelun ainesta. Tämän motiivin perusta on ihmisen uteliaisuuden ja itsensä toteuttamisen tarpeissa. Tiedolliset motiivit ovat mediayleisön käsityksissä jotenkin kunniallisempia ja laadukkaampia kuin tunne- tai sosiaaliset motiivit, mikä näkyy median arvottamisessa. Kuitenkin tiedollinen ja älyllinen stimulaatio on myös viihdyttävää. Olemme uteliaita ja leikkisiä olentoja, joille uusiin asioihin perehtyminen on mielekästä. Vaadimme viihteeltäkin ajatuk-

sia herättäviä näkökulmia, kiinnostavia ihmistyyppejä ja samastumismalleja, joilla on erityisiä taitoja tai tietoa. (Mustonen 2001, 80, 78.) Lullin (1990, 36, 40–41) mukaan televisiolla on merkittävä rooli sosiaalisen oppimisen tarjoajana. Televisio tarjoaa paljon tietoa päivittäisestä elämästä ja roolimalleja, jotka voivat olla hyvin käyttökelpoisia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (emt., 40, 41.)

3.4.3 Televisio osana vuorovaikutusta

Kun haastatellaan ihmisiä, he jossain vaiheessa mainitsevat toiset ihmiset, kuten perheen tai ystävät. Television käyttöä nimitetään usein suhteeksi, kun kyse on sosiaalisesta toiminnasta. Tässä suhteessa televisiota käyttävät ihmiset ovat yhteydessä niin laitteeseen kuin ihmisiin, joiden kanssa sitä katsotaan. (Lembo 2000, 119.) Televisio on osa sosiaalistumistamme ja toisaalta olemme sosiaalistuneita televisiolle. Se tarjoaa meille aineksia keskusteluihin ja juoruilulle perheen ja muiden ihmisten kanssa. Lisäksi näemme toisia perheitä ja ihmisiä televisiosta. (Morley 1992, 202.) Television katsomiseen siis liittyy sosiaalisuus ja vuorovaikutuksellisuus. Kodin tekniikalla on kaksi roolia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa: ne voivat helpottaa vuorovaikutusta ihmisten välillä tai ne voivat korvata toista osapuolta vuorovaikutuksessa luoden henkilön ja esineen välille vuorovaikutuksellisen suhteen. (Livingstone 1992, 121.) Ihmiset toimivat siis vuorovaikutuksessa television kanssa, television ympärillä ja he myös puhuvat televisiosta toisten kanssa muualla kuin laitteen välittömässä läheisyydessä.

Byron Reeves ja Clifford Nass (1996) ovat tutkineet kuinka meidän sosiaaliset ja luonnolliset reaktiomme toisiin ihmisiin ja paikkoihin koskevat myös mediaa. Heidän kokeidensa tulokset kertovat kuinka media on enemmän kuin työkalu. Media saa aikaan tunnereaktioita meissä, se vaati huomiotamme, saa aikaan muistoja ja muuttaa käsityksiämme siitä. (emt., 251.) Esimerkiksi parasosiaalisissa suhteissa on paljon samaa kuin oikeissa ihmissuhteissa ja ne saavat aikaan samanlaista sosiaalista ja emotionaalista tyydytystä kuin aidot suhteet. (Mustonen 2001, 125.)

Televisio nähdään usein ystävänä tai perheenjäsenenä ja sen olemassa olo koetaan lohduttavaksi (Gauntlett & Hill 1999, 115–116). Medialla, kuten televisiolla, on tärkeä rooli yksinäisyyden lieventäjänä ja yleisön sosiaalisten verkostojen täydentäjänä (Mustonen 2001, 78). Silverstone (1994) pitääkin televisiota transitionaali objektina, joka toimii eräänlaisena äidin korvikkeena. Esimerkiksi television äänimaailmaa käytetään avuksi yksinäisyyden tunteen poistamisessa, kun jäädytään syystä tai toisesta yksin. Televisio on äidin tapainen turvallisuudentunnetta lisäävä objekti. Televisiosta tulee tällainen, jos se on jatkuvasti tarjolla tai sitä tietoisesti tai ei-tietoisesti käytetään lastenvahtina. Jatkuva äänien ja kuvien virta on helppo yhdistää turvallisuuden ja hyvän olon tunteeseen, koska ne yksinkertaisesti ovat helposti tavoitettavissa. (Silverstone 1994, 15.) Tämä voi olla yksi selitys siihen, miksi pidämme televisiota päällä muun toiminnan taustalla.

Television yleistettyä perheiden sosiaalinen elämä alkoi yhä enemmän pyöriä sen ympärillä. Televisiolla on tärkeä rooli kotona tehdessä sääntöjä ja päätöksiä, luodessa konflikteja ja hallitessa suhteita. (Kortti 2011, 304, 298; myös Lull 1990.) Television käyttöön liittyy siis vallankäyttöä. Kun asutaan yhdessä, television katselemiseen tulee entistä enemmän osaksi neuvottelemisen siitä mitä katsotaan ja milloin (Gauntlett ja Hill 1999, 102). Toisinaan joudutaan toisten mieliksi katsomaan ohjelmia, jotka eivät kiinnosta itseä (emt., 102). Ohjelmien valinta ja yksilölliset mieltymykset ovat mahdollisuuksien moninkertaistumisen jälkeen herättäneet perheissä konflikteja ja erimielisyyksiä. Kiistoja aiheuttaa eniten toisen perheenjäsenen kielteinen suhtautuminen joltain ohjelmaa kohtaan. Kiteytettynä toinen tykkää ja toinen ei voi sietää. Toisen television hankkimista on käytetty ratkaisuna monesti näihin ongelmiin. (Kortti 2011, 298–299; Kortti 2007, 311.)

Televisiolla on mahdollisuuksia toimia resurssina sosiaaliselle yhdessäololle (Lull 1990, 29). Esimerkiksi lapset tuntuvat olevan hyvillään siitä, että televisiota katsotaan edelleen yhdessä. Yhdessä katsotut ohjelmat herättävät usein lämpimiä muistoja yhdessä vietetystä ajasta. Lapset pitivät myös katsomisen kannustamia keskusteluja tärkeinä. Television katsominen yhdessä lasten kanssa ja ohjelmista keskusteleminen antaa myös vanhemmille mahdollisuuden jakaa kokemuksiaan nuoremmille. Niin lapset kuin nuoretkin odottavat vanhempien viettävän aikaa kanssa ja rentoutumisesta television äärellä antaa mahdollisuu-

den yhdessäololle. Joskus televisio voi olla jopa ainoa mahdollisuus viettää aikaa yhdessä. (Kortti 2011, 299.)

Television katselusta itsestään muodostuu sosiaalinen tapahtuma, kun ihmiset katsovat sitä ryhmässä. Katsoessaan ohjelmaa yhdessä keskustelua syntyy, kun katsojat ilmaisevat mielipiteitä nähdystä saadakseen muutkin kommentoimaan näkemäänsä. Ihmiset voivat myös kokoontua samaan paikkaan katsomaan televisiota, kuten asuntoloiden yhteisiin tiloihin. Jos ohjelma ei olekaan tarpeeksi mielenkiintoinen, he saattavat keskustella keskenään ja kääntyvät television puoleen vain keskustelun tauotessa tai halutessaan pois siitä. (Lembo 2000, 109–110). Televisio tarjoaa mahdollisuuksia aloittaa ja osallistua keskusteluun, luoda yhteistä maaperää keskustelijoiden välille ja myös mahdollisuuden olla osallistumatta vuorovaikutukseen. (Lull 1990, 37–39.)

Mediat tarjoavat puheenaiheita aitoihin vuorovaikutustilanteisiin. Esimerkiksi kouluissa ja työpaikoilla puhutaan suosituista televisio-ohjelmista tai uutisten raportoimista tapahtumista. (Mustonen 2001, 79.) Televisio-ohjelmista puhumista eli televisiopuhetta on ollut niiden alkuaajoista lähtien (Kortti 2007, 292). Ohjelmista puhuminen koetaan tärkeäksi. Niistä keskustellaan ja niitä arvioidaan samalla verraten niitä omiin kokemuksiin. Esimerkiksi juoruilu kuuluu olennaisesti television suulliseen kulttuuriin. (Fiske 1987, 77.) Mediapuhe on erityisen kätevää käydessä keskustelua tuntemattomien ihmisten kanssa (Kortti 2011, 305). Myös lapsilla on dynaaminen suullinen kulttuuri, joka toimii vuorovaikutuksessa televisiokulttuurin kanssa. Television tapahtumat ja hahmot ovat materiaalia, josta luodaan uusia leikkejä ja lauluja. Televisio tarjoaa ihmisille yhteisiä kokemuksia ja muodollisia tapoja, jotka ovat tärkeitä kansankulttuurille. (Fiske 1987, 80.)

Televisio vaikuttaa omalta osaltaan sosiaalinen paineen syntyyn: tietyn ohjelman katso-matta jättäminen saattaa merkitä, että jää ystävien, työkavereiden tai naapureiden keskusteluiden ulkopuolelle. Ohjelmista puhuminen ystävien kesken saattaa myös aiheuttaa kyseisen ohjelman seuraamisen aloittamisen. Ohjelmat ovat erittäin tärkeitä nuorien elämässä ja niiden kautta luodaan ryhmäidentiteettiä. Kortin aineistossa vaikutti kuitenkin siltä, että televisiosta puhuminen vähentyi siirryttäessä opiskelemaan. (Kortti 2011, 304.)

3.5 Televisio, asenteet ja vaikutukset

3.5.1 Arvottava suhtautuminen

Katsojina olemme käytännössä kaikki ruokaisia. Meillä on tietysti omia lempiohjelmiä, mutta useimmat meistä haluavat silti nähdä vähän kaikkea televisiosta. (Höijer 1999, 183.) Televisio voi tarkoittaa eri asioita eri katsojille: se voi olla mielihyvän lähde tai toimia seurana, mutta se voi olla myös huolen tai syyllisyyden lähde. Henkilökohtainen maku, elämäntilanne, katsojan ikä tai tausta vaikuttavat katsomiseen. Siihen vaikuttavat myös monet katsojan ulkopuoliset tekijät, kuten sää, vuorokauden- tai vuoden aika. (Gaunlett ja Hill 1999, 110.) Television katsominen on esimerkiksi sallitumpaa illalla töiden jälkeen tai talvella, kun kylmä sää saa meidät jäämään sisälle.

Arkinen tapa katsoa televisiota sisältää epäsuoria ja selkeitä näkemyksiä siitä, mitä on ideaali tai oikea tapa käyttää televisiota (mm. Jokinen 2005, 117). Näihin näkemyksiin vaikuttavat aatteelliset tai taloudelliset motiivit ja niitä lietsovat myös sosiaaliset instituutiot, jotka ovat vastuussa television tuotannosta ja lähettämisestä. Television integraatio ja hyväksyminen kodin elämään ei ollut eikä ole spontaania. Me kehittelemme erilaisia käytäntöjä, joiden avulla yritämme yhdistää television katsomisen tapoja osaksi omia rutiinejamme. (Ang 1992, 133.)

Kuvallisiin teknologioihin on aina suhtauduttu varauksella ja ennakkoluuloisesti. Valokuvaa pidettiin sen alkuaikoina huonompana kuin maalausta, elokuva oli vain rahvaan huvia verrattuna teatteriin ja televisiota kutsuttiin ”töllöttimeksi”, jonka seuraaminen ei sopinut älykkäille ihmisille. Televisio on nähty esimerkiksi lukemiskulttuurin tuhoajana: ihmiset eivät enää viitsi lukea, koska television katsominen on helpompaa. (Hietala 1996, 31.) Hietalan (2007, 42) mukaan ihmiskunta pelkää aina jotakin, kuten vanhuutta, kuolemaa tai työttömyyttä. Hän tiivistääkin, että meille on ominaista tulevaisuuden pelko. Teknologisissa laitteissa on nähty ihmiskunnan rappion ja täystuhon siemen (emt., 42). Vielä 2000 -

luvulla televisio nähdään osana kehitystä, jonka tuloksena on syntynyt yhä pitempien väiden ja lyhyempien ajatusten kulttuuri (Koski 2008, 49).

Television selvästi liittyy paljon negatiivisia asenteita. Allportin mukaan *asenne* on kokemuksen kautta rakentunut henkinen tila, joka suuntaa yksilön reaktioita. Se voidaan myös Petersonin ja Thurstonen mukaan määrittellä yleiseksi taipumukseksi arvioida muita ihmisiä, kohteita ja asioita. Asenteeseen kytkeytyy kolme ulottuvuutta: tieto (*knowing*), tunne (*feeling*) ja toiminta (*action*). Tieto on asenteen perusta sillä asenne vaatii ollakseen olemassa jonkinlaisen perustiedon tai olettamuksen. Asenteiden voimakkuus tai fanaattisuus riippuu puolestaan tunteista. Nämä kaksi määrittävät, miten henkilö päättää toimia. (Mustonen 2001, 42.)

Mediankäyttöä koskevissa tutkimuksissa nousee esille muita medioita arvottavampi suhtautuminen televisioon. Ylempi keskiluokka on ollut hyvin kriittisiä massakulttuurin suhteen ja suhtautuneet nihkeästi sekä halveksuen televisiota ja sen sarjoja kohtaan. (Alasuutari 1999a, 96). Ihmiset myös tuomitsevat itse omaa television katseluaan ja tuntevat häpeää sekä syyllisyyttä katsomisestaan. Häpeän tunne on itsereflektiivinen ja vuorovaikutuksellinen prosessi, jossa ihminen yhtäältä näkee itsensä toisen näkökulmasta ja toisaalta on kyvytön kontrolloimaan omaa subjektiivuttaan (Laine 2001, 361.)

Syyllisyyden tunto liittyy usein ajatukseen televisiosta ajanhaaskauksena, mutta myös väärä vuorokaudenaika, omien halujen tyydyttäminen ja omien suosikkiohjelmien tyrkyttäminen toisille voi aiheuttaa tätä syyllisyyttä. (Gauntlett ja Hill 1999, 199–120.) Ajatus ajanhaaskauksesta voi viitata ideologiaan vaikuttajiin, kuten luterilaiseen perimäämme, jonka mukaan meidän pitää hiellä tienata leipämme. Tuomitsevuus voi liittyä myös yleiseen viisauteen siitä, mikä on tarpeellista lajin selviytymiselle. Me arvostamme paljon aktiivisia ja työtä tekeviä yksilöitä ja vastaavasti katselemme alta kulmain laiskoja. Voimme myös tuntea kollektiivista syyllisyyttä vapaa-ajastamme, josta aikaisemmat sukupolvet ovat jääneet paitsi. Kaikki katsojat eivät kuitenkaan suhtaudu televisioon tuomitsevasti vaan on olemassa myös positiivisesti televisioon suhtautuvia nautiskelijoita. (Höijer 1999, 181.)

Alasuutari (1999a, 96) on katsojia tutkiessaan huomannut, että he eivät kovin helposti myönnä pitävänsä joistain ohjelmista. Uutisia ja ajankohtaisohjelmia lukuun ottamatta, ihmisillä on tarve selittää sekä puolustaa katsomisen tapojaan. Selityksillä ja perusteluilla he haluavat erottaa itsensä tietynlaisesta katselun tavasta, jota pidetään haitallisena ja häpeällisenä. Moderni kulttuuri ja kansalaisuus arvostavat aktiivista aikansa hyödyllisesti käyttävää yksilöä, joka tekee kotitöitä, kouluttaa itseään tai pysyttelee mukana päivän tapahtumissa. Tämän vuoksi meillä voi olla niin vaikea suhde toimettomuuteen, laiskuuteen sekä televisioon. (emt., 96, 100.) Aktiivisen yksilön suosiminen selittää miksi asiapitoisten ohjelmien katsomista ei tarvitse selitellä, kun taas väheksytyjen ja suosittujen viihteellisten ohjelmien katsomista perustellaan erikseen (Mäntymäki 2008, 222). Viihteeseen tässä tapauksessa kuuluvat elokuvat, televisiosarjat, ja viihdeohjelmat ja asiaan kuuluvat uutiset, ajankohtaisohjelmat sekä asiaohjelmat (Kytömäki 2009, 107).

Lakoffin ja Johnsonin mukaan me koemme itsemme mieluummin ylöspäin kuin alaspäin suuntautuneesti, mielusti edempänä kuin takana, useimmin aktiivisena kuin passiivisena ja ennemmin hyvänä kuin pahana. Televisiota katsellessa tällainen ajattelu tuottaa ristiriitoja. Jo istuessamme television eteen olemme joutuneet alemmaksi ja tunnemme itsemme passiivisiksi, mikä on paha. Lisäksi televisiota katsellessamme emme ole mukana ruudun tapahtumissa, vaan olemme jättäytyneet taakse tapahtumien kulusta. (Höijer 1999, 190.) Jääskeläinen (2011, 42) nostaa esille medioiden jaon *lean back*- ja *lean forward* -laitteisiin. Tällä jaolla viitataan myös käytön aktiivisuuteen tai passiivisuuteen. Tietokoneet ovat pääasiassa etunojamedia eli aktiivisuutta vaativa ja mahdollistava. Televisio on puolestaan takanojamedia, jota katsellessa kallistumme taaksepäin nojaamaan ja olemme passiivisia. (Emt., 42.)

Alasuutari (1999b, 12) pitää tätä asennoitumista televisiota kohtaan kiinnostavana sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä. Televisio-ohjelmien moraalista hierarkiasta voidaan päätellä, miten hierarkioita luodaan tämän päivän yhteiskunnissa ja miten ihmiset osallistuvat näiden luomiseen puheillaan. Median käyttöön liittyvät moraaliset jännitteet eivät ole vain yksityisiä vaan ne heijastelevat diskursseja, joissa mediapolitiikka järjestellään ja oikeutetaan. (emt., 12.) Kyseessä on luja sosiaalisen yhteisön ja kollektiivisen minuuden

ilmentymä (Kangaspunta 2008, 173). Yleisöön, mediaan ja median käyttöön liittyvät diskurssit kiertävät jokapäiväisen elämän, politiikan ja mediatutkimuksen risteysalueella. Kaikki nämä erilaiset diskurssit sekä yleisön ja median rakenteet tulevat osaksi yleistä tietoisuutta vaikuttaen meidän mielipiteisiimme mediasta ja median käytöstä. (Alasuutari 1999b, 13.) Esimerkiksi yleisöjen kulutusvalintoja ja julkilausuttujen arvostusten ristiriitaisuuksia työstäneiden tutkimusten johtopäätökset ovat tarjonneet teoreettiselta kuulostavan perustelun yleisöjen vähättelylle ja halveksunnalle. Media-alalla on pitkään uskottu, että ihmiset eivät oikein tiedä mitä he haluavat, joten ei maksa vaivaa kysyä heidän toivomuksiaan. (Mäntymäki 2008, 222.)

Viihteen katseluun liittyvä selittely kielii siitä, että mediapuheen laatukäsite on perinteisesti rakentunut viihteen ja asian vastakkainasettelulle (Mäntymäki 2008, 226). Viihteen vähätteleminen on johtanut siihen, että monesti tunnetaan huonoa omatuntoa viihteen kuluttamisesta. Kaikki mielipiteet ja tutkimukset eivät kuitenkaan ole viihdettä vastaan. Esimerkiksi mielialasäätelyn ja sopeuttamisen tutkiminen osoittavat, että myös viiheellä ja hömpällä on paikkansa hyvinvoinnissamme, vaikka ne eivät olisi antoisia oppimisen ja sivistyksen kannalta. (Mustonen 2009, 143.) Reevesin ja Nassin (1996, 117) mukaan myös asiasisällöt voivat olla vaarallisia. Me luonnostamme luokittelemme fiktiiviset sisällöt hyvään ja huonoon eli pidämme niistä tai emme. Asiasisältöjen kohdalla huolemme hyvästä ja huonosta tuntuu katoavan, koska asian kohdalla kysymys pitämisestä on epäoleellista. Media on kuitenkin aina ensisijaisesti hyvää tai huonoa, oli kyse viiheestä tai asiasta. (Emt., 117.)

3.5.2 Vaikeasti lähestyttävä vaikuttaminen

Televisio on tärkeä media liittyen siihen, miten ihmiset hahmottavat maailmaa sekä itsensä. Ensinnäkin televisio on suurimmaksi osaksi viihdettä ja informaatiota, toiseksi se on hyvin arkipäiväinen asia. Se on ohjelmavirtaa, jota seurataan muiden kodin toimintojen ohella. Sen arkipäiväisyys ja sen asema elämän sykleissä tekevät siitä median, joka vaikuttaa ihmisten elämään joka päivä. Ainakin television on nähty vaikuttavan ihmisten elämään. (Kortti, 2007, 355.)

Media tuottaa meille informaatiota, mutta se tuottaa myös fantasioita, unelmia ja mielihyvää viihteen kautta. Media ei esittele maailmaa viattomasti kuin ikkunan läpi katsottaessa, vaan se myös tuottaa niitä käsityksiä, joita meillä on maailmasta. Se muotoilee ymmärrystämme, näkökulmiamme sekä todellisuudelle antamiamme merkityksiä. Sen vaikutuksista on puhuttu jo ennen televisiota ja etenkin maailmansotien yhteydessä, jolloin medioita käytettiin levittämään propagandaa. Erityisen huolestuneita oltiin median vallasta kansalaisiin, jotka nähtiin passiivisina massakulttuurin uhreina. Mediavaikutuksien pohtiminen ja tutkiminen onkin kulkenut käsi kädessä erilaisten mediaan liittyvien pelkojen kanssa. (Herkman 2001, 19–20, 170–171.)

Julkisessa keskustelussa median vaikutukset on usein nähty voimakkaina ja suorina, jolloin medialle altistumisen katsottiin suoraan näkyvän suoraan ihmisten käsityksissä ja käyttäytymisessä (Nieminen ja Pantti 2004, 56). Median ajatellaan vaikuttavan ihmisiin tiedottamalla, viihdyttämällä ja olemalla osa ihmisten välisiä suhteita arkisessa ympäristössä. Paljon kiinnitetään huomiota myös television vääristävänä representaationa. Median pelätään vaikuttavan ihmisten todellisuudentajuun eli kykyyn tehdä eroa todellisen maailman ja television kuvitteellisen maailman välillä. Tämä vuoksi ihmiset arvostelevat televisio-ohjelmia niiden todellisuuden puutteesta. Erityisesti on keskitytty suojelemaan lapsia ja muita katsojia sisällöiltä, jotka voisivat järkyttää heitä. (Alasuutari 1999a, 92, 97.) Mediaa on myös kuvattu huumeen kaltaisena riippuvuutta aiheuttavana aineena, jolloin se vähentää yksilöiden kykyä tehdä päätöksiä median käyttäjinä. (Spigel 1992, 53.) Aikaisemmin mainittu sohvaperuna -termi on oivallinen iskusana niille, jotka haluavat osoittaa television turmelevaa vaikutusta. Se kytkeytyy television käytöstä johtuvaan liikunnan puutteeseen sekä sen turruttavaan vaikutukseen ja älyllisten haasteiden puutokseen. (Nikunen 2008, 235.)

Ihmisillä on tapana ajatella, että median eri viesteillä on enemmän vaikutusta muihin kuin heihin itseensä (mm. Shin & Kim 2011, 417; Mustonen 2001, 37; Sparks 2010, 172–173). Ilmiö tunnetaan nimellä *Third-person effect*. Tämän teorian mukaan medioita käyttäville ihmisille kehittyy näkemyksiä median vaikutuksista muihin ihmisiin. He reagoivat näihin

näkemyksiinsä muuttaen käytöstään, uskomuksiaan ja asenteitaan. (Shin & Kim 2011, 417.) Esimerkiksi väkivaltaisia uutisia voidaan käyttää korostamaan väkivallan raportoimisen välttämättömyyttä tai niiden näyttämistä pyritään rajoittamaan. Viimeksi mainittuun kuuluu esimerkiksi puhe lasten ja nuorten suojelemiseksi väkivallalta. Väkivallan näkemisellä nähdään olevan heihin negatiivisia vaikutuksia. Toisaalta dokumentoidun väkivallan näkemistä voidaan pitää hyvänä nuorten kannalta, jotta he oppisivat ymmärtämään väkivallan oikeat seuraukset. (Höijer 1999, 189.)

Median maailmasta tuottama tieto ja viihde sekä tuntemukset, fantasiat ja nautinnot vaikuttavat varmasti yleisöihin. On kuitenkin hankalaa tuoda ilmi, miten nämä vaikutukset ilmenevät. Media on osa kaikkia elämän alueita. Etenkin sen paikka osana ihmisten arkea tekee sen vaikutusten erittelyn melkein mahdottomaksi. (Herkman 2001, 171.) Mediavaikutukset syntyvät vasta mediasisällön, käyttäjän ja tilanteen monimutkaisen yhteistyön tuloksena. Näiden avulla voidaan ennustaa mahdollisia vaikutuksia ja löytää katsojia, joilla riskit ovat todennäköisempiä. Mediaa voidaan pitää osasyllisenä moniin asenne- ja käyttäytymisvaikutuksiin, mutta se ei ole ainoa syyllinen. Ei siis kannata liioitella tai vähätellä median roolia liittyen sen vaikutuksiin. (Mustonen 2001, 55.)

4 Osallistujat, ryhmäkeskustelut sekä aineisto

4.1 Haastatteluun osallistujat

Haastattelua varten keräsin kaksi ryhmää, joissa oli viisi osallistujaa. Osallistujiksi halusin noin 20–25 -vuotiaita nuoria aikuisia. En keskity erottelemaan osallistujia sukupuolen mukaan enkä erityisesti pohdi sukupuolesta aiheutuvia eroja tässä tutkielmassani. Merja Lehtomaan (2005, 167) mukaan ihmistä tutkittaessa ei ole syytä jaotella haastateltavia miehiin ja naisiin. Nuorin osallistuja oli edellisenä keväänä valmistunut lukiosta ja vielä 19-vuotias haastattelun tullessa kohdalle lokakuussa. Vanhin osallistuja puolestaan oli juuri ehtinyt täyttää 26 vuotta ennen haastattelun toteuttamista. Minulla osallistujien kiinnostus aiheita ja osallistumista kohtaan olivat kuitenkin tärkeämpiä kriteerejä kuin heidän sopiminen täysin ikähaitariin. Lisäksi heillä luonnollisesti tuli olla jonkinlainen kytkös televisioon. Tilastokeskuksen (15.12.2011) mukaan tämän ikäiset suomalaiset raportoivat katsovansa televisiota noin tunnin ja 40 minuuttia vuorokaudessa, joka on vähemmän kuin Finnpanel Oyn (21.1.2012) mittarituloksista saatu suomalaisten keskiarvo. Tämä ero voi johtua erilaisista tutkimusmenetelmistä, mutta myös katsomisen monista erilaisista tavoista.

20–25 -vuotiaat ovat mielestäni tarpeeksi vanhoja katsomaan taaksepäin ja pohtimaan omaa suhdettaan mediaan analyttisesti. He muistavat vielä, mitä sarjoja seurasivat peruskoulun, lukion tai ammattikoulun aikana. He osaavat todennäköisesti ilmaista, miksi seuratut sarjat olivat niin kiinnostavia ja mukaansatempaavia. Heille on jo syntynyt henkilökohtainen suhde televisioon, kokivat he sen sitten kielteiseksi tai positiiviseksi, aktiiviseksi tai passiiviseksi. Lisäksi ikähaarukka on mielenkiintoinen siksi, että se sisältää paljon muutoksia ihmisen elämässä. Tämän ikäisenä muutetaan pois kotoa ja kokeillaan omillaan elämistä niin taloudellisesti kuin henkisesti. Kehityspsykologi Havighurstin mukaan tässä elämän vaiheessa olemassa olevat suhteet ihmisiin muuttuvat, opiskellaan ja siirrytään työelämään, löydetään pysyvämpi kumppani ja ehkä jopa hankitaan ensimmäiset lapset (Kuusinen 1995, 313–316).

Haastateltavat valikoituivat niin sanotulla lumipallo -menetelmällä, jossa he löytyvät

ystävien ja tuttujen kautta kyselemällä. Menetelmä toimi tutkielmani kannalta hyvin, koska halusin ryhmän henkilöiden tuntevan toisensa jo ennen haastattelua. Ryhmädynamiikka saattaa muodostua ongelmaksi varsinkin toisilleen tuntemattomien ihmisten kanssa ja halusin vähentää aikaa, mikä menisi toisiin tutustumiseen. Tutut ihmiset voi antaa tukea toisilleen. Alasuutarin (1999c, 151–152.) mukaan luonnollisessa ryhmässä osallistujat soveltavat siihen jo arkielämästä tuttua vuorovaikutustilanteen kehystä. Tällöin keskustelu kiertyy sen ympärille, mikä on heille yhteistä ryhmänjäsenenä (emt., 152). Keskustelun syntyminen on yksi keskeisistä vaatimuksistani haastattelulta. Keskustelun kautta käy ilmi, miten osallistujat käsitteellistävät kokemuksiaan median kanssa ja miten he puhuvat mediasta ja erilaisista televisiosarjoista, joita he katsovat.

Ensimmäinen ryhmä syntyi erään ystävän kautta ja siihen kuuluvat osallistujat olivat nuoremasta päästä ikähaitariani. Ryhmään kuului kolme naista ja kaksi miestä: Amanda, Pirjo, Sini, Sauli ja Antti (nimet muutettu). He kaikki tunsivat toisensa pidemmältä ajalta ja liikkuiivat samoissa piireissä. He ovat kaikki kuitenkin eri elämäntilanteissa. Amanda ja Sauli ovat aviopari. Amanda oli haastattelu hetkellä kotona pienen lapsen kanssa ja hänellä oli opinnot kesken. Sauli opiskeli lähihoitajaksi ja työskenteli viikonloppuisin. Pirjo ja Antti ovat naimisissa keskenään ja kävivät molemmat töissä. He tunsivat Amandan ja Saulin yhteisen harrastuksen kautta. Sini on Saulin nuorempi sisar. Hän oli juuri keväällä valmistunut ylioppilaaksi, kävi töissä ja asui haastattelu hetkellä vielä kotona.

Toinen ryhmä koostui tuntemistani ihmisistä kuvataidekasvatuksen opintojen kautta. Tähän ryhmään osallistui viisi naista. Leena, Liisa, Sara, Sofia ja Jaana (nimet muutettu) ovat olleet kavereita yli neljä vuotta muutettuaan samalle paikkakunnalle ja aloitettuaan opintonsa. Mediakasvatus on osa heidän opintojaan, joten sen opiskelun voi olettaa näkyvän heidän vastauksissaan ja asennoitumisessaan haastattelua kohtaan. Heistä neljä asuivat yksinään ja yksi yhdessä poikaystävänsä kanssa. He olivat kaikki opintojensa loppusuoralla ja valmiina siirtymään eteenpäin elämässään.

Ryhmät ovat hyvin erilaisia, sillä toinen ryhmä on hyvin aktiivinen taiteen ja kuvallisen-kulttuurin alueella, kun taas toinen koostuu paljon sekalaisimmista lähtökohdista olevista

henkilöistä. Näiden ryhmien voi ajatella tuovan erilaisia näkökulmia keskusteluihin. Televisio on kuulunut kahdeksan osallistujan elämään ihan alusta asti. Yhden kotona on ollut televisio, mutta se on ollut pelkästään vanhempien käytössä ja hän on vasta muutettuaan omilleen alkanut katsomaan televisiota. Toisen osallistujan kotona ei ollut televisiota aluksi ollenkaan, mutta sellainen ostettiin kotiin hänen ollessa 12-vuotias.

Kerättyäni ryhmät lähetin heille sähköpostitse lyhyen esittelyn tutkielmastani ja tavoitteistani. Olen myös sopinut heidän kanssaan, että he voivat ottaa yhteyttä myöhemmin ja korjata haastattelussa esille tulleita asioita. Lisäksi kaksi haastatelluista on lukenut läpi tutkimustehtävää käsittelevän luvun sekä analyysiani kommentoiden niitä. Tunsin kahdeksan osallistuneista henkilökohtaisesti ennen haastattelua ja kaksi muuta ovat tulleet tutuiksi haastattelun jälkeen. Näin heidän on ollut helppo lähestyä minua, jos heitä jäi vaivaamaan jokin. Lopussa minun pitää pohtia ystävyuden vaikutuksia tutkielmaani.

4.2 Teemahaastattelu ja ryhmäkeskustelu tutkimusmetodina

Koska olen kiinnostunut nuorten aikuisten mielipiteistä ja käsityksistä televisiosta osana arkea, haastattelu tuntuu luonnolliselta vaihtoehdolta kerätä tietoa. Haastattelun periaate on yksinkertainen: halutessa tietoa jostakin on helpointa kysyä asiasta suoraan asianomaisilta, kuten teemme arkielämässäkkin (Eskola & Vastamäki 2001, 24). Haastattelu on eräänlainen keskustelu, joka alkaa tutkijan aloitteesta ja etenee tämän ehdoilla (emt., 24). Se on yksi käytetyimmistä tiedonkeruu menetelmistä ja sen käyttö on lisääntymässä, koska se on menetelmänä hyvin joustava ja sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34). Joustavuus on yksi haastattelun suurimmista eduista aineiston keruussa. Koska kyse on periaatteessa vuorovaikutuksesta (Tiittula & Ruusuvoori 2005, 13), haastattelija voi toistaa kysymyksensä, selventää ja oikaista väärinkäsityksiä sekä käydä keskustelua tiedonantajan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Haastattelun joustavuutta menetelmänä lisää se, että kysymyksiä voi esittää tutkijan aiheelliseksi katsomassa järjestyksessä (emt., 73).

Haastattelussa on perinteisesti lähtökohtana kaksi roolia: haastateltavan ja haastattelijan (Eskola & Vastamäki 2001, 30). Nämä roolit ovat pysyviä, sillä osallistujat suuntautuvat toiminnassaan niihin myös poiketessaan niistä (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 14). Haastateltava voi toisinaan kysyä kysymyksiä haastattelijalta tai ryhmäkeskustelun ollessa kyseessä muilta haastateltavilta. Tämä kuitenkin ei poista olemassa olevia rooleja, joissa haastattelijalla esittää kysymyksiä ja haastateltava vastaa. Roolien väliset erot voivat kuitenkin hämärtyä ja rajojen hetkellinen ylittäminen ei ole mahdotonta.

Keräsin tutkielmani aineiston teemahaastattelun periaatteita käyttäen ja sovelsin niitä ryhmäkeskustelussa, jossa kannustin osanottajia keskustelemaan toistensa kanssa antamistani teemoista. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä eli osa haastattelun näkökohdista on määrättyjä, osa ei. Teemahaastattelu etenee ennalta suunniteltujen teemojen eikä yksityiskohtaisten kysymysten mukaan. Vaikka teemat ovat ennalta päätettyjä, haastattelu itsessään on hyvin keskustelunomaista ja vapaata. Teemahaastattelussa otetaan huomioon, että osallistujien tulkinnat asioista ja asioille antamat merkitykset ovat tärkeitä ja nämä merkitykset syntyvät juuri vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47, 48.) Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden keskustelemaan ympäristöön kuin muut haastattelutavat ja sopii yhteen ryhmäkeskustelun periaatteiden kanssa, minkä takia valitsin sen haastattelumetodikseni.

Ryhmäkeskustelu tuottaa erilaista aineistoa verrattuna yksilöhaastatteluun ennen kaikkea erilaisen vuorovaikutustilanteen vuoksi (Pietilä 2010, 215) ja ryhmäkeskustelulle ominaista aineistoa syntyy juuri haastatteluun osallistujien välisessä vuorovaikutuksessa (Valtonen 2005, 224). Termeillä ryhmähaastattelu ja ryhmäkeskustelu on hienoinen ero. Valtonen Anu (2005, 233–234) korostaa, että ryhmähaastattelussa toteuttaa tavallaan yksilöhaastatteluja ryhmätilanteessa. Ryhmäkeskustelussa haastattelijan tehtävänä on luoda otollinen ilmapiiri ja ohjata keskustelua tavoitteiden mukaisesti rohkaisten kaikkia osallistumaan meneillään olevaan keskusteluun. Vetäjä ei itse aktiivisesti osallistu keskusteluun vaan vastuu keskustelusta siirretään tietoisesti osallistujille. (Emt., 223.) Käytän termiä ryhmäkeskustelu, sillä tutkielmani kannalta oli tärkeitä saada osallistujat ilmaisemaan ajatuksiaan ja käsityksiään juuri keskustelun kautta.

Ryhmäkeskustelua on hyödynnetty muun muassa ideoinnissa ja toimintatutkimuksissa. Parhaimmillaan osallistajat ollessaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ruokkivat ja synnyttävät uusia, jopa yllättäviä näkökulmia ja huomioita. (Valtonen 2005, 226.) Ryhmäkeskustelun arvokkuus tutkimusaineistona perustuukin siihen, että se saa keskusteluun osallistajat puhumaan asioista, jotka jäävät itsestänselvyyksinä tai muista syistä yleensä keskustelun ulkopuolelle (Alasuutari 1999c, 155). Vähän tiedostetut ilmiöt ja tulkinnat saattavat nousta esille ja niiden osuvuudesta saadaan välitöntä palautetta (Kytömäki & Savinen 1997, 65). Lisäksi puhe osoitetaan usein muille osallistujille. Osallistajat saavat kysellä toisiltaan tarkentavia kysymyksiä ja johdattaa keskustelua oma-aloitteisesti uusiin aiheisiin. He voivat korostaa joitakin näkökulmia ja tulkintatapoja ja olla puhumatta toisista. Osallistajat muodostavat kollektiivisesti jaettua ymmärrystä yksilöllisistä kokemuksista, käsityksistä ja uskomuksista, mikä edellyttää mielipiteiden ja ajattelutapojen vertailua ja eroavaisuuksista käytävää neuvottelua. Omia näkemyksiään perustellessa on myös otettava toiset huomioon, oli heidän kanssaan samaa mieltä tai ei. (Pietilä 2010, 217, 215.)

Ryhmäkeskustelussa painottuvat ennen kaikkea osananottajien näkökulmat, koska osanottajat käsittelevät omista lähtökohdistaan käsin keskustelun yleisiä teemoja. Keskustelussa tarkoituksena on, että haastatteliija jää enemmän taka-alalle. Ryhmäkeskustelu on myös luova menetelmä, koska muiden puheenvuorot antavat jokaiselle keskustelijalle virikkeitä kehittää esille nousseita ajatuksiaan. (Kytömäki & Savinen 1997, 65.) Näin vuorovaikutus tukee tavoitteitani saada tietoa osallistujien television käytöstä ja television merkityksistä heille. Keskustelun ja erityisesti puheen kautta ihmisillä on parhaat sekä monipuolisemmat mahdollisuudet yrittää tehdä itseään ja ajatuksiaan ymmärrettäviksi (emt., 65). Ryhmäkeskustelu on sopiva menetelmä aiemmin vähän tunnettua aihepiiriä kartoittavaan tutkimukseen (emt., 65). Aiheeni televisiosta arjessa ei ehkä yleisesti ole kovin tuntematon, mutta minulle se oli kuitenkin hyvin epämääräinen alue, jota en pysähtynyt ajattelemaan ennen kuvataidekasvatuksen opintojen pakollista mediapedagogiikan -kurssia.

Ryhmäkeskustelun hyviä puolia on, että yhdellä haastattelukerralla saa useampia mieli-

piteitä ja keskustelu antaa mahdollisuuden kollektiiviselle muistamiselle. Tällä tarkoitan ihmisten tapaa muistaa asioita muiden ihmisten avulla. Toinen saattaa muistaa yhden asian, josta sitten toinen huomaa muistavansa jotain muuta. Näin syntyy tietoa kanssakäymisen kautta. Omalla kohdallani parhaat ideat ja ajatukset syntyvät juuri vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Ryhmähaastattelussa voin seurata, miten haastateltavat käsittelevät teemoja ja keskustelevat aiheesta. Olen myös kiinnostunut, miten he ilmaisevat ja selittävät ajatuksiaan muille ihmisille. Tavat ilmaista ajatuksiaan ja selittää niitä kertovat heidän asenteistaan ja näkemyksistään televisiota kohtaan.

Haastattelussa voi käyttää apuna erilaisia virikemateriaaleja, kuten aiheeseen liittyviä tekstejä, kuvia tai videopätkiä (ks. Valtonen 2005, 237–239). Näytin haastattelun lopussa pätkän *Sinkkuelämää* -sarjaa (Sex and the city; 2005), joka on tullut televisiosta ainakin viimeiset kymmenen vuotta. Valitsin sarjan juuri sen takia, että se on tullut televisiosta hyvin kauan ja monet nuoret ovat jossain vaiheessa katsoneet sitä. Kyseessä on draamasarja neljästä ystävättärestä ihmissuhteiden kiemuroissa. Tarkoituksena oli analysoida keskustelun nähtyä kohtausta ja kertoa kohtauksesta mieleen tulleita asioita ja kysymyksiä. Virikemateriaali ohjaa voimakkaasti haastattelua ja sen vaikutukset tulee ottaa huomioon ja sen merkityksiä pohtia. Virikemateriaalin tarkoitus haastattelussani oli kohdistaa puhetta nähtyyn kohtaukseen ja toimia siirtona kohden haastattelun loppumista. Materiaalin käytön taustalla on olemassa kasvattajan kiinnostus, mitä tulee osallistujien valmiuksiin näkemänsä mediasisällön analysointiin.

Haastattelussa on hyvä muistaa, että haastateltavan vastaukset heijastavat myös haastattelijan läsnäoloa ja hänen tapaansa kysellä asioista sekä aikaisempia kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 49.) Johtopäätöksiä tehdessä on hyvä tiedostaa, että oma läsnäolo on vaikuttanut siihen mitä sanotaan ja miten. Vastauksiin vaikuttaa myös muiden ryhmäläisten läsnäolo. Pitää pohtia, miten mahdollisesti ryhmäkeskustelu on vaikuttanut osallistujien puheeseen.

4.3 Haastattelun teemat ja tallentaminen

Teemahaastattelussa haastattelijalla on siis joukko aihepiirejä eli teemoja, joita hän haluaa käydä läpi haastateltavan kanssa. Nämä teemat syntyvät kolmella eri tavalla. Yleisimmin teemat syntyvät intuition avulla eli hyvin vapaasti tutkijan kiinnostuksen kohteiden ja ajatusten avulla. Ongelmaksi voi tulla teemojen ja kysymysten perustuminen voimakkaasti tutkijan omiin ennakkokäsityksiin, jolloin tiedonsaanti voi jäädä vaillinaiseksi. Tämän kaltaisista luovista kysymyslistoista on lisäksi hankala edetä jäntevään analyysiin, koska teoreettiset kytkennät puuttuvat. Luova ideointi on kuitenkin hyvä asia eikä silloin kannata olla liian kriittinen. Teemoja voi rakentaa myös kirjallisuuden avulla, jolloin otetaan selvää mitä teemoja on aikaisemmissa tutkimuksissa käyty läpi ja mitä teemoja esiintyy alan kirjallisuudessa. Kolmas tapa on johtaa teemat teoriasta, jolloin teoreettiset käsitteet muutetaan haastatteluteemoiksi. (Eskola & Vastamäki 2001, 33.) Itselläni teemat syntyivät niin intuition, tutkimustehtävän kuin aikaisemman tiedon pohjalta.

Mediapedagogiikan kurssi ja sen herättämät kysymykset olivat suuria vaikuttajia pohtiesani keskustelujen teemoja. Mediakasvatuksen huolenaiheet medianvaikutuksista, medioiden käytöstä ja niiden ymmärtämisestä olivat eräs lähtökohta, joka vaikutti haastattelun teemoihin. Lisäksi Juha Herkmanin (2001) teos *Audiovisuaalinen mediakulttuuri* herätti myös ajatuksia etenkin television käytön suhteen, mutta myös television vaikutukset meidän käsityksiimme niin itsestämme kuin muista nousivat pohdinnan kohteeksi. (emt., 13.) Alustava tutkimustehtäväni, joka keskittyi televisiosarjojen vaikuttavuuteen suhteessa arkeen ja minäkuvaan, oli suurin vaikuttaja teemoja suunniteltaessa. Halusin käyttämäni teemojen antavan vapauden muistella, pohtia ja miettiä televisioon ja sen sarjoihin liittyviä seikkoja sekä miettimään millaisia malleja televisio tarjoaa.

Teemarunko haastatteluun yleensä rakennetaan niin, että se sisältää kolmenlaisia teemoja. Ylimmällä tasolla ovat laajat teemat eli aihepiirit, joista on tarkoitus keskustella. Toisella tasolla ovat apukysymykset. Niiden tarkoitus on pilkkoa varsinaista teemaa pienemmiksi ja helpommin vastattaviksi kysymyksiksi. Alimmalla tasolla ovat ”pikkukysymykset”, joita käytetään vain silloin kuin edelliset kaksi tasoa eivät tuota vastausta. (Eskola & Vastamäki

2001, 36.) Itse en suunnitellut haastattelujeni teemoja näin tarkkaan, koska kyseessä oli ryhmäkeskustelu. Vuorovaikutukselle perustuvassa keskustelussa teemat eivät sellaisenaan välttämättä toistu puheissa (Pietilä 2010, 219), joten jätin joustamisen varaa keskustelutilanteisiin. Päätin mitkä pääteemat olivat ja tein muutaman kysymyksen asioista, jotka erityisesti kiinnostivat minua. Pikkukysymykset syntyivät vasta haastattelutilanteessa, kun tarvitsi selventää joitain asioita.

Haastatteluni koostui kuudesta eri teemasta (ks. Liite 1). Ensimmäinen teema toimi johdatusena aiheeseen ja sen tarkoituksena oli toimia helppona aloituksena. Aloitin haastattelun keskustelulla osallistujien omasta televisiohistoriasta. He saivat kertoa, mitä sarjoja he olivat katsoneet kasvaessaan ja kenen kanssa. He pääsivät pohtimaan oliko television katselu näkynyt heidän lapsuuden leikeissään tai muualla arjessa. Kysyin heiltä myös, millainen heidän vanhempiensa asenne televisiota kohtaan oli ja millaisia rajoituksia television katselulle oli laitettu heidän kotonaan.

Seuraavaksi juttelimme television käytöstä tällä hetkellä. Osallistujat saivat arvioida kuinka paljon katsovat televisiota päivässä ja kertoa kuinka paljon televisio on päällä vuorokaudessa. Keskustelimme heidän tämän hetken suosikkisarjoistaan ja muista sarjoista, joita televisiosta tulee. Kysyin heiltä miksi he katsovat joitain sarjoja ja mikä niissä jaksaa kiinnostaa jaksosta toiseen. He myös kertoivat sarjoista, joita eivät vain voineet sietää. Tämä teema paljasti heidän katselutottumuksiaan ja samalla heidän käsityksiään siitä, millainen on hyvä televisiosarja ja millainen ei.

Kolmanneksi puhuimme televisiosarjoista yleisemmin. Keskustelimme television tarjonnan ja heidän mielipiteistään asiaan liittyen. Samalla pohdimme, minkälaisia vaikutuksia sarjoilla mahdollisesti on ihmisiin. Tämä teema toimi eräänlaisena siirtymisenä tarkempaan pohdiskeluun television paikasta ja vaikutuksista ihmisiin ja heidän arkeensa. Neljäntenä teemana oli televisio arjessa. Jatkoimme yleistä keskustelua televisiosarjoista, keskittyen television tarjoamiin erilaisiin esikuviin tai malleihin. He saivat kertoa mitä mieltä olivat niistä ja minkälaisia malleja ja esikuvia toivoisivat televisiossa näytettävän. Palasimme myös keskustelemaan tarkemmin television käytöstä ja puhuimme samalla miten television

käyttö on muuttunut ja miksi. Kysyin heiltä myös, mitä mieltä he ovat ikärajoituksista ja miten itse rajoittaisivat lasten television katselua.

Viidenneksi näytin haastateltaville pätkän vanhasta televisiosarjasta, joka on tullut useampaan kertaan televisiosta viimeisen kymmenen vuoden aikana. Katsoimme pätkän *Sinkkuelämää* -sarjasta ja osallistujat saivat keskustella näkemästään. Halusin kuulla miten haastateltavat keskustelevat katsomastaan ja millaisia asioita nähdystä nostetaan esille. Tiedustelin heiltä, olivatko he seuranneet sarjaa enemmän, milloin ja miksi. Valitsin *Sinkkuelämää* -sarjan, koska se on ensimmäisestä jaksostaan asti herättänyt keskustelua ihmisten keskuudessa ympäri maailmaa. Sarjan lähettäminen alkoi Yhdysvalloissa 1998 ja uusien kausien tekeminen loppui vuonna 2004. Suomessa se on tullut moneen otteeseen televisiosta uusintoina ja sarjan jatko-osaksi ilmestyi *Sinkkuelämää* -elokuva ennen haastatteluja. Deborah Jermyn (2009, 5) kutsuu *Sinkkuelämää* television virstan pylvääksi juuri sen herättämän huomion vuoksi etenkin modernien naisten keskuudessa. Hänestä siitä on tullut osa jokapäiväistä kulttuurin kehikkoa miljoonille naisille (emt., 6).

Sinkkuelämää -sarjasta (2005) valitsin katsottavaksi kohtauksen 6. tuotantokauden jaksosta *Great Sexpectations*. En kertonut jakson nimeä osallistujille. Kohtauksen alkaessa ystävykset Carrie, Miranda, Charlotte ja Samantha ovat odottamassa pöytää ravintolassa. Valitsin kohtauksen, koska se sisältää sarjassa kaudesta toiseen esiintyvää pöytäkeskustelua, jota ystävättäret käyvät keskenään. Pöydässä keskusteltiin niin Carrien suhteesta, seksistä kuin Charlotten kääntymisestä juutalaisuuteen. Lopussa siirrytään pizzeriaan, jossa Miranda kertoo omasta suhteestaan digiboksiin ja uuteen televisiosarjaan, jota on alkanut katsoa. Katsomamme kohtauksen kesto oli noin viisi ja puoli minuuttia.

Viimeiseksi oli vuorossa vapaa sana, jossa haastateltavat saivat kertoa tunnelmiaan haastattelun lopuksi ja palata aikaisempiin teemoihin sekä halutessaan lisätä jotain, joka heidän mielestään oli tärkeätä. Tämän oli tarkoitus toimia hyvänä lopetuksena haastattelulle ja varmistaa, että kaikki saivat sanotuksi mitä halusivat. Tässä vaiheessa tarkistin, että kaikilla osallistujilla oli yhteystietoni, että he pystyivät ottamaan yhteyttä minuun mahdollisesti halutessaan lisätä tai poistaa jotain keskusteluihin liittyen.

Haastattelun nauhoittaminen on tärkeää tutkielman jatkoa ajatellen. Siitä on tullut yleinen tapa tutkimuksia tehdessä (Alastalo 2005, 76), ja usein siitä on enemmän hyötyä kuin haittaa. Nauhoittaminen antaa mahdollisuuden palata tilanteeseen uudelleen, jolloin se toimii sekä muistiapuna että tulkintojen tarkistamisen välineenä. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 14.) Sain luvan osallistujilta tallentaa haastatteluni kahdella eri tavalla, nauhoittamalla sen ääniraitana tietokoneelle ja videoimalla sen kameralla. Kerroin jo varhaisessa vaiheessa osallistujille käyttäväni videokameraa tallennuksessa, jotta kaikki tietäisivät sen etukäteen. Useamman ihmisen keskustelua nauhoittaessa on tärkeää miettiä kuinka tilanne tallennetaan, sillä tilanteen huonon kuuluvuuden vuoksi litteroiminen voi olla tuskaisaa (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 15). *Litterointi* tarkoittaa nauhoitettujen aineistojen muuntamista kirjoitettuun muotoon.

Ensisijaisena tallennuskeinona nauhoitin haastattelut suoraan tietokoneelleni *Audacity* -ohjelman avulla. Koska minulla ei ollut erillistä mikrofonia, kone piti sijoittaa hyvin lähelle haastatteluun osallistuneita. Tämä vaikutti paikan valintaan ja häiritsi aluksi osallistujia, koska he näkivät näytöltä ääniraitojen värähtelyn. Haastattelun lähtiessä vauhtiin koneen olemassa olo kuitenkin unohtui. Nauhoitin keskustelut myös videonauhalle. Videointi auttaa erottamaan puhujat toisistaan (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 15), jos ääninauhalla osallistujien äänet menevät sekaisin. Samalla se antaa kuvallista informaatiota tilanteesta itsestään. Kehonkieli ja ilmeet ovat osa kommunikaatiotamme. Kamera myös antoi mahdollisuuden nauhoittaa keskustelua toisesta paikasta, mikä paransi mahdollisuutta tallentaa keskustelu ymmärrettävästi. En tosin saanut kameraa tarpeeksi kauas keskustelijoista, jotta aivan kaikki olisivat mahtuneet kuvaan. Lisäksi videokamera sai alussa osallistujat jännittämään.

4.4 Aineiston keräys ja lopullinen aineisto

Ryhmäkeskusteluihin osallistujat saivat mahdollisuuden tutustua keskustelun teemoihin ennen varsinaista haastattelua. Näin he saivat halutessaan valmistautua keskusteluun ja

pohtia teemoja etukäteen. Ennen keskustelun aloittamista juttelimme hetken keskenämme jokapäiväisistä asioista ja kyselimme kuulumisia. Kävin läpi heidän kanssaan kasvotusten tutkimukseni aihepiirin ja ryhmäkeskustelun periaatteet heidän toivomuksestaan, sillä kaikki eivät olleet muistaneet tutustua lähemmin lähettämiini viesteihin. Molemmat ryhmäkeskustelut aloitettiin tällä tavalla. Ennen haastattelua käytävän esipuheen tehtävä on luoda vapautunut ja rentoutunut ilmapiiri, josta on helpompi lähteä keskustelemaan vaativammista aiheista (Eskola & Vastamäki 2001, 30).

Ensimmäinen ryhmäkeskustelu pidettiin torstai-iltana 21.10.2010. Paikaksi valittiin yhden osallistujan koti, jossa pääsimme istumaan rennosti sohvalle puolikaareen. Kaikki osallistujat olivat tuttuja ympäristön kanssa jo ennestään ja yksityinen tila oli parempi paikka ryhmähaastattelulle kuin jokin kahvila tai muu julkinen paikka. Tämä helpotti haastattelun tallentamista ja poisti ylimääräisen hälinän ympäristöstä. Paikka oli mukava ja toimiva, etenkin kun tarvitsimme television ja dvd-soittimen. Koska kyseessä oli arki-ilta, osallistujien toivomuksena oli suorittaa haastattelu mahdollisimman nopeasti pois. Ilmapiiri oli kuitenkin rento ja myönteinen.

Keskustelu lähti liikkeelle hieman jähmeästi, mutta piristyi ensimmäisen kymmenen minuutin jälkeen. Tähän vaikutti osittain oma jännitykseni. Osallistujista huomasin, että he olivat tottuneet keskustelemaan keskenään ja heidän välillään oli hyvä ilmapiiri. He kysyivät rohkeasti toisiltaan tarkennuksia, kommentoivat ja jakoivat kokemuksiaan. Ryhmässä oli selvästi neljä ihmistä, jotka puhuivat mielellään ja yksi, jolta piti välissä kysellä asioista. Muut osallistujat kyselivät myös häneltä mielipiteitä ja ottivat hänet mukaan keskusteluun. Ryhmänä he ottivat hyvin kaikki huomioon ja keskustelussa oli myös pieniä kiusoittelun ja huumorin hetkiä.

Ilman keskeytyksiä emme keskustelusta selvinneet. Pari puhelinsoittoa keskeytti meidät ja keskustelussa oli mukana osallistujien lisäksi Amandan ja Saulin pieni tytär, jolle ei saatu hoitopaikkaa. Olin tietoinen tästä mahdollisuudesta ja kerroin heille, että tytön voisi ottaa mukaan. Hän leikki lattialla koko haastattelun ajan kiltisti ja toi hyvin arkisen elementin haastatteluuni. Yksi pidempi tauko tuli ennen kuin katsoimme Sinkkuelämää -sarjaa. Yksi

haastateltavista joutui lähtemään antamaan kyytiä eräälle tutulle. Haastatteluun tuli tästä noin puolentunnin tauko. Loppu haastattelusta käytiin läpi aika kiireellä, jotta töissä käyvät pääsisivät ajoissa kotiin. Tästä huolimatta kaikki jaksoivat keskittyä loppuun asti ja heille vaikutti jääneen hyvä mielikuva keskustelusta.

Toinen ryhmäkeskustelu pidettiin lauantaina 13.11.2010. Tällä kertaa haastattelu pidettiin minun kotonani, joka oli kaikille osallistujille ennestään tuttu. Tämän ryhmän kanssa alku oli paljon rennompaa, koska kyseessä oli viikonloppu ja heillä ei ollut kiirettä minnekään. Lisäksi en itse jännittänyt keskustelua niin paljon kuin ensimmäisellä kerralla. Rentoudesta huolimatta keskustelussa edettiin nopeammin teemasta toiseen kuin ensimmäisen ryhmän kanssa. Kaikki naiset olivat puheliaita ja aktiivisia osallistujia. Teemat hieman vaikuttivat siihen, kuka milloinkin tuntui vetävän keskustelua. Teemasta riippuen keskustelussa oli myös kuuntelijoita, jotka tyytyivät vain kommentoimaan meneillään olevaa keskustelua.

Tässä keskustelussa teemoissa pitäytyminen oli vaikeampaa ja keskustelu usein vei osallistujat mennessään. Esimerkiksi teemoja lähestyttiin hyvin paljon eri sarjoista käsin ja usein samalla muisteltiin sarjoja ryhmässä. Keskustelu eteni rennosti puhellen ja nauraen, vaikka välissä hiljennyttiin puhumaan myös vakavammista asioista. Muutama keskeytys tuli, kun paikalla olevat lemmikit vaativat hieman huomiota ja rapsutuksia itselleen. Pidimme tauon osallistujien pyynnöstä ennen kuin katsoimme Sinkkuelämää -sarjaa. Tämän jälkeen keskustelu jatkui yhtä puheliaasti. Tämän ryhmä käyttivät paremmin hyödykseen vapaan sanan mahdollisuuden lopussa, kuin ensimmäinen. Tämä saattaa johtua siitä, että ensimmäisen ryhmän jäsenillä alkoi olla jo kiire kotiin haastattelun lopulla.

Molemmissa ryhmissä oli selvästi henkilö, joka lähti vetämään keskustelua, ja yksi hieman hiljaisempi jäsen. Kaikki kuitenkin pääsivät ilmaisemaan mielipiteensä keskustelun kuluessa. Keskusteluiden ilmapiiri oli hyvä, mistä kertoo ystävällinen kiusoittelu ja huumori, jota esiintyi jonkin verran kummassakin ryhmässä. Huumoria esiintyi etenkin kiusallisten ja vaikeiden aiheiden kohdalla. Enimmäkseen keskustelut kuitenkin koostuivat henkilöiden kertomista pienistä kertomuksista, joissa he kertovat omista kokemuksistaan ja mielipiteistään. Television paikka osana sosiaalista kanssakäymistä ja sen arkisuus tuli ilmi kes-

kusteluissa selvästi. Molemmissa ryhmäkeskusteluissa osallistujat pitivät hyvin yllä keskustelua keskenään. Jouduin kysymään muutamia tarkennuksia ja puhumaan auki teemojani ja kysymyksiäni, mutta muutoin haastattelut etenivät hyvin omalla painollaan.

Ensimmäinen haastattelu kesti noin puolitoista tuntia ja toinen noin tunnin. Molemmissa haastatteluissa oli samat teemat, mutta silti niistä tuli erilaisia. Nämä eroavaisuudet katson syntyneen osittain siksi, että haastatteluihin osallistuivat eri kokoonpanot, jotka erosivat asuinalueiltaan ja taustoiltaan. Kummassakin haastattelussa kokoontui paikalle viisi ihmistä, joilla jokaisella on omat tapansa lähestyä televisiota ja sen katselua. Eniten ja laajemmin teemoista puhuttiin ensimmäisessä haastattelussa. He muistelivat todella tarkasti televisioon liittyneitä tapahtumia, kertoivat mielipiteitään teemoihin liittyen ja lisäksi he innostuivat puhumaan television vaikutuksista todella laajasti. Toinen ryhmä oli hieman vaitonaisempi ja ehkä jopa varovaisempi ilmaisemaan mielipiteitään teemoihin liittyen. He ehkä jopa varoivat esittämästä liian jyrkästi mielipiteitään. Heidän keskustelunsa kuitenkin sujui. Kaikista teemoista kuitenkin juteltiin molempien ryhmien kanssa.

Osallistujat puhuivat paljon erilaisista televisio-ohjelmista haastattelun aikana, mutta etenkin toisen ryhmän kanssa eri ohjelmien nimiä mainittiin paljon ja he keskittyivät lähestymään kokemuksiaan tietyistä sarjoista käsin. Yleisesti voi sanoa, että osallistujat tuntevat paljon eri televisiosarjoja tästä päivästä varhaiseen lapsuuteen. Aineistossa vilisee eri sarjojen nimiä, kuten lapsuuden Peukaloisen retket, Rölli ja Muumit sekä nuoruudesta tutut Kauniit ja rohkeat, Salatut elämät ja Jyrki. Tänä päivänä televisiossa näytettäviä sarjoja niputettiin enemmän suurempien käsitteiden alle, kuten ”elämän kohennus”, rikos- ja reality -ohjelmat. Voimakkaasti muistoissa tuli esille toisten katsojien, esimerkiksi perheen-jäsenten, merkitys katsomiskokemukseen.

Rajasin aineistoani tehdessäni litterointia. Aineiston rajaamisessa on olennaista, että rajaus on perusteltu ja tukee vastauksen saamista tutkimusongelmaan (ks. Ruusuvuori & Nikander & Hyvärinen 2010, 15, 17). Pääasiassa poistin keskustelusta ne osat, joissa ajaannuttiin puhumaan muista asioista kuin televisiosta, sarjoista, arjesta ja osallistujien mielipiteistä tai kokemuksista näistä. Muutaman kerran eksyttiin puhumaan esimerkiksi elokuvista, kun

mainittiin joku näyttelijä, joka oli juuri esiintynyt jossain mieleenpainuvassa elokuvassa. Myös liian henkilökohtaisiin asioihin menevät asiat poistin ilman osallistujien kehotusta. Osa aineistoa rajautui pois siksi, että oli mahdotonta saada selvää, mitä osallistuja sanoi kyseisessä kohdassa. Tämä johtui pääasiassa joko siitä, että kaikki puhuivat päällekkäin, tai naurettiin niin paljon, että sanat muuttuivat mahdottomiksi ymmärtää.

5 Aineiston analyysi

5.1 Aineistolähtöinen ja teoriaohjaava sisällönanalyysi

Ryhmäkeskustelujen ja litteroinnin jälkeen ryhdyin alustavaan analyysiin. En käyttänyt haastattelun teemoja analyysin lähtökohtana. Aloitin yksinkertaisesti lukemalla läpi litterointini perusteellisesti, jonka jälkeen poimin television käyttöön ja arkeen liittyviä ajatuksia, mielipiteitä ja tuntemuksia kuvaavia ilmiöitä. Analyysi usein aloitetaan aineistoon tutustumisella, sillä päästäkseen dialogiin aineiston kanssa tutkijan on tunnettava se (Ruusuvoori & Nikander & Hyvärinen 2010, 13). Käytännössä alleviivasin keskustelusta tärkeitä sanoja tai lauseita tiivistäen tekstissä olevaa informaatiota. Tätä kutsutaan aineistolähtöisen eli induktiivisen analyysin ensimmäiseksi vaiheeksi joka on pelkistämistä tai redusointia. Ensimmäisessä vaiheessa on tarkoituksena etsiä aineistosta kaikki tutkimukselle keskeinen tieto ja karsia epäoleellinen pois (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108, 109). Oleellisen tiedon poimimisessa minua auttoi tutkimusongelmani jakaminen kolmeen pienempään kysymykseen: *Millaisia muistoja ja merkityksiä television katsominen mahdollisesti pitää sisällään? Miten sen katsominen näkyy jokapäiväisessä elämässä? Mitä käsityksiä sekä uskomuksia televisioon mahdollisesti liittyy?*

Sisällönanalyysiä voidaan käyttää moniin erilaisiin dokumentteihin, kuten haastatteluun. Dokumentti tässä tapauksessa voi olla miltei mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettua materiaalia. Sisällönanalyysin tavoitteena on tiivistää aineisto selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103, 108.) Alustavan analyysin jälkeen yhdistin osaan analyysiani teoriaa, sillä koin ongelmalliseksi lähteä eteenpäin ilman selviä suuntaviivoja. Tämä liittyy etenkin konkreettisen ja arkiseen television käytön pohdintaan analyysissäni. Jatkoin tosin analyysiani myös aineistolähtöisesti, mitä tulee television käyttöön liittyviin ajatuksiin, mielipiteisiin, tuntemuksiin ja näihin liittyviin kokemuksiin. Näin aineistoni jakautui analyysissä kahtia.

Aineistolähtöisyydessä on se hyvä puoli, että omien ennakko-oletuksien vastaisetkin osat aineistoa tulee otettua huomioon analyysissä. Laadullisen tutkimuksen ideahan on löytää

aineistosta jotakin uutta ja ennen havaitsematonta kuten uusia jäsennyksiä, merkityksiä tai ennen kuvailemattomia tapoja ymmärtää ympäröivää inhimillistä todellisuutta. (Ruusuvoori & Nikander & Hyvärinen 2010, 16.) Lisäksi laadullisessa tutkielmassa on tyypillistä, että tutkija ei ole se, joka päättää mikä on tärkeätä, vaan aineistolla on iso vaikutus tutkimukseen. Lisäksi tapauksia, tai osallistujia kuten minä haluan heitä kutsua, käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa on tarkoituksena ymmärtää tutkimuskohdetta. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 160, 176.) Huonona puolena pidetään sitä, että puhdasta aineistolähtöisyyttä on käytännössä mahdotonta toteuttaa. Kaikki tutkijan tekemät kuvaukset ja jäsennykset ovat vääjäämättä teoreettisten käsitteiden koskettamia. (Ruusuvoori & Nikander & Hyvärinen 2010, 19.)

Aineistolähtöinen analyysi etenee kolmivaiheisesti. Ensimmäinen vaihe on jo aikaisemmin mainitsemani pelkistys, joka tarkoittaa informaation tiivistämistä tai pilkkomista osiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Aineistosta pyritään ensin tunnistamaan asioita, joista tutkielmassa ollaan kiinnostuneita. Näitä ilmaisevia lauseita tai puheenvuoroja haastattelun ollessa kyseessä pelkistetään yksittäisiksi ilmaisuiksi. Analyysin seuraavassa vaiheessa suoritetaan aineiston ryhmittely eli klusterointi. Aineistosta kerätyt ilmaisut käydään tarkasti läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai erilaisuuksia. Tämä osuus tunnetaan myös luokitteluna, teemoitteluna tai tyypittelynä riippuen tutkijan lähestymistavasta. Luokittelussa aineistosta määritellään luokkia ja lasketaan, montako kertaa luokka esiintyy aineistossa. Teemoittelussa painottuu mitä tietyn teeman sisällä on sanottu. Siinä aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan, mutta lukumäärillä ei ole merkitystä. Tyypittelyssä aineisto ryhmitellään tyypeiksi, eli teemojen sisältä etsitään yhteisiä ominaisuuksia ja näistä muodostetaan eräänlainen yleistys. (emt., 93, 110.)

Tehdessäni aineiston ryhmittelyä lähdin etsimään samankaltaisuuksia, mikä on tyypillistä teemoittelulle ja tyypittelylle. Otin huomioon myös vastaan tulleet erilaisuudet, sillä tavoitteenani oli antaa kaikille osallistujien puheenvuoroille mahdollisuuden tulla esille. Näin ryhmittelyssäni tulee esille kaikkia kolmea lähestymistapaa, jolloin myös harvemmin mainitut ilmiöt tulevat huomionarvoiseksi. En aio lähteä aineiston kvantifointiin eli laskemaan aineistosta, kuinka monta kertaa sama asia esiintyy esimerkiksi tutkittavien

ilmaisuissa, vaikka tämä usein liitetään sisällönanalyysiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 120). Minulle jokaisen osallistujan mielipiteet, käsitykset ja kokemukset ovat tärkeitä, olivat ne sitten samanlaisia tai erilaisia. Saatan tosin välissä mainita asioita lukuina osoittaakseni kuinka yleisiä ne ovat osallistujien keskuudessa, mutta muutoin en laita aikaa tämänkaltaiseen laskemiseen. Tuomen ja Sarajärven (2009, 110) mukaan analyysi jatkuu siten, että aineiston järjestelyn jälkeen käsitteet muodostavat alaluokkia, joista jäsenyyt laajempia yläluokkia. Yläluokat yhdistyvät edelleen pääluokiksi ja lopulta ne ryhmitellään yhdistävän luokan alle. On tutkijan tulkinnasta kiinni millä perusteella tietyt ilmaisut kuuluvat samaan tai eri kategoriaan. (emt., 101, 110).

Viimeistä analyysin vaihetta kutsutaan abstrahoinniksi eli käsitteellistämiseksi. Aineistosta erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja muodostetaan teoreettisia käsitteitä tiedon perusteella. Alkuperäisen aineiston kielellisistä ilmaisuista edetään teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Tässä vaiheessa jatketaan luokkien yhdistelyä niin kauan kuin se on mahdollista ja ryhmittely -vaihe onkin jo osa tätä prosessia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111.) Analyysiksi ei kuitenkaan riitä, että tehdään aineiston luokittelu ja sen jälkeen kerrotaan mitä mihinkin lokeroon kuuluu. Aineiston luokittelu, analyysi ja tulkinta ovat kolme toisiinsa liittyvää, mutta samalla hyvin erilaista osatehtävää. Esimerkiksi pelkkä luokittelu ei itsessään tarkoita vielä aineiston analysointia, vaan se on ennemminkin kerätyn materiaalin tuntemista ja haltuunottoa tukeva osa tehtävää. (Ruusuvoori & Nikander & Hyvärinen 2010, 19, 11–12.) Käsitteiden yhdistäminen sisällönanalyysissa edellyttääkin tulkintaa ja päättelyä, minkä avulla saadaan vastaus tutkimustehtävään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112). Tässä kohtaa tulee mukaan mielestäni aineiston vertaileminen ja yhdistäminen aikaisempaan tietoon eli teoriaan.

Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa edetään aineistolähtöisen analyysin mukaisesti, mutta teoria pidetään mukana näissä eri vaiheissa. Kyse on abduktiivisesta päättelystä, jossa tutkijan prosessissa vaihtelee aineistolähtöisyys sekä valmiit mallit. Tutkija yhdistelee näitä joskus pakolla, puolipakolla ja toisinaan luovastikin. Analyysissa on kytkentöjä teoriaan, mutta ne eivät pohjautu suoraan teoriaan vaan teoria toimii apuna analyysissa tai ohjaa sitä. Näin aikaisemman tiedon tarkoitus ei ole testata olemassa olevaa teoriaa vaan herättää

uusia ajatuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97.) Tämä antaa mahdollisuuden ottaa huomioon myös aikaisempi tieto ja sen vaikuttaminen aineiston analyysiin. Olen edennyt teoriaohjaavassa analyysissä aluksi aineistolähtöisesti, mutta suurempia kokonaisuuksia luodessa otin avukseni mediaetnografi James Lullin (1990) teorian median sosiaalisesta käytöstä kotona. Se tarjoaa minulle hyvän rakenteen lähteä pohtimaan median käyttöä kotona, mikä on tärkeä osa-alue tutkielmaani.

Vaikka toteutankin analyysini sisällönanalyysin keinoin, minun on otettava analyysia tehdessäni huomioon aineiston hankintatapa. Esimerkiksi näissä keskusteluissa tuli vastaan ystävien välistä piikittelyä, huumoria ja kiusoittelua, mikä pitää ottaa huomioon pohtiessa sanoman merkityksiä. Pysin koko analyysin ajan olemaan tietoinen aineistoni vuorovaikutuksellisesta luonteesta, vaikka en tätä osallistujien välistä vuorovaikutusta varsinaisesti tarkastelekaan. Vuorovaikutus on silti hyvä ottaa huomioon tutkimuksen kaikissa vaiheissa (mm. Tiittula & Ruusuvuori 2005, 13). Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi, millaisiin kategorioihin aineistolähtöisessä ja teoriaohjaavassa analyysissäni päädyin.

5.2 Aineistolähtöinen lähestymistapa

Aineistolähtöisessä analyysissä nostan katsojien kokemukset ja tuntemuksen keskiöön. Olen alusta asti korostanut katsojalähtöistä lähestymistapaa, joten analyysissä on tärkeää antaa tilaa heidän kokemuksilleen ja mielipiteilleen. Olen pohtinut näihin kategorioihin jaettuja tärkeitä sanoja ja lauseita kahden kysymyksen avulla: Mitä osallistuja tässä kohtaa sanoo? Mitä hän sillä tarkoittaa? Osallistujien sanomien kuunteleminen on tärkeää, jotta voin paremmin ymmärtää television asemaa heidän arjessaan. Televisiossa ei ole kyse vain koneesta, jonka edessä istutaan, vaan arkisen elämän kannalta merkittävästä kulttuurisesta ja sosiaalisesta ympäristöstä. Kutsun tätä osuutta analyysistä *Televisio ja katsoja kohtaavat* -nimellä (luku 7) ja se jakautuu kolmeen pienempään kokonaisuuteen.

Käytyäni läpi aineistoani huomasin pian, että television käytön lisäksi puhuimme myös hyvin paljon henkilökohtaisista asioista, kuten mielipiteistä ja tuntemuksista. Nämä

liittyivät television katsomiseen ja sosiaalisuuteen, mutta niiden käsitteleminen vaatisi enemmän huomiota ja yksilökohtaisemman lähestymistavan. Tässä kohtaa television rooli yksityisenä mediana nousi esille. *Henkilökohtainen televisio* kategoriassa analysoin osallistuneiden keskusteluista, kuinka television katsomiseen vaikuttavat niin omat kuin muiden näkemykset. Meillä on myös omia mieltymyksiä, mitä tulee sisältöihin ja esittämisen muotoihin. Televisio herättää myös erilaisia tunteita katsojissaan.

Television kohdalla keskusteluissa tuli selväksi, että katsojat ovat tietoisia television taustalla toimivista erilaisista yhteiskunnallisista, kulttuurillisista ja sosiaalisista tekijöistä. Nämä tekijät omalla panoksellaan vaikuttavat siihen, mitä asioita ja aatteita televisioon liittyen painotetaan. Televisio nähtiin voimakkaasti osana yhteiskuntaa ja sen ihanteita. Lisäksi television vaikutukset ja todellisuuden kuvaaminen herättivät keskustelua ja huolta osallistujien keskuudessa. Toisessa aineistolähtöisessä kategoriassa *Television taustavoimat ja vaikutukset* keskityinkin erittelemään näitä erilaisia televisioon liittyviä huolenaiheita.

Viimeisessä kategoriassa pohdin osallistujien keskustelusta nousseita televisioon liittyviä ristiriitaisia merkityksiä. Tässä en tarkoita erilaisia keskusteluissa nousseita ristiriitoja, vaan osallistujien televisioon liittyvää ristiriitaista puhettaan. Televisioon liittyy paljon erilaisia ristiriitoja, esimerkiksi mitä tulee katsomisen määrään, television tarpeellisuuteen sekä siitä, mitä varten televisiota käytetään. Kuvailen ja pohdin näitä keskusteluista nousseita ristiriitoja *Katsomisen monet ristiriidat* -luvussa.

5.3 Lullin teoria ja television käyttö

Kun olin lukenut James Lullin (1990) teoria median käytöstä, siitä tuli melkein välittömästi osa analyysiani. Olin pohtinut jo jonkin aikaa, miten pääsisin eteenpäin television käyttöä koskevan aineistoni kanssa ja Lullin teoria antoi idean analyysin mahdollisesta rakenteesta ja tuki aineistosta tulleita näkemyksiä television käytöstä kotona. En keskity tutkielmassani pelkästään television katsomisen sosiaaliseen puoleen, joten lähestymistapani poikkeaa alkuperäisen teorian lähestymistavasta. Lullin teoriasta sain kuitenkin matkaani tarpeelliset

teoreettiset käsitteet, joiden avulla pystyin jäsentämään aineistoani yllättävän helposti. Lullin teoriaa on käytetty ennenkin apuna lähestyessä televisiota osana kodin elämää. Muun muassa mediatutkija Jukka Kortti (2007, 270–272) on ottanut huomioon Lullin jaottelun analysoidessaan omasta aineistostaan television liittyvää sosiaalista kanssakäymistä.

Lull (1990, 35) jakaa median sosiaalisen käytön *rakenteelliseen* (structural) ja *suhteelliseen* (relational) käyttöön. Ensimmäiseksi mainittu rakenteelliseen käyttöön liittyy television *ympäristöllinen* (environmental) käyttö, johon sisältyy television rooli luomassa jatkuvaa taustaaäntä eli äänitapettia (mm. Jokinen 2005). Lisäksi televisio takaa jatkuvaa verbaalista tiedonvälitystä kotoisten askareiden ja henkilöiden välisen vuorovaikutuksen taustalla. (Lull 1990, 35–36.) Minä lisään tähän vielä television olemassa olon fyysisenä laitteena. Tätä ei alkuperäisessä teoriassa ole, koska se ei varsinaisesti liity television sosiaaliseen käyttöön. Rakenteelliseen käyttöön kuuluu myös *säätelevä* (regulative) käyttö, joka ottaa huomioon television ajankäyttöä ja toimintaa rytmittävän ominaisuuden. Television katsominen voi olla vapaata ja valikoivaa, sitä voidaan käyttää palkintona hyvin hoidetusta työstä ja se voi olla vaihtoehto yksinäisyydelle. (Lull 1990, 36.)

Median suhteelliseen käyttöön sisältyy television rooli *kommunikoinnin helpottajana* (communication facilitation). Television katsominen voi olla itsessään helpottavaa. Sen aukaiseminen voi poistaa sosiaalista vaivaantuneisuutta ja herättää puheenaiheita. Se voi auttaa selventämään omia näkökulmia asioihin. Yleisesti voidaan sanoa television luovan yhteisiä lähtökohtia keskustelulle. Televisio on myös välikappale fyysiselle ja verbaaliselle kontakteille tai niiden laiminlyönnille (*affiliation/avoidance*). Se saattaa vahvistaa perheen tai ystävien sosiaalisuutta, rentoutumista, vähentää konflikteja sekä auttaa ylläpitämään suhteita. Samalla suhteellisen käytön alle Lull laittaa myös television roolin *edistämässä sosiaalista oppimista* (social learning). Televisio auttaa tekemään päätöksiä ja ratkaisemaan ongelmia. Se antaa käyttäytymismalleja ja toimii informaation lähteenä. (Lull 1990, 36, 37–40) Näistä kaksi viimeisintä tulivat parhaiten ilmi aineistossani, vaikka television vaikutuksesta päätösten tekoon on viitteitä.

Viimeiseksi Lull (1990, 36) näkee television vallankäytön välineenä (*competence/*

dominance). Yksilö voi television avulla vahvistaa rooliaan perheessä tai ystävien kesken. Television toimii myös tiedon ja kontrollin vahvistajana sekä auktoriteetin kyseenalaistajana. Se voi esimerkiksi nostattaa väittelyitä katsojiensa välille. (Lull 1990, 40–44.) Toisin kuin Lull en tutki perheitä vaan tutkielmaani osallistujissa on erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Toiset ovat naimisissa, osa seurustelee ja osa ei, joten myös asumisjärjestelyt vaihtelevat. Neljä osallistuneista asui ryhmäkeskustelun aikaan yksin, yksi asui vielä kotonaan ja loput kumppaninsa kanssa.

Yhdistäessäni aineistoani ja Lullin teoriaa syntyivät seuraavat kategoriat: *Televisio osana arjen ympäristöä*, *Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys* sekä *Televisio oppimisen edistäjänä ja roolien vahvistajana*. Näiden kategorioiden avulla käyn läpi keskusteluihin osallistuneiden television käyttöä ja siihen liittyviä kokemuksia luvussa 6: *Television katsominen ennen ja nyt*. Ensimmäisessä kategoriassa keskitytään television rakenteelliseen käyttöön osallistujien keskusteluissa. Tämä jo nimestä pääteltynä painottuu enemmän television ympäristöllinen merkitys kuin säätelevä käyttö, mutta näin oli osallistujien keskusteluissakin.

Toinen kategoria pitää sisällään television osuuden kommunikoinnin helpottajana sekä sen ominaisuuden välikappaleena ihmisten välisille kontakteille tai niiden laiminlyönnille. Tämä liittyy television käytön rationaaliseen puoleen. Kolmannessa kategoriassa pitäydyn edelleen rationaalisessa television käytössä ja keskityn osallistujien kertomuksiin televisiosta edistämässä sosiaalista oppimista sekä tarjoamassa erilaisia rooleja ihmisille niin television katsojana kuin heidän elämäänsä varten. Roolien ottamiseen kuuluvat esimerkiksi lapsen ja vanhemman roolit liittyen televisioon ja median levittämät yhteiskunnan mallit hyvästä kansalaisesta. Televisio edistää sosiaalista oppimista esimerkiksi näyttämällä käytäntöjä, joita omaksutaan osaksi elämää.

6 Television katsominen ennen ja nyt

6.1 Televisio osana arjen ympäristöä

Kahta lukuun ottamatta televisio vaikuttaa olleen osa osallistujien elämää pienestä pitäen. Sauli ja Sini kertoivat innolla kuinka he olivat pienempinä katsoneet televisiosta elokuvia. Amanda kuvasi suhdettaan lapsuuden televisioon elämisenä piirrettyjen parissa. Hän katsoi kaikki mahdolliset lastenohjelmat useampaan kertaan, jos mahdollista. Liisa, Jaana, Leena ja Sara toisesta ryhmästä muistelevat myös, että heillä on aina ollut televisio kotona ja sitä on myös saanut katsoa. Leena muistaa erityisesti seuranneensa lapsena ohjelmia, joita ei oikein vielä ymmärtänyt. Antti puolestaan kertoi katsoneensa kaiken mahdollisen televisiosta jo hyvin varhaisessa vaiheessa.

Pirjon kotona ei ollut televisiota ennen kuin hän oli 12-vuotias. Hän kertoi nuorena ihmetelleensä tätä ja oli ajatellut vanhempiensa pitävän sitä pahana. Hän kuitenkin sai katsella televisiota mummulassa sekä joskus kavereilla. Mummulassa television katsominen oli mahdollisuuksien mukaan melkein koko vierailun ajan kestävää toimintaa, niin kiehtovia olivat televisio ja sen kuvat. Saapumisensa jälkeen televisiosta tuli kotona varsinainen katseen vangitsija. Sillä onkin erityinen taipumus lumota katsojansa. Sen äärestä on toisinaan vaikea irrottautua ja sitä vain jäädään katsomaan, vaikka ohjelman sisältö ei olisikaan mielenkiintoista (Hietala 2007, 122). Tämä kokemus oli selvästi tuttu toisillekin osallistujille. He pitivät hyvin varmana, että saapumisensa jälkeen television katsominen täytti Pirjon vapaa-ajan. Pirjo katselikin paljon televisiota nuoruudessaan ja tänä päivänä hän arvioi katsovansa televisiota yhtä paljon kuin muut ikäisensä.

Sofian kotona oli televisio, mutta lapset eivät saaneet katsoa sitä. Hän kertoi kuinka televisio oli tarkoitettu vain vanhempien käyttöön ja he olivat hyvin tiukkoja tämän suhteen. Hänen kertomansa mukaan vanhemmatkaan eivät katsoneet televisiota kovin usein. Televisiolla on siis hänen lapsuudessa ollut kielletyn koneen leima. Sofia kuitenkin muisteli mummolassa katselleensa televisiota sisarustensa ja mummon kanssa. Hän myönsi tuntevansa itsensä aina välissä ulkopuoliseksi, kun keskustelu siirtyy televisioon ja etenkin

siihen liittyviin lapsuuden ja nuoruuden muistoihin, joita hänellä ei ole ollut mahdollisuutta saada.

Osallistujien keskuudessa oli yleistä television passiivinen käyttäminen, joka tarkoittaa television ja sen äänimaailman käyttämistä eräänlaisena taustahälynä. Seitsemän osallistujaa myönsi pitävänsä televisiota auki niin sanotusti turhaan. Monilla on ollut kotona vanhempien luona televisio usein auki ja sitä on myös katsottu paljon. Osa osallistujista myöntää television päälle laittamisen olevan melkein kuin opittu tapa. Kun tullaan kotiin, käsi hakeutuu kuin itsestään kaukosäätimelle ja ääni täyttää huoneen.

Liisa: mulla on tosi paljon vaan turhaan telkkari auki.

Jaana: niin meilläkin

Liisa: koska, kun asuu yksin, niin se on sellainen mikä pitää ääntä ja seuraa kämppiksenä

Leena: monesti, kun on tullut koulusta kotiin, niin on napsauttanut telkkarin ekaks päälle ja sit mennyt tekeen jotain muuta.

Tämänkaltainen television käyttö on ollut osa television käyttöä ainakin 80-luvulta lähtien. Esimerkiksi John Fiske (1987,74) kertoo, kuinka kotiäidit pitivät televisiota auki tehdesään kotitöitä. Television tarjoama mielihyvä liittyy toisinaan laitteen tarjoamaan kumppanuuteen. Se on kuin ystävä tai lohduttava perheenjäsen. (Gauntlett & Hill 1999, 115–116.) Se luo tutun ääniympäristön ympärillemme ja pitää näin seuraa muun tekemisen ohella. Televisiota käytetään poistamaan terävin kärki yksin olemisen synnyttämästä yksinäisyyden tunteesta. Televisio lisää kodin viihtyvyyttä ja luo illusion seurasta. Se toimii Silverstonen (1994) mukaisesti transitionaali objektina eli turvallisuutta luovana äitimäisenä läsnäolona. Siihen on vaivatonta tukeutua, koska se on helposti saatavilla. Passiivinen television käyttö saa television vaikuttamaan paikalleen istutetulta syytinkimummulta, jonka annetaan puhua pulputtaa omiaan nurkassa sillä aikaa, kun itse keskitytään tärkeämpiin askareisiin (Jokinen 2005, 116).

Seuran kaipuu ei kuitenkaan ollut ainoa syy miksi televisiota pidettiin auki. Laite voi itsessään olla sellainen, että se häiritsee kiinni ollessaan:

Amanda: Siis tässä meen olohuonees, kun telkkari on noin massiivinen niin, en mä osaa olla, jos se on kiinni. Siitä voi olla ääni pois, mutta sen on pakko olla päällä. Muuten tossa on vaan tollainen musta aukko olohuoneessa.

Amandan kotona on suhteellisen iso taulutelevisio, joka on keskeisellä paikalla olohuoneessa. Laitteen luoma haitta on selvästi visuaalinen, sillä Amanda ei kaipaa ääntä. Bigney ja Orlebar (2005, 73) muistuttavatkin, että televisio ei vain jaa ohjelmia vaan se on myös fyysinen laite, joka on osa kotitalouksia. On hyvä pohtia mitä television fyysinen läsnäolo merkitsee osana kotia. Esimerkiksi ison televisioruudun on todettu herättävän katsojissaan enemmän innostusta, voimakkaampaa sisältöjen muistamista ja enemmän positiivisia huomioita nähdystä sisällöstä (Reeves & Ness 1996, 199). Television koko vaikuttaa katsomiskokemukseen, mutta sen vaikutus ei katoa, kun se suljetaan.

Amandan tapauksessa televisio, varsinkin suljettuna, on arkea häiritsevä tekijä. Tyhjän televisio ruudun kuvaamista mustaksi aukoksi kertoo, kuinka hänen katseensa hakeutuu tähän tyhjään tilaan. Televisioruudun luonteeseen kuuluu, että siinä näytetään elävää ja nopeasti vaihtelevaa kuvaa. Se on tehty tätä tarkoitusta varten ja tyhjyys on tämän tarkoituksen vastakohta. Se voi häiritä katsojia, joilla television on usein päällä. Iso televisio keskeisessä paikassa selvästi lisää tyhjän ruudun häiritsevyyttä. Amandan ratkaisu ongelmaan on ollut laittaa televisio päälle ja antaa liikkuvan kuvan täyttää tyhjyys. Hänestä tämä ei ole hyvä ratkaisu, mutta hän ei omien sanojensa mukaan osaa olla, jos ei jokin liiku silmäkulmassa. Amanda vaikuttaa olevan osallistujista ainoa, joka pitää televisiota auki jopa vasten omaa tahtoaan.

Pirjon ja Antin luona televisiota pidetään auki, kun Antti on kotona. Tosin myös Pirjo myönsi pitävänsä sitä monesti auki ollessaan yksin. Joskus hän havahtuu tähän ja sammuttaa sen. Antti puolestaan pitää television auki tietoisesti aina, kun mahdollista. Hän kertoo katsovansa televisiota töiden jälkeen aina, kun muut askareet antavat myöten. Hän mahdollistaa katsomisensa myös kodin ulkopuolisissa paikoissa:

Antti: Mä katon kaikki, meillä on aina tv auki. Jos ei oo niin katsotaan toisesta paikasta, välillä seurataan nauhoitusta ja toisinaan katsotaan autossakin.

Pirjo: meen autossakin on sellainen

Amanda: Mitä?

Pirjo: niin meillä on navigaattorissa sellainen (televisio)

Nopeasti ajatellen Antti vaikuttaa valikoimattomalta television suurkuluttajalta, mutta hänellä on kuitenkin television käytössä tiettyä suunnitelmallisuutta, jota on vaikea tavoittaa. Hän ei ole perinteinen rituaalinen television käyttäjä, mutta ei hänen television katsomiseensa liity suuria päämääriäkään (ks. Mustonen 2001, 77). Hän on selvästi hyvin tietoinen siitä, mitä hän katsoo ja valikoi katsomaansa, minkä voisi ajatella vähentävän katseluun käytettyä aikaa. Hänen tapauksessaan tämä ei näy televisioon käytetyssä ajassa, vaan sisältöjen mielekkyydessä hänelle.

Sofialla ja Sinillä televisio ei ole tällä hetkellä osa arkea niin suurina määrinä kuin muilla osallistujilla. Sofia sanoo katsovansa televisiota silloin tällöin, mutta ei pidä sitä auki turhaan. Hän kuuntelee mieluummin musiikkia tai tekee jotain muuta. Tämä johtuu hänestä mahdollisesti siitä, ettei television katselusta ole tullut hänelle tapa. Hän ei vain jaksa seurata sitä. Hänellä on tosin myös huono televisio laite, joka pitää ärsyttävää ääntä ollessaan päällä:

Sofia: ...mut se johtuu osittain siitäkin, että mun telkkarista alkaa kuuluu semmosta inhottavaa hurinaa siellä taustalla... mä en tykkää siitä tai se on sellainen että mä kiinnitän siihen huomiota. Sit telkkarii ei pidä silleen huvikseen päällä.

Toisin kuin Amandan ongelmassa liian ison television kanssa, Sofian ongelma laitteen kanssa vähentää television aukiolo aikaa. Televisioon laitteena ei selvästi kiinnitetä paljoa huomiota, vaan se sulautuu ympäristöönsä niin kauan, kun sen olemassa olo ei häiritse. Sini puolestaan asuu vielä kotonaan, jossa televisio on sijoitettu hänen veljensä huoneeseen. Hän kertoi pääasiassa kuuntelevansa radiota omassa huoneessaan, mikä pitkälti tarjoaa television tavoin ääniverhon muun tekemisen taustalle. Lisäksi työn ja harrastusten jälkeen hänestä tuntui, ettei television katselulle olisi kuitenkaan löytynyt aikaa. Toisinaan hän

kertoi vierailevansa veljensä huoneessa katsomassa televisiota iltaisin.

Television passiivista käyttämistä pidetään pääasiassa turhana tapana, jota ei kuitenkaan haluta eikä aiota muuttaa. Amanda oli ainoa, joka erityisesti mainitsi pitävänsä huonona television jatkuvaa auki oloa. Pirjoa toisinaan selvästi ärsytti television auki oleminen tarpeettomasti, jos hän oli yksin kotona. Silloin hän sulki sen ja nautti kodin rauhallisuudesta. Sini ja Sofia korvaavat television luomaa äänimaailmaa kuuntelemalla musiikkia. Tietynlaisen äänitapetin olemassa olo vaikuttaakin hyvin tärkeältä, mitä tulee kodin viihtyvyyteen, ja sen voi selvästi tarjota television lisäksi radio.

Gauntlett ja Hill (1999, 21) kirjoittivat tutkimuksessaan kuinka televisio ei välttämättä ole ratkaiseva tekijä suunnitellessa jokapäiväisiä aktiviteetteja. Nyt yli kymmenen vuotta myöhemmin television vaikutus valintoihin näyttää olevan yhä vähäisempi. Katsojilla on selvästi enemmän mahdollisuuksia kuin ennen vaikuttaa siihen mitä katsotaan, milloin ja mistä. Meillä on entistä useammin mahdollisuus aikatauluttaa television katsomistamme itse (ks. Nikunen 2008, 242). Osallistujat ovatkin ottaneet kiinni mahdollisuudesta päättää itse milloin he katsovat ja mitä he katsovat. Keskustelujen perusteella digitalisoitumisen ja internetin yleistymisen jälkeen televisiosta on tullut katsomisen kannalta joustavampi. Ohjelmat voi katsoa myöhemmin internetistä, esimerkiksi kanavien omista arkistoista, tai ne voi nauhoittaa digiboksiin. Lisäksi kanavat näyttävät paljon uusintoja ohjelmistaan seuraavana päivänä tai viikonloppuna.

Jonkun verran television katsomiseen liittyy rutiinejakin. Amanda kertoo katsovansa *Emmerdalen* melkein päivittäin. Sarjan aktiivinen seuraaminen ei kuitenkaan luo tarvetta suunnitella päiväänsä sen ympärille. Jos Amanda ei ole kotona tai hän on muuten estynyt katselemasta suosikkiaan, hän nauhoittaa sen digiboksille tai katsoo sen uusintana seuraavan aamuna. Nauhoittaminen vaikuttaa olevan tuttua osallistujille jo lapsuudesta, esimerkiksi Leenan kotona nauhoitettiin *Muumeja* videolle, jotta niitä voitaisiin katsoa myöhemminkin. Jaana ja Liisa kertovat katsovansa *Emmerdalen* kaltaisia jatkosarjoja netistä omaan tahtiin ja mahdollisuuksien mukaan useamman jakson peräkkäin.

Sofia kertoi olleensa koukussa *True Blood* -nimiseen sarjaan ja katsoneensa sen jokaisen jakson televisiosta suoraan. Tämä luonnollisesti vaikutti hänen päiväjärjestykseensä, koska hän pyrki järjestämään aikaa suosikkisarjalleen. Uusissa televisiosarjoissa on kuitenkin ongelmana, että kauden loppuessa jatkoa tarinalle joutuu odottamaan joskus hyvin kauan. Sofian kohdalla sarjan esitys loppui toistaiseksi ja hän ei löytänyt toista korvaavaa sarjaa, jota olisi jaksanut seurata samalla innolla. Näin hänen innostuksensa television katseleminen väheni jälleen ja hän palasi katsomaan televisiota erittäin satunnaisesti.

Television katsominen ei yleisesti tunnu olevan osallistujien keskuudessa kovin suunnitelmallista, paitsi Antin tapauksessa. Gauntlett ja Hill (1999, 37) ovat myös huomanneet tämän ilmiön. Mahdollisuudet katsoa televisiota ovat vahvasti kytköksissä katsojan sen hetkiseen elämään. Sitä katsotaan siis mahdollisuuksien mukaan. Aineiston perusteella television katselu liittyy ilta-aikaan tai ajankohtaan, jolloin saavutaan kotiin. Televisiota voidaan näennäisestä rutiinittomuudesta huolimatta käyttää kotoisen rytmin löytymiseen, kuten siirtyessä tietystä päivän osa-alueesta seuraavaan esimerkiksi töistä kotiin tai rauhoittelussa itseään nukkumaan (emt., 27).

Medialaitteet auttavat osallistujia luomaan kotiin aikoja ja tiloja, joissa he voivat nauttia, viihtyä ja rentoutua (Peteri 2006, 371). Televisiota käytetään usein tunne-elämän tasaimiseen varsinkin iltaisina, jolloin tarvitsee saada tilaa rauhoittua päivän tapahtumien jälkeen (Mustonen 2001, 77). Toisessa keskusteluryhmässä nousi esille ohjelmia, joita seurattiin niiden esittämisajankohdan vuoksi. Esimerkiksi *Dr. Phil* ja *Oprah* tulivat televisiosta, kun osallistujat saapuivat kotiin ja istuivat levähtämään ennen kotiaskareiden aloittamista. He muistelivat myös, että aikaisemmin koulun jälkeen katsottiin *Marienhoffia*. Nämä sarjat toimivat eräänlaisina siirtymänä pois töistä ja koulusta kodin rauhaan ja yksityisyyteen. Amandan ja Saulin kotona television katsominen illalla rauhoittaa elämän nopeaa rytmiä ja etäännyttää päivän tapahtumista ennen nukkumaanmenoa.

Television katsominen keskusteluryhmissä ei ole aina ollut näin sattumanvaraista. Amanda ja Sauli muistelivat, kuinka ennen heillä oli jokaiselle päivälle jokin sarja joka täytyi katsoa. He kuvaavat kuinka kyseessä oli melkein elämä ja kuolema, jos ei päässyt

television ääreen juuri tiettyyn aikaan. Toisesta ryhmästä Liisa antaa myös ymmärtää, että hänellä on ollut sarjoja, joita on ollut pakko katsoa. Tämän kaltainen television seuraaminen on kuitenkin vähentynyt huomattavasti ja nykyään lempisarjan ohi meneminen voi harmittaa, mutta se menee nopeasti ohi. Lisäksi osallistujat toisessa ryhmässä mainitsivat, että he eivät oikein enää kiinny näkemiinsä ohjelmiin. Tämä voi johtua television suuresta tarjonnasta tai mahdollisuudesta nähdä ohimennyt jakso toiste. Tarjolla on nykyään niin paljon vaihtoehtoja, että on helppo siirtyä eteenpäin. Siirtyminen nuoruudesta aikuisuuteen voi myös vaikuttaa siihen, että televisio-ohjelmille ei anneta samankaltaista valtaa kuin ennen ja niihin on otettu etäisyyttä. Niin kuin Amanda keskustelun aikana sanoi, maailma ei enää tunnu kaatuvan, kun jotain jää katsomatta.

6.2 Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys

Liisa: sen mä muistan, että me katsottiin, siis lapset ja meen vanhemmat, simpsoneita joskus pieninä koko perheen voimin.

Televisioon liittyvistä muistoista keskusteltaessa osallistujat muistivat parhaiten tilanteet, joissa televisiota seurattiin jonkun kanssa. Yleensäkin televisiosta puhuttaessa mainitsimme jossain vaiheessa ihmisiä, joiden kanssa olemme katselleet televisiota tai jutelleet sen ohjelmista (esim. Lembo 2000, 199). Aineistossani nämä muut ihmiset olivat pääasiassa vanhempia, isovanhempia, sisaruksia ja kavereita.

Liisan lisäksi Leena muisteli katsoneensa televisiota paljon yhdessä muiden perheenjäsenten kanssa ja hänestä tämä yhdessä katseleminen oli lapsena ollut tärkeää. Sauli ja Sini katselivat paljon yhdessä televisiota, koska ovat sisaruksia. Aikaisemmin mainitsin Pirjon katselleen televisiota paljon mummunsa luona ja kaverien kanssa, kun kotona ei ollut vielä televisiota. Samoin Sofia ja Jaana muistelevat katsoneensa isovanhempiensa kanssa televisiota. Pirjo kertoi television tultua kotiin katselleensa jalkapallotkin isänsä kanssa, vaikka jalkapallo sinänsä ei häntä kiinnostanutkaan. Tämän hän saattaa muistaa siksi, että näin myöhemmin ajatellen sellaisen ohjelman seuraaminen, joka ei kiinnostanut, tuntuu ajanhaaskaukselta ja typerältä. Toisaalta kyse oli isän ja tyttären yhdessä viettämästä ajasta,

mikä oli tärkeää.

Näille nuorille aikuisille lapsina television katsominen vanhempien ja isovanhempien kanssa on ollut tärkeää. Televisio helpottaa vuorovaikutusta perheenjäsenten välillä ja tarjoaa mahdollisuuden olla yhdessä sekä tuntee yhteenkuuluvuutta (ks. Lull 1990, 29). Se pienentää sukupolvien välistä kuilua ja tarjoaa yhteisiä keskustelun aiheita sekä mahdollisuuden jakaa kokemuksia vanhempien ja lasten välillä. Myös Jukka Kortti (2011, 299) on tutkimuksissaan huomannut, kuinka nuoret ovat mielissään television katsomisesta yhdessä ja sen tarjoamasta yhteisestä ajasta vanhempien kanssa. Televisiolla vaikuttaa olevan kyky koota sukupolvia yhteen ja saattaa heidät samalle tasolle vuorovaikutuksen kannalta.

Televisio näkyi lapsena muunlaisenakin yhdessäolona kuin katsomiskokemusten jakamisena. Leikeissä televisiosta nähdyt ohjelmat saivat uuden elämän mielikuvituksen voimalla. Tämän perusteella televisio on tärkeä tekijä, mitä tulee kontakteihin samanikäisten kanssa. Lapsina tv-sarjojen hahmot ja teemat vaikuttivat leikkeihin ja leikittiin yhdessä nähtyjä asioita. Sauli ja Sini kertoivat, että leikkeihin oli helppo soveltaa ohjelmia, joissa oli selkeät roolit ja erot hyvän ja pahan välillä. Toisinaan televisiosarjoista innostuttiin niin paljon, että ne alkoivat elämään omaa elämäänsä.

Sauli: Meillä oli (leikeissä mukana) kaikki roolivaatteita myöten. Ne piti tehdä tai hankkia jostain. Kaikki aseetkin tehtiin vanhoista vessapaperirullista, legoista ja ilmastointiteipistä.

Sini: joo, ja niitä on tallessa vieläkin.

Television sisällöt toimivat siis innoittajina leikkeihin. Antti kertoi matkineensa kavereidensa kanssa jalkapallotähtiä ja näiden pallotempuja. Liisa pohti usein, kuka *Bill Cosby Showssa* esiintyneistä tytöistä olisi ja leikeissään hän oli kokkausohjelman vetäjä. Jaanan ja Amandan barbi ja poni leikeissä saattoi nähdä viittauksia ajan suosittuihin televisio sarjoihin, kuten *Kauniisiin ja rohkeisiin*. Sofiakkin, jonka kotona ei saanut katsoa televisiota, muisti televisiosarjojen innostamia leikkejä lapsuudestaan:

Sofia: mä muistan, että jossain mummolassa mä katoin Ritari Ässää ja sit me leikittiin sitä mun veljen kanssa heinäpellossa. Oltiin molemmat niitä autoja kun kumpikaan ei halunnut olla se ritari Ässä.

Televisiosarjat tarjoavatkin tapahtumia ja hahmoja lasten leikkien raakamateriaaleiksi ja samalla he kietovat television maailman osaksi omaa maailmaansa (Fiske 1987, 80). Se ei passivoi lapsia vaan luo yhteistä maailmaa, keskustelua ja materiaaleja ainakin leikkeihin (Karimäki 2007, 45). Osallistujien mukaan median innostamina leikittiin niin yksin kuin yhdessä. Etenkin yhdessä leikittäessä media vaikuttaa antaneen hyviä lähtökohtia ja takasi yhteisen maaperän, kontekstin, josta lähteä kehittelemään leikkejä.

Kouluun siirtyessä ja kasvaessa vanhemmaksi leikit vähenivät, mutta televisiosta ja sen sarjoista puhuminen lisääntyi. Varsinkin televisio-ohjelmat tarjosivat kivoja puheenaiheita, jotka koskettivat samanikäisiä katsojia. Sauli totesikin tämän johtuvan siitä, että kaikki tuntuivat katsovan samaa. Osallistujat muistelivat, että kouluissa tietyt ryhmät seurasivat tiettyjä sarjoja jutellen niistä toistensa kanssa. Kavereiden seuraamista ohjelmista tuli tärkeä osa omaa katselua. Television katselulla oli selvästi sosiaalisista tarpeista lähteviä motiiveja ja hyväksynnän saaminen sekä ryhmään kuulumisen koettiin nuorina tärkeäksi (Mustonen 2001, 78–79). Samalla tapahtui jakautumista ryhmiin. Televisiosta puhuminen oli merkittävä yhteinen tekijä nuorten keskuudessa: ohjelmista keskusteltiin, niitä arvioitiin ja niiden tapahtumia vertaillaan samalla omiin kokemuksiin (ks. Fiske 1987, 77).

Osallistujat kokivat *Big Brotherin* ohjelmaksi, josta on viime aikoina puhuttu hyvin paljon. Amandan ammattikoulussa nuoremmat oppilaat olivat puhuneet hyvin paljon kyseisestä ohjelmasta analysoiden ja voivotellen, kun suosikki joutui ulos talosta. Amanda koki tämän hyvin ärsyttäväksi. Hän oli kolme vuotta vanhempi kuin muut opiskelijat eikä hän henkilökohtaisesti pidä *Big Brotherin* kaltaisista tositelevisio-ohjelmista. Myös Sauli muistaa kuulleensa muiden oppilaiden puhuvan kyseisestä ohjelmasta, mutta totesi innostuksen ehkä jo vähän laantuneen. Liisa ja Leena olivat katselleet ohjelmaa itse aikaisemmin ja heidän kohdallaan innostus vaikuttaa muuttuneen inhoksi.

Ryhmässä yksi todettiin televisiopuheen vähenevän ja muuttuvan vanhetessa ja siirryttäessä työelämään. Amanda toteaa itse enemmän saavansa televisio-ohjelmista lähtökohtia ja ideoita keskusteluihinsa, mutta ei niinkään innostu enää puhumaan pelkästään sarjoista. Antin työpaikalla aina välissä joku kysyy, onko katsottu jotain ohjelmaa. Antista harvoin tulee puheeksi sellaiset ohjelmat, joita olisi useampi työkaveri seurannut. Antin kanssa samassa työpaikassa työskentelevä Pirjo toteaa, että naisten kanssa puhutaan ehkä miehiä enemmän televisio-ohjelmista. Puhuminen koettiin kuitenkin vähäiseksi verrattuna koulu-aikoihin. Molemmat ovat sitä mieltä, että ohjelmien ristiin katsominen on vähentynyt.

Tähän voi vaikuttaa siirtyminen runsauden aikaan eli television tarjonnan laajentuminen, mihin liittyy muun muassa kanavien määrän kasvu, ja yleisöjen pirstoutuminen (Kortti 2007, 16; Ridell 2006, 235). Näiden lisäksi minusta on tärkeää ottaa huomioon, että koulun oppilaiden ja työpaikan työntekijöiden välillä on eroja. Suurin ero on ehkä ikäjakaumassa. Koulussa tai opiskellessa ikäerot ryhmien sisällä ovat todella pieniä. Työpaikalla työntekijöiden ikä voi vaihdella juuri koulunsa lopettaneesta 20-vuotiaasta eläkeikää lähestyvään 60-vuotiaaseen. Katsojien ikä vaikuttaa katsottuihin sisältöihin, mutta me katsomme erilaisia ohjelmia myös sukupuolen, omien mielenkiinnonkohteiden ja maun mukaisesti (Herkman 2001, 160).

Ryhmän kaksi keskustelun perusteella televisio-ohjelmista innostutaan puhumaan oikeassa seurassa innokkaasti. Omasta suosikkiohjelmasta voidaan keskustella hyvin intohimoisesti, mutta myös inhokkiohjelmat herättävät ilmaisemaan mielipiteitään rohkeasti. Toisen keskustelun tytöt puhuivat paljon eri sarjoista ja ohjelmista, joita he olivat katselleet. Ajoittain keskustelu muistutti voimakkaasti kahvipöydän ääressä käytävää televisiopuhetta juoruineen ja arvioineen:

Liisa: Katoitteko te sitä suomalaista Miljonääri äidit ohjelmaa?

Jaana: Joo, musta se on niin läppä

Leena: Ne on ihan kauheita

Liisa: tai siis mä en tiedä, että tuleeko siis vieläkin

Jaana: Mä luulen, että se on ihan keksitty juttu tai sit... kun kaikki epäilee

Leena: Niin ja sitten kun kukaan ei osaa sanoa, että keitä ne on ne miljonäärit, että kenen vaimoja ne oikeen on?

Jaana: niin, niin

Sara: ...oli uutisissa, että sen blondin mies on joku venemiljonääri ja se oli tapettu

Jaana: siis joo joo. Se löydettiin katajanokalta. Täs kesällä oli joku semmonen

Liisa: onko se jo sit silloin kuvattu?

Jaana: varmaankin sit ennen sitä että

Liisa: okei joo, mut se oli ehkä vähän sellainen nolo ohjelma

Näiden keskustelujen avulla he kartoittivat keskinäisiä yhteneväisyyksiä ja eroja television katselun suhteen. Toiset ohjelmat saivat heidät nauramaan yhdessä ja herättivät haikeita muistoja, toiset saivat heidät kiukustumaan ja ärsyyntymään. Televisio-ohjelmat toimivat lähtökohtana luodessa keskustelua ja selvästi lähensivät heitä ryhmänä. Televisiosarjat loivat neljän ihmisen välille yhtenäisen sosiaalisen ja kulttuurisen taustan, jonka kautta oli helppo jutella. Ensimmäisessäkin keskusteluryhmässä käytiin samankaltaista keskustelua, mutta siitä ei tullut näin selvästi esille televisiopuheenkaltaisuus.

Keskustelusta kävi myös ilmi, kuinka ulkopuoliseksi voi tuntea itsensä jos ei ole seurannut televisiota. Kun puhuttiin vanhemmista sarjoista, toisessa ryhmässä ollut Sofia ei voinut kuin kuunnella ja todeta olevansa ”aivan pihalla” kaikista keskustelussa luetelluista ohjelmista. Tilanteessa tuli selvästi ilmi televisioon katsomiseen liittyvä sosiaalinen paine. Tiettyjen ohjelmien katsomatta jättäminen voi tarkoittaa, että jää keskustelun ulkopuolelle kaveripiirissään (Kortti 2011, 304). Näin kävi Sofialle muiden muistellessa omia lapsuuden ja nuoruuden suosikkisarjojaan.

Ystävien tai perheen kanssa katsominen vaikuttaa katsomiskokemukseen. Yhteisen lempiohjelman katsominen ystävien kanssa vahvistaa ryhmän jäsenten välistä ystävyyttä (Bignell & Orlebar 2005, 77). Toisinaan perheen tai parin kanssa tulee katsottua jotain, mistä ei pidä. Yhdessä asuessa huomataan usein, että toinen parista katsoo televisiota enemmän kuin toinen. Pirjo toisinaan liittyy katsomaan televisiota Antin kanssa mutta aina ei toisen katsoma ohjelma kiinnosta. Pirjo ajatteleekin näitä hetkiä mahdollisuutena omaan henkilökohtaiseen aikaan, jolloin voi tehdä jotain omasta mielestä kivaa. Muita pariskuntia olivat

Amanda ja Sauli sekä Jaana, jonka kumppani ei ollut mukana keskustelussa. Jaana myöntää olevansa omassa suhteessaan se, joka katselee enemmän televisiota. Hänen kohdallaan kumppani vaikuttaa katsomiseen mahdollistavana tekijänä, esimerkiksi tilaamalla lisää televisio kanavia.

Amandan ja Saulin yhteiselo television ympärillä vaikuttaa sisältävän hyvin vähän erimielisyyksiä. Sauli katsoo televisiota pääasiassa vasta myöhään illalla, kun taas Amandalla on mahdollisuus käyttää laitetta koko päivän ajan. He kertoivat katselevansa paljon elokuvia yhdessä, ja iltaisin television katseleminen on osa yhteistä iltarutiinia. Näin televisio heillä tarjoaa tilaisuuden olla yhdessä raskaan päivän jälkeen (ks. Lull 1990, 29). He molemmat käyttävät televisiota varsinkin ilta-aikaan rentoutumiseen ja rauhoittumiseen.

Televisiolla on ollut osansa nuorten aikuisten vuorovaikutuksessa ja yhdessäolossa hyvin nuoresta pitäen. Tämä suhde television ja katsojien välillä on muuntautunut ja kehittynyt aiheuttaen sekä kiihkeitä keskusteluita että luonut yhteistä maaperää eri ihmisten välille. Tästä huolimatta kaikkea ei voi katsella yhdessä. Varsinkin seksiä sisältävä ohjelma koetaan kiusalliseksi tietyssä seurassa:

Sara: Mä ainakin punastelen, jos näen jotain suutelukohtauksia ja porukat on paikalla.

Liisa: Just silleen, jos katsoo vanhempien kanssa telkkaria ja käännellään kanavia läpi ja sit tulee jotain... ja sit yrittää olla ettei mukamas kato.

Television katsomisen kokemukseen vaikuttaa katsooko sitä yksin vai seurassa. Muiden kanssa katsomiseen vaikuttaa myös kenen kanssa ja mitä katsellaan. On erilaista katsoa ohjelmaa kaverien kanssa kuin omien vanhempien tai isovanhempien kanssa. Kiusallisen tilanteen kohtaaminen, voi myös lähentää ihmisiä ja olla kokemuksena merkittävä:

Sofia:... ja site me molemmat alettiin vaan nauraa aivan hulluna, varsinkin kun mä tiesin että mummu yleensä vaihtaa kanavaa, jos tulee pikkusenkin jotain. Se oli mahtava kokemus.

Yleisesti voi sanoa, että televisiota katsotaan edelleen iltaisin oman kumppanin tai

kavereiden kanssa mutta sitä seurataan paljon osallistujien keskuudessa myös yksin. Nuorten aikuisten television käytössä televisiolla on edelleen roolinsa vuorovaikutuksen helpottajana sekä vuorovaikutuksen toisena osapuolena, jolloin televisiota käytetään korvaamassa muita ihmisiä, kuten kämppeistä (ks. Livingstone 1992, 121). Erityisesti kokemus television katsomisesta toisten ihmisten kanssa vaikuttaa merkittävältä katsojille.

6.3 Televisio oppimisen ja roolien näkökulmasta

Television katsomiseen liittyy rajoituksia, joiden ajatellaan pääasiassa koskevan lapsia ja nuoria. Lapsina katselua rajoittivat pääasiassa vanhemmat. Sauli ja Sini kertoivat heidän kotonaan äidin olleen enemmän huolissaan lasten television katselusta. He eivät tosin välittäneet äidin kielloista, koska toinen vanhemmista vaikutti hyväksyvän vähän voimakkaammatkin sisällöt. He kertoivat katsoneensa paljon elokuvia ja ohjelmia, joita ei niin nuorina ehkä olisi saanut katsoa. Antin koki, etteivät hänen vanhempansa juuri välittäneet, mitä televisiosta tuli katseltua. Amandan muisti, että kotona oltiin tiukkoja ainoastaan seksin suhteen. Muutoin hän ei kokenut, että häntä olisi kielletty katsomasta haluamiaan ohjelmia.

Sofian kotona ei saanut katsoa televisiota ollenkaan, mihin vaikuttaa osittain liittyneen ajatus sisältöjen epäsovpuudesta. Hänen kotonaan esimerkkinä näytetty Sinkkuelämää -sarja olisi ehdottomasti ollut sellainen ohjelma, jota ei olisi saanut katsoa. Jaanan mielestä hänen vanhempansa olivat tiukkoja television suhteen. Esimerkiksi kauhu ja väki-valta olivat lapsilta kiellettyjä sisältöjä. Myös Liisa, Leena ja Sara totesivat, ettei heillä saanut katsoa väkivaltaisia ohjelmia lapsina. Televisioon liittyvät rajoitukset vaikuttavat olleen hyvin kotikohtaisia. Voi myös olla, että vanhemmat ovat lähestyneet katselun rajoittamista eri tavoin. Toiset ovat voineet kieltää suoraan tietyt sisällöt, toiset ovat voineet vaivihkaa ohjata lapsiaan pois sopimattomien ohjelmien parista. Lullin (1990, 41–42) mukaan tässä on kyse auktoriteetin vahvistamisesta sekä vanhemman ja lapsen roolin toteuttamisesta. Osallistujien mielestä lasten television katselun seuraaminen ja rajoittaminen on vanhempien tehtävä, joten se heidän mielestään kuuluu ”hyvän” vanhemman rooliin (ks. Lull 1990,

42.) Jossain vaiheessa kiellot ja rajoitukset alkavat tuntua turhilta ja ylisuojelevilta:

Jaana: Mä oli joskus 15 -vuotiaana yökylässä mun isovanhempien luona ja mummi oli huolissaan kun he vaarin kanssa aikoivat katsoa Madlockia eikä ne uskonut, että mun kannattaa katsoa niin jännittävää jaksoa ettei nää painajaisia.

Jaana kertoi myös katso-neensa salaa kaverinsa kanssa ensimmäisen kauhuelokuvansa. Hän kertoi olleensa mielestään silloin jo suhteellisen vanha. Leena puolestaan muistaa katso-neensa salaa kaveriensa kanssa pornoa videolta. Tämän kaltainen kapina auktoriteetteja vastaan ajatellaan olevan yleistä juuri nuoruudessa. Nuoret alkavat hylätä omien vanhempiensa maailmankuvan ja alkavat kehittämään omaa maailmankatsomustaan (Kuusinen, 1995, 313, 314). Itsenäinen katsominen nähdään liittyvän aikuiseksi kasvamiseen, koska erityisesti teini-iässä nuoret ottavat välimatkaa vanhempiinsa (Kortti 2011, 299).

Kun muutetaan pois kotoa ja asumaan yhteen toisen ihmisen kanssa, televisio voi luoda konflikteja parien välille. Asuessa yhdessä television katsomisesta on neuvoteltava ja katsojien on oltava valmiita tekemään kompromisseja (Gauntlett & Hill 1999, 102). Niillä neljällä osallistujalla, jotka asuivat yksin, television katsominen oli pääasiassa konfliktivaapaata ajanvietettä. Suhteissa toisinaan käydään jopa kädenvääntöä siitä, kuka saa katsoa mitä ja milloin. Pirjon ja Antin välille syntyy konflikteja erityisesti toisen katsoessa ohjelmaa, josta toinen ei pidä. Kortista (2011, 298) tämä on seurausta osittain laajenneesta tarjonnasta, jonka seurauksena yksilölliset mieltymykset ohjelmien suhteen ovat voineet kehittyä. Aikaisemmin ongelma on ratkaistu hankkimalla toinen televisio (Kortti 2011, 298–299) mutta nykyään toinen ohjelmista voidaan myös helposti nauhoittaa digibokseille tai katsoa netistä.

Televisio voi myös innostaa omaksumaan tiettyjä rooleja ja käytäntöjä omaan elämään sosiaalisen oppimisen kautta (mm. Lull 1990, 40–41). Televisio nähtiin nuorten aikuisten keskuudessa tarjoavan käyttäytymismalleja, joita voi omaksua omaan arkeensa. Esimerkiksi Liisa muisteli kuinka hänellä oli tapana käydä aamupalalla kavereidensa kanssa hieman Sinkkuelämää -sarjan tyyliin. Tapa oli luultavasti lähtöisin kyseisestä sarjasta. Tele-

visio tarjoaakin tällä hetkellä yhdessä syömisen toteuttamiseen paljon erilaisia malleja. Jaana kertoi kuinka hän haluaisi kokeilla *Neljän Tähten illallinen* -ohjelman kaltaista järjestelyä ystäviensä kanssa. Tätä verrattiin lapsuuden leikkeihin ja todettiin, että jopa aikuisena voi leikkiä.

Televisiosta otetaan myös ideoita työhön tai harrastuksiin. Sauli tekee vapaa-aikana nuorisotyötä seurakunnalla ja tiettyjen televisio-ohjelmien kautta hän tuntee pääsevänsä lähemmäksi nuorien maailmaa ja keskusteluja. Hän on huomannut myös etsivänsä televisiosta ideoita työhönsä. Hän kertoi katselleensa yhdessä vaiheessa televisiota vain hyötynäkökulmasta. Hän yhdistelikin katselussa sosiaalisia ja tiedollisia motiiveja toisiinsa etsiessään virikkeitä työhönsä ja luodessaan yhteistä maaperää kohtaamiensa nuorten kanssa (ks. Mustonen 2001, 78–81).

Televisio tarjoaa osallistujien mielestä mielikuvia siitä millaisen kansalaisen yhteiskunta haluaa. Sofian mielestä tämänkaltainen henkilö kuvataan mediassa ulospäinsuuntautuneeksi, sosiaaliseksi ja tietyllä tavalla menestyjäksi. Hänen mukaansa televisiosarjoissa näytetään hyvin vähän ujoja ihmisiä tai henkilöitä, jotka eivät tuo itseään esille niin selvästi. Televisio tarjoaa myös mielikuvia ja kokemuksia siitä, mitä ihmisille voi sattua ja miten näihin tilanteisiin reagoidaan. Esimerkiksi Sofia, Leena, Liisa ja Sara kuvaavat suomalaisen *Salatut elämät* -sarjan ohjelmaksi, johon on sisällytetty kaikille jotain. Siinä on myös yritetty käsitellä kaikki asiat, mitä ihmiselle voi elämän aikana tapahtua.

Television yhtenä tehtävänä on osallistujien keskustelujen perusteella ajassa mukana pitäminen, vaikka yksikään osallistujista ei maininnut katsovansa uutisia. Erilaiset ajankoh-
taisohjelmien ja dokumenttien olivat osallistujien parissa suosittuja. Televisiota seurataan, jotta tiedetään mitä on tapahtunut ja mistä puhutaan eli pyritään Anu Mustosen (2001, 80) mukaan pysymään mukana uutisvirrassa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tarve pysyä ajan tasalla pätee myös fiktion. Katsomme lempiohjelmiamme, koska haluamme nähdä mitä niissä tapahtuu ja miten hahmot kehittyvät. (mm. Hietala 1996, 39.)

7 Televisio ja katsoja kohtaavat

7.1 Henkilökohtainen televisio

Edellisessä luvussa (luku 6) keskityttiin hyvin paljon television yleiseen, jaettuun ja sosiaaliseen puoleen. Nyt tarkoituksena on raottaa osallistujien kertomuksista löytyneitä viitteitä television henkilökohtaiseen puoleen. Kytömäki (2009, 121) on todennut, että suhtautumisemme televisioon ja sen ohjelmiin on muuttunut 1990-luvulta lähtien. Hänestä tämä koskee niin viihde kuin asiaohjelmia ja näkyy tuttavallisessa tavassa puhua ohjelmista ja niiden tapahtumista (emt., 121). Haastattelumenetelmästä johtuen monista henkilökohtaisista asioista ei puhuttu suoraan, mutta joitain asioita silti nousi esille keskustelun lomassa.

Amandan mukaan television kanssa eletään ja hän tunnistikin omasta televisiohistoriastaan vaihteita, joissa tietyt ohjelmatyypit olivat hänestä parempia kuin toiset, esimerkiksi lapsena piirretyt ja nuorena musiikkivideot. Suosikkiohjelmat vaikuttavat hyvin henkilökohtaisilta ja ne liittyvät sen hetkiseen elämäntilanteeseen ja mieltymyksiin. Millaiset ohjelmat sitten kiinnostivat osallistujia? Sarjojen merkityksellisyys eli omakohtaisuus (ks Livingstone 2003) oli esimerkiksi Sinin ja Saran mukaan tärkeää ohjelmassa mielenkiintoisten hahmojen ja roolien lisäksi. Omakohtaisuudella osallistujat tarkoittivat ohjelmien yhteneväisyyksiä omaan elämään, mielenkiinnonkohteisiin tai omaan luonteeseen.

Huumori on yksi mielenkiintoa lisäävä elementti. Ohjelma voi sisältää huumoria tai se voi olla niin ”överi” tai tyhmä, ettei sille voi kuin nauraa. Mielestäni ohjelman tyhmyyden ymmärtäminen ja mielihyvän saaminen sen kautta vaatii taitoa lukea ohjelmaa ja asettaa se tiettyyn kontekstiin, joka on itselle mielekäs. Osallistujat pitivät myös älykkyyttä vaativista sarjoista. Esimerkiksi *Simpsonit* sisältävät paljon muiden ohjelmien ja maailman tapahtumien kommentointia, mikä vetoaa meidän leikkiseen ja uteliaaseen puoleemme. Me vaadimme selvästi myös viihteeltä ajatuksia herättäviä näkökulmia (ks. Mustonen 2001, 78). Lisäksi Simpsonissa on jotain kaiken ikäisille, sillä se oli mainituin perheen kanssa seurattu sarja.

Amandan suosikkisarja oli *Emmerdale*, jossa häntä kiinnosti tavallisen elämän kuvaus. Häntä kiinnostavat myös jännät hetket, jotka usein sijoittuivat jaksojen loppuun ja alkuun. Suosikkisarjansa kautta Amanda paneutui toisten kokemaan arkeen television tarjoaman fantasian avulla (ks. Hietala 2007, 129). Hän pystyi samastumaan ohjelmaan kuvaamaan tavalliseen elämään. Tämä on minusta osoitus Ien Angin emotionaalisesta todellisuuskonseptista (Alasuutari 1999a, 98), jossa tarinan todellisuus määräytyy sen mukaan kuinka tunnistettavissa sen osat ovat katsojan omista kokemuksista käsin. Sofiaakin kiinnosti *True Bloodissa* hyvät alut ja loput. Ohjelma loppui aina herättäen mielenkiintoa, joten oli pakko katsoa seuraavakin jakso. Jakson päättäminen cliffhangeriin (Hietala 1996, 39) eli jännittävään tilanteeseen vaikuttaa edelleen toimivan keinona ”koukuttaa” katsojia.

Pirjoa puolestaan kiinnostivat katkosarjoina näytettävät rikossarjat. Hän pitää siitä, kun koko prosessi saadaan käsiteltyä yhdessä tunnissa, mikä on hänestä todella helpottavaa. Näin hän ei tunne pakkoa katsoa jokaista jaksoa. Mielenkiinto sarjaa kohtaan hänellä syntyy siitä, mitä jännittävää seuraavaan jaksoon keksitään. Ohjelmia katsotaan myös vain jonkin osan vuoksi: Sara katsoo *Huippumalli haussa* -sarjaa siinä otettavien valokuvien takia. Ne ovat hänestä hienoja ja samalla näkee, miten niitä otetaan. Kuvaamisen prosessin tunteminen voi auttaa häntä tulevassa työssään opettajana.

Molemmissa keskusteluissa reagoitiin hyvin voimakkaasti ohjelmiin, joista ei pidetty. Aikaisemmin mainitsin Amandan inhon *Big Brotheria* kohtaan. Sauli tuomitsi *Puumanainen* -ohjelman turhaksi ja tyhmäksi pelkästään mainosten perusteella. Pirjo kutsui *Family Guyta* hömpäksi ja ryhmässä kaksi hyvin yksimielisesti tuomittiin yleisesti ärsytystä herättänyt *Ratula* köyhänmiehen *Trömssöoksi*. Televisiossa ohjelmien ja niissä esiintyvien persoonien aiheuttama ärsytys, inhotus tai ällötys voi olla yhtä vahvoja tunne-kokemuksia kuin mieltymys ja ihastuskin (Saarenmaa 2011, 193). Ne ovat kulttuurisen maun ja arvostusten ilmaisemista (emt., 193). Tuomitsevuus kosketti myös kokonaisia kanavia sisältöineen. Jaanan mielestä MTV 3:n maksullinen kanava paketti jätti sisällöltään toivomisen varaa ja Antin mielestä ilmaisilta kanavilta ei tule mitään katsomisen arvoista.

Keskustellessa Sinkkuelämästä ensimmäisessä ryhmässä nousi voimakasta mielipiteiden vaihtoa naisten ystävyiden ja siihen liittyvän vuorovaikutuksen kuvaamisen totuudenmukaisuudesta. Miehiä kohtausten huumori ei koskettanut ja heistä keskustelu oli epäaitoa. Ryhmän naiset taas puolustivat naisten oikeutta jutella keskenään avoimesti haluamistaan asioista ja pitivät kohtausta hyvänä kuvauksena naisten välisestä ystävydestä. Toisen ryhmän tytöt olivat samaa mieltä ja he pitivät erityisesti mallista kokoontua yhteen syömään kaverien kesken. Minusta miehet selvästi tulkitsivat kohtausta eri todellisuuskontekstista käsin kuin naiset. He eivät nähneet kohtausten vastaavan ulkoista todellisuutta ja myös pitivät sarjan moraalisia malleja epäilyttävinä (ks. Alasuutari 1999a, 98). Naiset pitivät keskustelua totuuden mukaisena omasta kokemuksestaan käsin, vaikka sarjan ympäristö tuntui kaukaiselta. Sinkkuelämän vaikutuksia ja merkityksiä tutkinut Deborah Jermyn (2009, 92) kertoo kuinka sarja on samalla oikeuttanut naisten välistä keskustelua, mutta myös vaikuttanut siihen miten asioista keskustellaan. Osallistuneet naiset selvästi kokivat oikeudekseen puhua suhteistaan ja asioistaan vapaasti kavereidensa kanssa, jos niin halusivat.

Osallistujille ohjelmien omakohtaisuus ja totuudenmukaisuus ovat tärkeitä mutta heille on myös kehittynyt henkilökohtaisia mieltymyksiä eri television sisältöjä kohtaan. Nämä vaikuttaisivat keskusteluiden perusteella olevan merkittäviä katselun ohjaajia. Taustalla voi mahdollisesti väijyä mediasisältöihin liittyviä kielteisiä asenteita ja oletuksia tutkijan odotuksista. Mediaan liittyvien valintojen on jo todettu olevan melko yksilökohtaisia ja pysyviä, joten ne riippuvat muustakin kuin tilannetekijöistä. Kulttuurin tutkija Lawrence Grossberg (1995) näkee, että mediaesitykset eivät vain merkitse jotain vaan me laitamme ne merkitsemään meille mielekkäällä tavalla. Esimerkkinä voisi pitää jonkun sarjan kiinnostavuutta sen ”överiyden” ja tyhmyyden takia. Grossberg (1995, 41) sekä Mustonen (2001, 80) puhuvat myös mielialan vaikutuksesta siihen, mitä milloinkin halutaan katsoa.

Psykologian professori Paul Bloom (2011, 156) selittää viehätyksemme kuvitteellisiin kokemuksiin perustuvan siihen, että emme jollain tasolla erota niitä todellisista kokemuksista. Esimerkiksi tunnekokemukset, joita fiktio synnyttää meissä ovat hyvin todellisia (emt., 165). Miksi sitten Emmerdalen kaltaiset niin sanotusta tavallisesta elämästä kertovat sarjat kiinnostavat katsojia? Bloomin (2011, 175) mukaan tarinat kiinnostavat meitä siksi,

että niiden päähenkilöt ovat kiinnostavampia kuin läheisemme, tarina etenee alusta loppuun nopeasti ja tapahtumarikkaasti ja me saamme usein myös tietää, mitä hahmot ajattelevat.

Aikaisemmin mainitsin jo, että katsomiskokemuksen mielekkyyteen vaikuttaa voimakkaasti muut paikalla olivat ihmiset. Olemme hyvin varovaisia ja epävarmoja tuodessamme esille mieltymyksiämme etenkin, jos emme ole varmoja kaikkien läsnäolijoiden hyväksynnästä:

Pirjo: ... Toi Inhimillinen tekijä ja siis no meillä sitä ei voi kauheasti katsoa, kun Antilla menee hermo heti mutta ... mun mielestä ne on tosi mielenkiintoisia, koska niissä ihmiset kertoo oikeasti omista ongelmistaan ja...

Amanda: joo ne on taas sellaisia ajankohtaisia

Pirjo: niin mun mielestä ne on tosi hyviä. Niistä mä tykkään tosi kauheasti.

Amanda: mä en ole kyl kauheesti katsonut keskusteluohjelmii, mutta välissä tulee mieleen että voi katsoa, ettei mene juttui ohi.

Pirjo: mut siis en mäkään sillai vahtaa, että tänään se tulee, tänään se tulee...

Keskustelussa Pirjo koki myös tarpeelliseksi tuoda esille, ettei seuraa sarjaa jatkuvasti. Televisiosarjojen kohdalla koetaan, ettei saa ilmaista olevansa liian innostunut tai riippuvainen ohjelmasta. Tämä liittyy Alasuutarin (1999a, 96) esille tuomaan väärän ja hävetävään television katsomisen tapaan. Häpeä on yksi tunteista, joka vaikuttaa katsomiskokemukseen. Edellinen lainaus keskustelusta osittain liittyy epävarmuuden lisäksi myös häpeän tunteeseen. Helposti hävetään katsottuja sarjoja, kun niitä ei täysin hyväksytä tuttavapiirissä. Sofia laittoi tunteen hyvin sanoiksi puhuessaan kokemuksistaan television katselusta mummonsa kanssa:

Sofia: ...mä en oikeen uskaltanut kattoa sinne päin, kun mä mietin, että mitä se nyt ajattelee musta, kun mä katon jotain

Häpeä on Tarja Laineen (2001, 257) mukaan kiinteästi sidoksissa siihen, millaista arvostusta ihminen nauttii toisten silmissä ja millainen vaikutus toisilla on hänen itsetuntoonsa. Tuntiessaan häpeää ihminen näkee itsensä muiden näkemänä, arvioituna ja arvotettuna (emt., 356). Tämä liittyi myös luvussa 6.2 (vuorovaikutus ja yhdessäolo) esitettyyn huo-

mioon, että on selvästi olemassa ohjelmia, joita ei katsoisi tiettyjen ihmisten kanssa. Osallistujilta ei myöskään saanut suoraa vastausta tiedusteluihin television katsomisen tuntimääristä, mihin voi myös liittyä epävarmuuden ja häpeän tunteita. Keskusteluista jäi sellainen olo, etteivät osallistujat halunneet tai osanneet kertoa tarkalleen kuinka paljon katsoivat televisiota päivässä. He eivät yleisesti hävenneet television katsomista vaan häpeä kohdistuu muiden ihmisten kuviteltuun arvioon itsestään ihmisenä.

Television katseluun liittyy monen moisia tunteita. Henkilökohtaista television käyttöä varjostaakin hyvin voimakkaasti katsojien omat mieltymykset ja tunteet, joita katsominen herättää. Esimerkiksi lapsuudesta tuttu kertojääni herätti edelleen osallistujissa turvallisuuden ja tuttuuden tunnetta vaikuttaen heihin rauhoittavasti. Television käyttö passiivisesti muun tekemisen ohella liittyy tuntemukseen viihtyvyydestä. Televisiota käytetään myös paetessa tylsyyden tunnetta: Sofia katselee televisiota, kun ei jaksakaan tehdä mitään muuta. Lisäksi katsojilla on selvästi omia kiinnostuksen kohteita, jotka vastaavat heidän elämässään esiintyviin tarpeisiin. Oli kyseessä sitten tarve rauhoittua illalla ennen nukkumaan menoa, saada uusia ideoita työhönsä tai ihan vaan kuluttaa aikaa niin televisio on keskustelujen perusteella yksi vaihtoehto, johon turvaudumme.

7.2 Television taustavoimat ja vaikutukset

Osallistujat näkevät selvästi television instituutiona ja sen esitykset tehtyinä representaatioina, joihin ei voi täysin luottaa. Aikaisemmin Sofia nosti esille kuinka televisiossa esitetään enimmäkseen sellaisia malleja ja asioita, joita yhteiskunta vaatii. Keskusteluissa ohjelmien nähtiin myös kertovan jotain yhteiskuntamme tilasta: ne paljastavat missä mennään arvojen, moraalien ja käytöksen suhteen. Näin televisio-ohjelmat kertovat nykyisestä kulttuuristamme. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään yhteiskunnan vaatimuksista ja tilanteesta. Sinkkuelämää -sarjaan liittyen pohdittiin paljon, miksi näyttelijät ja heidän hahmonsakin kuvataan niin kuin kuvataan. Tilanteeseen todettiin vaikuttavan niin ohjaajan näkemykset kuin näyttelijän valinnat. Samat epäilykset varjostavat myös keskustelua asiapitoisista ohjelmista:

Antti: Mä en kovin faktana ota mitään keskusteluohjelmia enkä mitään apuohjelmia tai tommosii ... musta aina tuntuu, että siellä on kirjoittaja paikalla. Vaikka joku voi tulla selittämään sinne omista ongelmistaan, mutta onko sillä niitä sitten oikeasti ni se on eri asia. Nykyään on vähän kriittinen uutisienkin kanssa ... nekin on kuitenkin jonkun tekemiä ja se tekee niitä siitä kuvakulmasta, mistä hän itse haluaa. Urheilussa ei oikeen ole tommosta ku sen näkee ite, mitä tapahtuu.

Osallistujat toivat esille muitakin epäilyksiään television todellisuudesta etenkin liittyen tositelevisioon. He korostivat kuinka sarjoja tehdessä paikalla on aina enemmän väkeä kuin lopullisesta tuotteesta annetaan ymmärtää. Amanda mainitsi *Häähulluja* katsoessaan ihmetelleensä, onko morsiamia käsketty käyttäytymään niin kamalasti. Hänestä siellä on pakko olla käsikirjoittaja paikalla kertomassa, milloin tarvitsee hermostua kunnolla. Sinistä *Tough Love* oli hyvä ohjelma. Parisuhteen parantamiseen liittyvien ohjelmien näyttäminen oli hänestä hyvä asia, sillä niistä saa malleja omien suhteidensa ylläpitämiseen. Hän kuitenkin myöntää, että on mahdotonta tietää mitä kulisseyksissä oikeasti tapahtuu. Television kuva jättää siis heidän mielestään aina osan totuudesta ulkopuolelleen.

Osallistujat selvästi haluavat osoittaa tietävänsä mediaesitysten olevan suunniteltuja ja aikaa vaativan työn tuloksia. Tässä he ovat oikeassa, sillä hyvin harvoin mediaesitykset sisältävät mitään täysin sattumanvaraista ja tarkoittamatonta (ks. Nieminen & Pantti 2004, 91). Osallistujien mielestä media ei esitele maailmaa viattomasti kuin ikkunan läpi katsottaessa vaan on vääristynyt kuvajainen maailmastamme. Mediakulttuuri siis rakentaa näkökulmia ymmärtää todellisuutta, mutta nämä näkökulmat ovat median tekijöiden valitsemia. (mm. Herkman 2001, 19, 20.) Television ymmärtäminen ihmisten luomaksi instituutioksi vie osallistujat kauemmaksi huonona pidetystä katsomisen tavasta, johon liittyy ajatus passiivisuudesta ja asioiden vastaanottaminen sellaisenaan.

Osallistujat olivat hyvin huolissaan ohjelmien paikkansa pitävyydestä (ks. Livinstone 2003, 351) ja pitivät toden löytymistä ja totuuden erottamista nykyään haasteellisena. Tämä voi olla syy siihen, miksi totuudenmukaisuus on niin keskeinen peruste ohjelmien arvioinnissa. He mainitsivat todellisuudentajuun liittyen pitkät saippuasarjat, joiden tapa kertoa tarinaan-

sa saa ajattelemaan, että hahmot ovat todellisia. Jatkosarjan tarinan on tarkoitus edetä jaksosta toiseen johdonmukaisesti, mikä luo mielikuvan hahmojen olemassa olosta sarjan ulkopuolellakin (ks. Virta 1994, 13). He tavallaan ovat olemassa, vaikka sarjaa ei katsoisikaan (emt., 13). Tätä illuusiota pidetään yllä myös lehtikirjoittelun avulla. Jenni Ukkonen (2001) on tutkinut *Kauniit ja rohkeat* televisiosarjaan liittyvää lehtikirjoittelua. Hän kirjoittaa, että lehtikirjoittelua leimaa sarjan kotouttaminen katsojien keskuuteen sekä saippuaoopperan maailman ja lukijan arkitodellisuuden välisen eron umpeen kurominen. (emt., 269.) Pirjo mainitsi esimerkkinä sisarensa anopin, joka sisustaa hieman sarjan tyyllisesti ja edelleen sulkee puhelimensa, kun sarjan tunnusmusiikki alkaa. On kuultu myös paljon kertomuksia tapauksista, joissa näyttelijöihin on yhdistetty hyvin voimakkaasti rooli-hahmojensa piirteitä. Tätä todellisuuden ja television maailman sekoittumista pidettiin vaikeana ymmärtää, sillä yleisesti ihmisten katsottiin olevan kykeneväisiä erottamaan fiktio ja fakta toisistaan.

Myös televisiossa tarjolla olevat mallit saattavat vaikuttaa todellisuuteen sopeutumiseen. Sinin mukaan television malleihin ei voi enää sitoutua, koska ne ovat niin ristiriitaisia. Selkeys ja rajat puuttuvat eli jää epäselväksi kuka on hyvä malli ja kuka ei. Saulin mukaan selkeät mallit ovat kadonneet, koska nykyään ollaan ehkä jopa liian neutraaleja ja suvaitsevaisia. Hänen mielestään televisiossa tai mediassa yleensä ei anneta enää toivoa niin sanotuista puhtaista ihmisistä, vaan kaikilla on ongelmia. Toisaalta toisessa ryhmässä kaivattiin hieman rosoisempia ja monipuolisempia malleja, joihin olisi helppo samastua. Ryhmät keskittyivät keskusteluissaan selvästi erilaisiin sarjoihin. Ensimmäisessä keskustelussa puhuttiin selkeästi enemmän fiktiivisistä sarjoista ja toisessa keskustelussa pohdittiin tositelevisio- ja erityisesti siihen kuuluvia ”lifestyle”-ohjelmia. Yleisesti voisi sanoa, fiktiivisten sarjojen hahmoja pidettiin liian inhimillisinä ja tositelevisioon osallistuvia henkilöitä liian samankaltaisina, mitä pidettiin yhtäläillä haitallisena.

Televisio-ohjelmat tarjosivat osallistujista ihmisille liian suuria unelmia, joiden rinnalla tavallinen elämä ja työnteko eivät tunnu riittävän. Ensimmäisessä ryhmässä todettiin, että opiskeleminen jää, kun halutaan malleiksi, laulajiksi tai huippu-urheilijoiksi. *Idolsin* ja *Huippumalli haussa* kaltaisten ohjelmien nähdään tekevän huipulle pääsystä liian helpon

näköistä. Toisessa ryhmässä *Miljonääri äidit* nähtiin ohjelmana, joka lisää ”kaikki-tänne-mulle-heti” asennetta. Etenkin he pitivät pahana, kun miljoonien alkuperä ei käy ilmi. Päähenkilöillä vain on rahaa ja puhutaan paljon ”bisneksistä”, mutta työnteko rahan eteen jää näkemättä. He pitivät ohjelmaa haitallisena etenkin nuorille, koska se antaa väärän kuvan elämästä. He toteavatkin, että televisiosta saadaan yleinen mielikuva siitä, millaista on hyvä elämä ja menestyminen. Televisio siis asettaa malleja, ihanteita ja tavoitteita, mutta ei näytä antavan toimivia reseptejä siihen, miten näihin tavoitteisiin päästään.

Media todetaan vaikuttavan ihmisiin herkimmin silloin, kun sen viestit osuvat henkilön hauraalle tai aralle alueelle. Esimerkiksi fyysinen minäkuva on tällainen alue, johon median stereotyyppiset kauneusihanteet kohdistavat lisäpainetta. (Mustonen 2001, 131–132.) Erityisesti ulkonäköön, kuntoiluun ja painonpudottamiseen liittyvät ”lifestyle” -ohjelmat aiheuttavat ulkonäköpaineita naisten kesken:

Pirjo: Mulle ei ehkä tuu sillai, mut just se että joku urheilee hirveästi ja laihduttaa niin tulee itsellekin sellainen olo, että pitäiskö minunkin ruveta, kun kaikki muutkin.

Amanda: niin, että mä oon vaa tälläinen laiska löysä

Pirjo: niin niin. Ku mää vaan istun sohvalla ja katon televisiota, niin pitäiskö munkin nyt sitten ruveta tekemään jotakin tän takapuoleni eteen.

Myös toisesta ryhmästä Sara toteaa varsinkin amerikkalaisten sarjojen olevan pinnallisia ja ne mahdollisesti lisäävät ulkoisia paineita. Tähän vaikuttaa kuvitellun yhteisön luoma paine: tee näin niin olet kuin muutkin. Televisiosta tulee tällä hetkellä paljon ulkoisia paineita lisääviä ohjelmia. Tämä aiheutti osallistujien keskuudessa sellaisen tunteen, että kaikkialla ihmiset tekevät töitä tavoittaakseen täydellisen ruumiin. Laihon ja Ruohon (2005, 5) mukaan mediassa puhutaan koko ajan ihmisten ruumiista. Sitä muokataan, räähätään ja siitä nautitaan. Heidän mukaansa media luo yhä tiukempaa käsitystä ideaalista ruumiista ja samalla myös purkaa sen tavoittelemiseen liittyvää pettymystä ja ahdistusta. He kutsuvat tätä täydellisen ruumiin fantasiaksi. (Emt., 5, 7–8).

Televisiota tunnutaan pitävän helppona ajanvietteenä, jonka ajatellaan laiskistavan ihmistä. Esimerkiksi Kubeyn ja Csikszentmihaly'n (1990) tutkimus tukee tätä ajattelua, sillä he

totesivat, että television katsominen ei vaadi keskittymistä eikä sitä voida pitää haasteellisenä tekemisenä. Pirjon ja Amanda mukaan he tekisivät kaikkea muuta television katselusta vapautuvalla ajalla. Heidän mielikuvituksensa rikastuisi ja he pääsisivät omaan luovuuteensa jälleen kiinni, koska olisi pakko miettiä jotain muuta tekemistä. Tosin Hietala (2007, 125) kirjoittaa, kuinka mielikuvituksen kuvat eivät ole sisäsyntyisiä vaan mieleemme kuvapankki karttuu havaintojemme kautta. Meidän mielikuvituksemme koostuukin kasvavassa määrin median kuvastoista. Televisiolla ajatellaan olevan myös muita vaikutuksia, vaikka osallistujien keskuudessa niiden ei ajatella syntyvän välittömästi tai automaattisesti. Osallistujien mukaan televisio-ohjelmat vaikuttavat alitajuisesti ihmisiin ja voi viedä monia vuosia ennen kuin mitään vaikutuksia edes huomataan.

Televisiota pidetään edelleen passiivisena toimintana, koska sitä katsotaan istualtaan liikkumatta. Tämä viittaa Lakoffin ja Johnsonin (Höijer 1999, 190) sekä Jääskeläisen (2011, 42) teorioihin, joiden mukaan television katselukokemuksesta tulee passiivinen pelkästään asennon vuoksi. Televisiota katsoessa istutaan alas ja otetaan rennompia asentoja. Fyysisen liikkumattomuuden lisäksi osallistujien mielestä mitä katsoo ja miksi katsotaan vaikuttavat katsomisen passiivisuuteen. Jos katsoo televisiota tavoitteenaan saada tietoa jostain tai katsottu ohjelma on opettavainen ja haastaa ajattelemaan, katselua ei pidetä niin passiivisena. Pelkkä television katsominen ajankulukseksi ja rentoutuakseen on osallistujien mielestä passiivista toimintaa, josta ei ole mitään hyötyä. Pirjon sanoin aivot vain surkastuvat ja mätänevät, kun niitä ei käytä.

Katseluun liittyvät tunnemotiivit ovat selvästi huonompi syy katsoa televisiota kuin tiedolliset motiivit (mm. Mustonen 2001, 78) Tämän taustalla on selvästi asian ja viihteen välinen kahtiajako, joka on pitkään liittynyt käsitykseen medioiden laadusta (ks. Mäntymäki 2008, 222). Lisäksi television leimaamista passiiviseksi vahvistaa tutkimuksissa ja lehdistössä esiintyvät termit, kuten lorvailu, ajalehtiminen ja sohvaperuna (ks. Nikunen 2008, 242, 235; Mäntymäki 2008, 227). Minusta osallistujat keskustelun perusteella ovat hyvin aktiivisia television katsojia. He ovat selvästi hyvin tietoisia televisio-ohjelmien rakennetusta luonteesta eli kuinka ne on tehty tietystä näkökulmasta, tietynlaiselle yleisölle ja kuinka niihin on sisällytetty tarkkaan valittuja teemoja, esineitä ja

rooleja.

Liikaa television katselua pidettiin haitallisena ja se liitetään hyvin voimakkaasti lapsuuteen, nuoruuteen sekä tyhmyyteen. Ensimmäisessä ryhmässä todettiin nuorempien ihmisten vaikuttavan tyhmiltä ikäisekseen. Amanda kertoi kuinka ammattikoulussa häntä viitisen vuotta nuoremmat eivät edes tieneet, milloin on Suomen itsenäisyyspäivä. Älykkyyteen selvästi liitetään tietty yleissivistyksen taso. Antti kysyi myös loogisen ajattelun perään, joka on nuoremmilla hänestä huonompi. Selitykseksi tarjotaan liikaa television katselua, mikä vaikuttaa ajattelemiseen. Televisiota ei ole missään vaiheessa pidetty älykkäiden ihmisten viihdykkeenä (mm. Hietala 1996, 31) ja sitä on syytetty ennenkin aivojen ja ajattelukyvyn pilaamisesta. Joidenkin mielestä television vuoksi emme enää pysty ajattelemaan kuin lyhyitä ajatuksia, koska meillä ei ole kärsivällisyyttä muuhun (esim. Koski 2008, 49–51). Tämän katsotaan vaikuttavan yleisesti meidän keskittymiskykymme ajalliseen pituuteen (esim. Helsingin Sanomat 7.2.2012). Osallistujat pohtivat kuitenkin television lisäksi koulun osuutta tähän tilanteeseen. He eivät syytä tilanteesta ainoastaan televisiota mutta sen nähdään olevan osasyllinen tilanteeseen.

Edellisen kappaleen perusteella osallistujat ovat huolissaan television vaikutuksista johonkin ihmisryhmään nähden. Yleisesti on huomattu, että ihmiset eivät halua ajatella television vaikuttavan itseensä. Sauli ja Sini myönsivät katsoneensa lapsina paljon televisiota, mutta he selvensivät, etteivät olleet mitään television orjia ja olivat nähneet pahempiakin. Kun vaikutuksista puhutaan, ne ovat aina jotain mitä tapahtuu ennemmin muille kuin itselle. Erityisen huolta herättävät nuoret ja lapset. Third Person -efekti (ks. Shin & Kim 2011, 417) vaikuttaa olevan yleistä puhuessa television vaikutuksista. Meille syntyy median käytön seurauksena tiettyjä käsityksiä median vaikutuksista muihin ja reagoimme näihin käsityksiimme muuttamalla käytöstämme uskomuksiamme ja asennettamme (emt., 417). Third Person -efektiin todennäköisesti vaikuttaa yleinen sosiaalinen ja kulttuurinen suhtautuminen televisioon mediankäytön lisäksi.

Kun vertaa Salmen (1996) tekemään tutkimukseen televisioon liittyvästä keskustelusta sen alkuaikoina ja Hietalan (1996, 31) esiin nostamiin ennakkoluuloihin, huomaa paljon

yhtenäisyyksiä silloisten ja nykyisten pelkojen välillä. Edelleen eniten huolta herättävät lapset ja nuoret. Näiden ryhmäkeskustelujen ollessa kyseessä tämä on hieman huvittavaa sillä ikäero osallistujien ja huolenkohteena olevien nuorten välillä on alle kymmenen vuotta. Esimerkiksi Amanda toteaa, kuinka nuorten pitäisi oppia poimimaan oikeat eväät mediasta. Yleisesti ensimmäisen ryhmän mielestä median käytössä pitäisi olla valitsevampi, eikä saisi uskoa kaikkea, mitä esimerkiksi televisiosta tulee. Tämän voisi ajatella koskettavan kaikkia ihmisiä ja olevan osa kriittistä mediasuhdetta. Huoli lapsista ja nuorista voi olla perimää siitä, että meidän oletetaan olevan huolissamme juuri heistä median ollessa kyseessä. Tämä on sosiaalinen ja kulttuurinen ilmiö. Median vaikutuksista lapsiin ja nuoriin keskustellaan koko ajan ja heidät nähdään ryhmänä, jota on suojeltava. Tämän perusteella on mahdollista, että erilaiset diskurssit, keskustelut ja tutkimukset televisiosta ovat muotoutuneet osaksi yhteistä televisiokulttuuria. Niin kuin Alasuutari (1999b, 13) huomioi, television katseluun ja sen vaikutuksiin liittyvät keskustelut ja tutkimukset vaikuttavat meidän mielipiteisiimme mediasta ja sen käytöstä.

7.3 Katsomisen monet ristiriidat

Tämä kappale vetää osittain yhteen jo edellisissä kappaleissa esiin nousseita ilmiöitä ja otsikon mukaisesti osallistujien puheiden ristiriitaisuuksia, mitä tulee televisioon. Eräs tärkeä kysymys on television tarpeellisuus. Kaikista osallistujista vain Antti piti ehdottoman tärkeänä, että hänellä on kotona televisio. Jos hänen televisionsa hajoaisi, hän omien sanojensa mukaan ostaisi heti uuden. Televisio on siis hänelle tärkeä osa kotia ja hän ei missään nimessä luopuisi siitä. Kaikki muut osallistujat omistivat television, mutta heistä se ei ole yhtä välttämätön. Sitä ei siis tarvita, mutta se on olemassa.

Amanda oli asunut puolen vuotta ilman televisiota muutama vuosi sitten ja hänestä olisi parempi, jos televisiota ei olisi. Hänestä televisiota ei osannut kaivata, kun teki muita asioita. Silti hänenkin kotoaan sellainen löytyy. Television katselemisen ajatellaan selvästi olevan turhaa ja lisäksi huono tapa kuluttaa aikaa, mutta tästä huolimatta se on vaihtelevasti osa arjen rutiineja osallistujien keskuudessa. Television käyttöön on jo pitkään huomattu

liittyvän arvottavaa suhtautumista, mitä tulee ohjelmien sisältöön ja itse katseluun (ks. Alasuutari 1999a, 96). Television katselemiselle näyttäisi olevan aina parempia vaihtoehtoja, kuten lukeminen. Silti television katselun tarjoamasta nautinnosta ei haluta luopua, vaan sitä pitää opetella käyttämään vastuuntuntoisesti, valikoivasti ja kriittisesti. Osallistujat ovat yhtä mieltä siitä, että television sisällöistä pitää olla kykeneväinen erottelemaan ”jyvät akanoista”.

Ohjelmien tasosta puhuminen kielii myös television pulmallisesta asemasta arjessa. Ytimekkäästi ensimmäisessä keskustelussa todettiin, että televisiosta ei tule muuta kuin paskaa. Vaikka asia nähdään näin, televisiota katsotaan ja sitä pidetään paljon auki. Monet osallistujat lisäksi kertoivat olevansa kovin kiireisiä tällä hetkellä ja katsovansa sen takia todella vähän televisiota. Kiireestään huolimatta he olivat hyvin perillä ohjelmista, joita televisiosta tällä hetkellä tulee. Vaikka emme katsoisikaan televisiota, se on osa jokapäiväistä elämäämme muiden medioiden ja tekstien, kuten lehtien kautta (Silverstone 1994, 22). Meille siis syntyy kuva television tarjonnasta muiden medioiden ja ihmisten puheiden kautta. Television katsominen on siis voimakkaasti läsnä kulttuurissamme.

Vaikka televisiota leimaa ajatus ajanhaaskauksesta, osallistujat toivoivat, että televisiosta tulisi monipuolisempaa ohjelmaa ja tietysti omia suosikkeja. Tämä voi kertoa liikkuvan kuvan voimasta vangita katseemme ja mielemme, mutta myös tarpeestamme täyttää vapaa-aikaamme. Television katsomiseen liittyy kulttuurisesti ja sosiaalisesti määritellyt oikeat ja väärät katsomisen tavat. Viittauksia oikeaan ja väärään katsomiseen löytyy oman suosikki-ohjelman pakonomainen seuraamisen tuomitsemisesta. Esimerkiksi Pirjo kielsi ”vahtavaansa”, milloin hänen suosikkiohjelmansa tulee. Tämä asennoituminen näyttää koskevan niin asiaohjelmia kuin viihdettä. Televisiota ei saa olla voimakkaasti riippuvainen, mitä pidetään haitallisena ja häpeällisenä (ks. Alasuutari 1999a, 96). Esimerkiksi Suomessa argumentoitiin pitkään jatkosarjoja vastaan, koska ne nähtiin kannustavan television katsomisen rutinoitumiseen (Ruoho 2011, 131). Näin ollen television rutiininomainen katselu oli pitkään yleisesti tuomittua, mikä voi vaikuttaa ihmisten asenteisiin edelleen.

Television katsominen itsessään on hyvin monimuotoinen tapahtuma, joka sisältää sen

katsomista eri keskittymisen tasolta käsin. Me katsomme sitä keskittyneesti, vilkuillen ohimennen tehdessämme muuta, tai se pitää meteliä taustalla keskittyessämme johonkin muuhun. On selvästi olemassa käsitys siitä, kuinka kauan päivässä on hyvä katsoa televisiota ja sitten on todellinen aika, joka käytetään television katseluun (Jokinen 2005, 117; Ang 1992, 133). Kahden edellisen lisäksi on olemassa tuntimäärä, jonka televisio on auki päivässä. Amandan kohdalla näiden välillä oli suuri ero. Hän halusi katsoa televisiota vain tunnin, mutta loppujen lopuksi laite tuntui hänestä olevan auki koko ajan. Tämä television katsomisen jakaantuminen voi osittain selittää Tilastokeskuksen (15.12.2011) ajankäyttö-tutkimuksen ja Finnpanel Oyn (21.1.2012) mittaritutkimuksen väliset suuret erot, mitä tulee television katsomiseen. Finnpanelin mittaritutkimuksissa mitataan aikaa, jonka televisio on päällä. Tilastokeskus tiedustelee ihmisiltä television katsomisesta pääasiallisena tekemisestä, jolloin he arvioivat katsomisensa kestoa ajallisesti vuorokaudessa.

Eeva Jokinen (2005) on omassa suomalaiseseen arkeen liittyvässä tutkimuksessa kohdannut saman ilmiön. Hän huomasi ihmisten tunnistavan, mikä on hyvää ja mikä huonoa television käyttöä, mutta he myös tunnustivat ”lipsuvansa” tästä (emt., 117). Television katsomisella on omat periytyneet sääntönsä, kuten talvella ja illalla on sallitumpaa katsoa televisiota ja kauniilla säällä tunnetaan helposti huonoa omatuntoa television katsomisesta (ks. Gauntlett & Hill 1999, 110). Televisio on selvästi toisarvoinen verrattuna muuhun tekemiseen ja sen katsomiseen liittyy paljon tiedostamattomia ja tiedostettuja sääntöjä. Emme halua katsoa televisiota ”väärin” emmekä halua antaa itsestämme kuvaa, että katsomme televisiota vääräksi koetulla tavalla. Esimerkiksi keskusteluun osallistujat pitivät tärkeänä korostaa, ettei juuri lapsena katsottu vain televisiota vaan oltiin myös ulkona ja leikittiin.

Yleisin mainittu motiivi television katsomiselle keskusteluissa on rentoutuminen, joka liittyy mielialojen optimointiin (mm. Mustonen 2009, 133). Yleensä rentoutuessa katsotaan viihteellisiä ohjelmia, jotka eivät tunnu vaativan liikaa huomiota tai ajattelua. Viihdettä tunnutaan tarvitsevan, vaikka keskustelija varjosti viihteen vähättelemisen ja dokumenttien ja asiaohjelmien arvostamisen. Tiedolliset katsomisen motiivit olivat etenkin ensimmäisessä ryhmässä selvästi tunteellisia kunniallisempia (Mustonen 2001, 80). Televisiolla on edelleen myös voimakas leima opettamisen välikappaleena. Tämän taustalla voi olla

etenkin Yleisradioon liittyvät television opettavat tavoitteet. Suomessa televisio on alusta alkaen ollut kansaa opettava ja ohjaava laite (ks. Ruoho 2011). Näin ollen katsojat edelleen koetaan ja he kokevat itsensä kansalaisina, joiden velvollisuus pitää itsensä ajan tasalla. Näin viihteellinen puoli televisiota nähdään ajanhaaskauksena. (ks. Alasuutari 1999a, 90.)

Vaikka viihteellisiä ohjelmia katsottiin selvästi enemmän ja niistä pidettiin, molemmissa ryhmissä toivottiin enemmän hyviä dokumentteja. Kytömäki (2009, 107) on huomannut asiaohjelmien suosion kasvun kaikissa ikäryhmissä, mutta edelleen nuorten aikuisten joukossa viihde on hänenkin mukaansa suosituempaa. Asiaohjelmien välillä on kuitenkin hierarkkisia eroja, jotka perustuvat niiden sisältöön. Viihteellisemmät dokumentit ovat automaattisesti huonompia kuin vakavammin otettavat. Esimerkiksi osallistujat nauroivat Nelosen 4D dokumenteille, joiden todettiin olevan huonoja. Osallistujat vaikuttavat hyvin tietoisilta siitä, että myös asiaohjelmat ovat tuotettuja ja käsikirjoitettuja kokonaisuuksia. Mitä tulee dokumentteihin ja asiaohjelmiin, ainakin nämä nuoret aikuiset lajittelivat niitä hyviin ja huonoihin samoin kuin viihdeohjelmia. Reeves ja Nass (1996, 146) ovat huomanneet, että kanavien arvottamisessa on eroja. Me arvotamme korkeammalle ohjelmia, jotka näytetään vakavammin otettavilta kanavilta. (emt., 146). Television katsomiseen liittyy siis edelleen viihteen ja asian vastakkain asettelua, joka ei ainoastaan laita arvojärjestykseen ohjelmia, vaan myös kanavat, joilla niitä lähetetään.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

8.1 Televisio nuorten aikuisten arjessa

Tutkielmani tarkoituksena oli avata television asemaa tutkielmaani osallistuneiden nuorten aikuisten arjessa. Tutkielma keskittyi heidän käsityksiin, mielipiteisiin ja kokemuksiin televisiosta osana arkeaan. Minua kiinnosti television paikka arjen rutiinien keskellä ja millaisia rooleja ja merkityksiä sille annetaan osallistujien toimesta. Tavoitteenani oli ymmärtää paremmin television ja sen katsojien välistä suhdetta. Televisio on ollut osa tutkielmaani osallistujien elämää lapsuudesta asti, huolimatta siitä omistiko perhe sellaisen tai ei. He ovat katsoneet sitä kotonaan tai kodin ulkopuolella ja se on lumonnut heidät kuvillaan ja tarinoillaan muista ihmisistä, kodin ulkopuolisesta elämästä ja tapahtumista. Television aseman kuvaileminen arjessa on vaikeampi tehtävä kuin ajattelin. Tässä luvussa kuitenkin kerron, mitä sain tietooni liittyen television asemaan, katsojiin ja arkeen.

Kun televisiosta puhutaan arjen näkökulmasta, siitä puhutaan pääasiassa kodin ja vapaa-ajan kontekstissa. Keskustelujen perusteella voisikin sanoa, että arki ja vapaa-aika ovat television koti. Jos näitä ei olisi, televisiokaan ei olisi kehittynyt nykyiseen muotoonsa. Television tehtävänä näyttäisi olevan täyttää vapaa-ajan tyhjät ja tylsät hetket, jolloin ei jaksata tai halua tehdä muuta. Televisio on hyvin voimakkaasti osa keskusteluihin osallistuneiden arkea myös muiden medioiden kautta, mikä osoittaa kuinka kiinteästi se on osa jokapäiväistä elämäämme. Edelleen televisio tuo kuvia ja tarinoita ennen näkemättömistä paikoista sisälle yksityiseen kotiimme ja arkeemme. Se tuo ulkoisen maailman tapahtumien kotimme sisäpuolelle.

Moniin televisioon liittyviin muistoihin ja kokemuksiin sisältyi toisia ihmisiä. Televisio onkin nähdäkseni hyvin voimakkaasti osa vuorovaikutusta ja sosiaalisia tilanteita. Televisiota katsotaan mielellään yhdessä toisten kanssa. Sen ääressä keskustellaan ja käydään neuvotteluja sekä kohdataan konflikteja, kun päätetään kuka katsoo ja mitä. Sen sisällöistä on myös saatu käyttäytymismalleja. Keskusteluiden ja teorian perusteella televisio on siis sosiaalistava ja toimintaa synnyttävä sekä muokkaava voima. Vanhempien kanssa

katsominen vaikuttaa olleen osallistujille tärkeää ja televisio on toiminut yhteisen ajan antajana sekä apuna vuorovaikutuksessa. Sen avulla ja vuoksi on myös käyty keskustelua lapsen ja vanhemman rooleista. Television sisällöt ja niiden synnyttämät mielikuvat ovat olleet lapsuudessa osa leikkejä, jolloin ne ovat toimineet lähtökohtina ja tuttuna kontekstina lapsien välisessä kanssakäymisessä. Nuoruudessa televisiosta keskusteltiin ja sen ohjelmien avulla on tehty eroja eri ryhmien ja ystävien välillä. Sen katsomiseen liittyy myös ulkopuolisuuden tunteita ja sosiaalista painetta. Televisiopuhetta voidaan käyttää avuksi luodessa kontakteja tuntemattomien ihmisten kanssa, koska television katsominen on niin yleistä. Tutkielmani perusteella televisio on merkittävä media, sillä se on tiiviisti osa elämän eri puolia. Se ei liity vain elämän yksityiseen puoleen kotona vaan sen kautta ollaan osa yhteisöä.

Tulkitsen, että television katsomisessa ja sen päällä pitämisessä on loppujen lopuksi kysymys valinnasta. Katsoja valitsee milloin katsoo televisiota keskittyneesti, milloin pitää sitä päällä ainoastaan taustalla sekä milloin sen sulkee. Tähän tietysti vaikuttavat monet eri asiat, kuten laite itse, seura tai sen puuttuminen ja asenteet, joita katsojalla on televisioon liittyen. Tutkielmaan osallistuneiden nuorten aikuisten arjessa television katsominen oli hyvin suunnittelematonta. Tämä liittyi voimakkaasti heidän elämäntilanteeseensa, mutta myös katsomistapojen muuttuminen. Televisiolle tärkeäksi ominaisuudeksi keskusteluista nousi sen joustavuus, kuten uusinnat ja mahdollisuus nauhoittamiseen sekä internetistä katsomiseen. Ilman tätä joustavuutta television asema arjessa ei olisi näin merkittävä. Televisiolla oli myös oma paikkansa arjen rutiinien keskellä osana kodikasta ilmapiiriä ja luomassa siirtymiä päivän eri vaiheista toisiin. Television äänet ja kuvat merkitsevät kotona olemista. Joskus kodin rutiineja rakennetaan sen lähetysten ympärille, mutta osallistujat ovat omalta osaltaan tehneet television katselusta hyvin joustavaa toimintaa, joka antaa tilaa muulle tekemiselle.

Joustavuuden lisäksi tulkitsen television aseman kannalta merkittäväksi sen kyvyn lisätä kodin viihtyvyyttä ja luoda illuusio seurasta. Nämä liittyvät voimakkaasti television passiiviseen käyttämiseen. Kodin viihtyvyyden lisääminen ja seurana oleminen vaikuttavat olevan television tärkeimpiä ja vähiten arvostetuimpia tehtäviä. Ne myös viittaavat

television rooliin osana tunnesäätelyä (Mustonen 2009, 133–134). Aineiston ja teorian mukaan televisiota pidetään auki tekemisen taustalla, jotta yksin oleminen kotona tai kodin hiljaisuus ei tuntuisi niin häiritsevältä. Televisio kotouttaa katsojansa asuntoon luomalla tutun äänimaailman tämän ympärille. Se on kuin ”kämpis”, jonka olemassa olo on lohduttavaa. Näin se luo turvallisuuden tunnetta, mikä viittaa television käyttöön transitionaali objektina, äidin kaltaisena turvallisuutta luovana laitteena (Silverstone 1994). Television tärkeintä antia tässä roolissa vaikuttaa olevan sen äänimaailma, jonka kaksi osallistuneista television puuttumisen takia korvaavat radiolla. Poikkeuksiakin on: Yhdellä osallistujalla oli televisio jatkuvasti päällä pääasiassa laitteen koon vuoksi. Hänelle ääni ei ollut merkittävä vaan hän halusi kuvavirran täyttävän muutoin tyhjäksi jäävän ruudun. Tämän perusteella televisiolaitteella on joitakin vaikutuksia ihmisten päätöksiin ja tapoihin katsoa televisiota. Liian suuri televisioruutu voi olla häiritsevä tekijä arjessa ja vaikuttaa passiivisen käyttämisen määrään.

Vaikuttaa siltä, että usein television katsomiseen liittyvät valinnat tapahtuvat automaattisesti kuten muutkin rutiininomaiset askareet. Katsojan suhde televisioon nähdään tämänkaltaisissa tapauksissa hyvin valikoimattomana ja passiivisena. Televisiota käytetään myös tietoisesti seurana, rentoutumiseen ja hiljentymiseen uurastuksen jälkeen tai valitaan henkilökohtaisesti tai tiedollisesti tärkeitä ohjelmia katsottavaksi. Keskustelujen ja teorian perusteella televisio-ohjelmat antavat katsojilleen tietoa, vertauskohteita sekä esimerkkejä omaan elämäänsä. Niiden avulla ymmärretään uusia tilanteita ja opetellaan uusia käyttäytymismalleja. Osallistujien mukaan televisio pitää mukana ajassa ja se on oppimisen välikappale. Sen katsominen on hyväksytympää, kun sillä on jokin tarkoitus tai katsojalla nähdään olevan oikeus rentoutua. Television käyttöä kuitenkin halutaan perustella enemmän tiedollisilla tai sosiaalisilla motiiveilla, vaikka televisio vaikuttaa keskusteluihin osallistuneiden keskuudessa myös erittäin tunteelliselta medialta.

Television katsominen jakautui osallistujien keskuudessa ajallisesti kolmeen ryhmään: 1. aikaan, joka halutaan käyttää katseluun, 2. aikaan, joka todellisuudessa kulutetaan katseluun ja 3. aikaan, jonka televisio on lopulta päällä. Television katsojille on ominaista liikkuvuus niin fyysisesti kodin sisällä kuin huomion tasossa ja määrässä, mitä he televi-

siolle antavat. Television asema katsojien kotona ei vain katseltavana laitteena vaan osana ympäröivää todellisuutta, tekee television ja katsojien välisistä suhteista vaikeasti lähestyttäviä ja ymmärrettäviä. Televisiossa katsojia keskusteluiden perusteella kiehtoo sen merkityksellisyys ja realismi, mutta sen katsomiseen liittyy myös paljon yksilöllisiä asioita, kuten mieltymykset, katsomishetken mieliala sekä seura. Tästä päättelen, että televisio on yhteisöllisyydestään huolimatta hyvin yksityinen. Televisio vaikuttaa aralta paikalta katsojilleen juuri tällä yksityisellä, henkilökohtaisella tasolla.

Televisiota pidetään keskustelujen perusteella pääasiassa passivoivana mediana. Se on helppoa ajankulua ja sen eteen jäädään vain istumaan. Etenkin ensimmäisessä ryhmässä television katsominen ilman tiedollisia tavoitteita tai stimulaatiota nähtiin passiivisena ja haitallisena. Katselun passiivisuus liittyi ensinnäkin liikkeen puuttumiseen, joka viittaa televisioon *lean back* -mediana (Jääskeläinen 2011, 42) eli mediana jonka äärellä luonnostaan otetaan rennompia asentoja. Toiseksi passiivista katsomista samoin kuin passiivista käyttämistä tutkielman mukaan pidettiin pahana pääasiassa tavoitteiden puuttumisen vuoksi. Tavoitteiden puuttuminen tuntuu viittaavan turhuuteen ja haaskaukseen. Aktiivinen katselu puolestaan nähtiin olevan aina stimuloivaa tai opettavaa. Osallistujien mielikuva aktiivisesta television katsomisesta vaikuttaa liittyvän edelleen mielikuvaan katsojasta kansalaisena (mm. Alasuutari 1999a, 90), jolla on velvollisuus kuluttaa aikansa hyödyllisesti. Osallistujat saattoivat myös ottaa kansalaisen roolin haastattelutilanteessa ja pohtia asioita tästä näkökulmasta.

Tutkielmani perusteella television asema arjessa ei riipu ainoastaan kodin sisällä tapahtuvista päätöksistä ja siellä sitä katselevien ihmisten asenteista. Television asemaan vaikuttaa voimakkaasti myös muiden ihmisten, yhteiskunnan ja kulttuurin sanelemat kirjoittamattomat säännöt ja mielipiteet. Television katseluun liittyy rajoituksia ja kieltoja, jotka ovat vahvasti esillä lapsuudessa vanhempien kautta. Lisäksi ne ovat esillä aikuisuudessa yleisen puheen ja erinäisten tutkimusten kautta. Myös politiikka on vaikuttanut television asemaan yhteiskunnassa ja siihen liittyviin asenteisiin määrittelemällä, mitä tehtäviä televisiolla nähdään olevan kansalaisten kannalta (ks. Ruoho 2011). Rajoitukset ja kiellot liittyvät voimakkaasti ajatukseen, etteivät kaikki sisällöt sovi kaikille.

Aineiston ja teorian perusteella nykyäänkin television liikaa katselua pidetään haitallisena ja älykkyyttä alentavana toimintana. Television katsomiseen liittyvät kirjoittamattomat säännöt ja asenteet omaksutaan, kun kasvetaan osaksi omaa kulttuuria ja sosiaalista ympäristöä. Esimerkiksi huoli lapsista ja nuorista on olemassa jo näiden nuorten aikuisten keskuudessa, mikä viittaa yleisen keskustelun television haitallisuudesta vaikuttavan osallistujien mielipiteisiin. Myös tarve osoittaa ymmärtävänsä televisio-ohjelmat tuotettuina sisältöinä viittaavat tarpeeseen osoittaa suhtautuvansa televisioon kriittisesti. Huoli television vaikutuksista ja sen haitallisuudesta ei kuitenkaan vähennä osallistujien television käyttöä vaan heidän mielestään televisiota tulisi oppia käyttämään oikein ja sen sanomiin tulisi suhtautua kriittisesti. Television käyttö on siis tämän perusteella sallittua, mutta se pitää tehdä oikein.

Katsojat vaikuttavat omaksuvan kulttuuristaan ja sosiaalisesta ympäristöstään yleistä puhetta heijastelevia asenteita ja moraalisia jännitteitä, joiden kautta mediapolitiikkaa oikeutetaan ja järjestellään (Alasuutari 1999b, 12). Lapsuudessa kartoitetaan television paikkaa ja roolia elämässä vanhempien kautta. He sanelevat kuinka kauan ja mitä televisiosta saa katsella. Katsojien vanhetessa myös television asema elämässä muuttuu, kun kohdataan lisää erilaisia television käyttötapoja, katselutottumuksia sekä puhetta, jonka sävyt paljastavat muiden asenteita televisiota kohtaan. Myös lukiessa tai katsoessa esimerkiksi uutisia, tutkimuksia tai mielipidekirjoituksia katsoja kohtaa erilaisia näkökulmia ja asenteita. Minusta nämä keskustelut, asenteet ja näkökulmat katsojan kokemusten ja mieltymysten kanssa muovaavat, mitä ajatellaan televisiosta ja muokkaavat sen asemaa osana arkea. Näin nähdäkseni televisiota ja sen sisältöjä arvotetaan ja sijoitetaan osaksi erilaisia hierarkioita, joiden kautta katsojat määrittelevät television tärkeyttä suhteessa esimerkiksi muihin medioihin tai kodin askareisiin.

Lopuksi pohdin vielä alussa asettamaani olettamusta television hyväksynnästä. Alun perin ajattelin television sopivan mutkattomasti osaksi arkea, mutta hyväksyminen on paljon monimutkaisempi prosessi kuin ajattelin. Tutkielmaan osallistuneiden nuorten aikuisten keskuudessa television käyttöä näyttävästi edelleen selitellään ja siihen liittyy voimakkaasti

arvottaminen. Vaikka nämä nuoret aikuiset katselevat televisiota mielellään eivätkä luopuisi siitä, omaksutut säännöt hyvästä ja huonosta television katsomisesta sekä käsitykset sen haitallisuudesta ja turhuudesta elävät hyväksynnän rinnalla. Televisio ja etenkin sen käyttäminen on puheenaihe, joka herättää ristiriitaisia tunteita ja asenteita. Nämä tunteet ja asenteet vaikuttavat television asemaan osana arkea. Tutkielman perusteella katsojien suhde televisioon on ongelmallinen, koska televisio on etenkin rentoutumiseen liittyvä media. Tulkitsen tämän johtuvan vaikeasta suhteesta toimittomuuteen, jonka usein tulkitaan laiskuudeksi (myös Alasuutari 1999a, 100). Osallistujat puheessaan antavat mielikuvan televisiosta samantekevänä medianä, jota ei tarvita. Silti television olemassa olo merkitsee tavoitettavuutta, sillä sen tarjonta on läsnä kodissa yhdellä napin painalluksella. Sen kautta nähdään monenlaisia tarinoita ja todellisuuksia ja se yhdistää ja sitoo katsojiaan toisiinsa.

8.2 Ajatuksia tutkimusprosessista

Tutkielman tekeminen on ollut pitkä ja vaiheikas prosessi, joka on ollut samalla hyvin antoisa ja opettavainen. Aloittaessani tätä prosessia tiesin haluavani keskittyä televisioon, koska se on niin yleinen laite suomalaisissa kodeissa. Katsojalähtöisyys on ollut suhteellisen pysyvä näkökulma tutkimuksessani. Alussa ja vielä ryhmäkeskustelujen aikaan tutkimustehtäväni oli hyvin laaja ja piti sisällään niin pohdintoja televisiosta osana arkea kuin rakentamassa ihmisten minäkuvaa ja identiteettiä. Tutkimustehtäväni kohdentui hyvin hitaasti, mutta ryhmäkeskustelut vahvistivat mielenkiintoani television ja arjen yhteen nivoutumisesta. Tämän vuoksi keskityin television asemaan osana arkea ja jätin kaiken identiteettiin ja minäkuvaan liittyvän pois, koska aineistoni vastasi paremmin arkeen liittyviin kysymyksiin.

Tutkimuksen alussa etenkin roolini kuvataidekasvatuksen opiskelijana johdattivat ajattelu-prosessiani. Ryhmäkeskusteluiden jälkeen aineistoni vaikutti merkittävästi tutkielmani suuntaamiseen, mutta vasta tutustuttuani teoriaan ymmärsin kuinka monia tekijöitä katsomiseen liittyi. Teorian ja aineiston perusteella katsomisessa alkoi korostua television

sosiaaliset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset merkitykset, jotka vaikuttavat katsojien kokemuksiin ja asenteisiin televisiota kohtaan. Television asemaan eivät siis vaikuttaneet vain kodin sisällä tehdyt päätökset, vaan kysymys oli paljon laajemmasta ilmiöstä. Teoriaa lukiessa tuli eteen paljon mielenkiintoisia polkuja, jotka kuitenkin oli jätettävä tutkielman ulkopuolelle. Hyvin rajattu tutkimusongelma olisi helpottanut asiassa pysymistä. Se olisi myös helpottanut analyysia, koska ryhmäkeskusteluissa osallistujat puhuivat hyvin laajasti ja yleisesti omista kokemuksistaan ja näkökulmistaan televisiota kohtaan. Avoimempi tutkimustehtävä antoi kuitenkin hyvin tilaa katsojien puheelle ja käsityksille. Kun katsojien laajaan keskusteluun lisää mediaa, katsomista, yleisöä ja televisiota hyvin laajasti käsittelevän ja kiinnostavan teoriakirjallisuuden, löysin itseni hyvin laajalta tieteenkentältä. Osa tutkielman tekemisen prosessia minulle on ollut rajaamisen ja karsimisen oppiminen sekä niiden tärkeyden ymmärtäminen etenkin tutkielmaa aloittaessa.

Huonona puolena laadullisessa tutkimuksessa on pidetty sen nojaamista tutkijan tulkintojen varaan, jolloin tutkijan omat lähtökohdat ja tunteet helposti ohjaavat tutkielman kulkua. Pyrin tutustumalla laajasti teoriaan ja pysyttelemällä tiukasti aineistossani vähentämään omien ennakkoluulojen ja muistojen vaikutusta tulkintoihini. Aineistoani käsittelevän teorialähtöisesti ja aineistolähtöisesti. Teorialähtöisessä analyysissä keskityin television paikkaan osana osallistujien arkea ja aineistolähtöisessä keskityin enemmän heidän mielenkiinnonkohteisiinsa, uskomuksiinsa ja käsityksiinsä sekä heidän keskusteluista löytyneisiin ristiriitaisiin viesteihin. Määrällisesti en aineistoani analysoinut vaikka tähän olisi ollut mahdollisuus. Pyrin myös koko ajan pitämään mielessä, että kyseessä oli ryhmäkeskustelulla saatu aineisto, jonka keräämisessä vuorovaikutuksella on ollut suuri rooli. Kaksi ryhmäkeskustelua oli mielestäni tarpeeksi laaja aineisto, etenkin kun teorialla oli myös erittäin suuri merkitys tässä tutkielmassa.

Tutkielmaani osallistuneet keskusteluryhmät olivat hyvin erilaisia. Ensimmäinen ryhmä oli puheliaampi, kriittisempi ja jopa tuomitsevampi kuin toinen ryhmä, jossa oltiin hyvin varovaisia etenkin kertoessa mielipiteitään. Tämä voi johtua heidän tulevasta työstään nuorten parissa, jossa on koko ajan ajateltava miten ilmaisee itseään ja mielipiteitään. Lisäksi osallistujien vastauksiin on voinut vaikuttaa ennakkokäsitykset oikeanlaisista mediasuhteis-

ta, jotka ovat voineet määrittää heidän vastauksiaan (Herkman 2001, 165). En ole kuitenkaan keskustelujen jälkeen huomannut ristiriitoja osallistujien vastausten ja heidän mediaan suhtautumisensa välillä. Tutkijan läsnäolo vaikuttaa aina osallistujiin ja haastattelutilanne on aina keinotekoinen, mikä on valitettava tosiasia.

Halusin tutkielmallani etenkin antaa äänen television katsojille ja heidän kokemuksilleen. Tästä näkökulmasta ajatellen en näe niin ongelmallisena sitä, etten kokenut toista haastattelua niin antavana kuin ensimmäistä. Keskusteluihin osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja tämä vapaaehtoisuus koski osallistujan vapautta päättää itse mistä ja miten haluaa puhua kokemuksistaan tutkijalle ja muilla osallistujille. Itse keskustelujen vetäminen tuntui helpommalta, kun osallistujat olivat ennestään tuttuja ihmisiä. Jälkeenpäin minulla on ollut vaikeuksia pysyä vain aineistossa, kun osallistujien kanssa keskusteltiin tutkielman etenemisestä ja ryhmäkeskusteluissa esille tulleista asioista. Analyysia tehdessäni olenkin pitänyt litteroinnit tiukasti mukana, jotta pysyisin alkuperäisessä haastattelussa mahdollisimman uskollisesti. Analysoidessani aineistoani olen huomannut kuinka kokematon olin haastattelijana sekä tarkan tutkimusongelman tarpeen haastattelua suunniteltaessa. Etenkin toisen keskusteluryhmän kanssa olisin kaivannut tarkempia kysymyksiä, jotta olisin voinut ohjata heidän keskusteluaan paremmin.

Tutkielmaa tehdessä tulee eteen hyviä ja huonoja hetkiä. Yksi huonoista hetkistä oli, kun teoriaa lukiessani huomasin kuinka paljon yleisöjä ja televisiosta on jo tutkittu. Kuitenkin tutkielmani on mielestäni mielenkiintoinen katsaus tämän hetken nuorten aikuisten käsityksiin television paikasta ja roolista arjen keskellä. Televisiota ja yleisöä tutkittaessa on keskitytty hyvin vähän lapsia ja nuoria vanhempiin yksittäisiin ihmisryhmiin. Lisäksi tutkimisessa ei mielestäni ole tärkeää vain uuden tutkiminen. Myös palaaminen vanhempiin aiheisiin ja niiden päivittäminen on merkittävää ja tuo julki uutta tietoa. Aihe oli myös oman oppimisen ja ymmärtämisen kannalta tärkeä. Koen oman ymmärrykseni kasvaneen mitä tulee yleisesti television katsomisen syihin ja tapoihin. Lisäksi ymmärrän paremmin myös itseäni median kuluttajana, koska minulla on ollut mahdollisuus verrata kokemuksiani toisten kertomiseen tutkielman tekemisen ohella.

Seuraavaksi voisi tutkia katsojien käsityksiin televisiosta ja sen sarjoista muovaamassa ihmisten minäkuva ja identiteettiä, sillä tämän näkökulman jätin pois tästä tutkielmasta. Tutkielmaa tehdessä heräsi myös mielenkiinto televisioon liittyvän mentaliteettihistorian kartoittamiseen. Ainoa suomalainen tutkimus, joka on keskittynyt televisioon liitettyihin asenteisiin, on vuodelta 1996. Hannu Salmen tutkimuksessa keskityttiin television osalta 1940- ja 1950-luvuilla Suomessa esiintyneeseen yleiseen keskusteluun. Jos todella televisiosta tehdyistä tutkimuksista ja siitä käydystä julkisesta keskustelusta on tullut osa televisioon liittyvää sosiaalista ja kulttuurista ilmiötä, niin näiden diskurssien kartoittaminen selittäisi televisioon liitettyjä asenteita ja uskomuksia. Todellisuustelevision kuuluvia elämäntapaohjelmia ja niiden yleisöä voisi mielestäni myös tutkia enemmän. Tutkielmani perusteella vaikuttaa siltä, että ainakin nuoret naiset katsovat niitä ja televisiossa näytetään niitä päivittäin. Voitaisiin tutkia mikä tekee näistä ohjelmista niin mielenkiintoisia katsojien mielestä tai ohjelmien tarjoamia kuvia tämän päivän kulttuurista. Ne kertovat kuitenkin oman tarinansa siitä millaisessa maailmassa elämme.

Televisio ja siihen liittyvät ilmiöt ovat mielenkiintoisia tutkimuskohteita, koska ne liittyvät niin kiinteästi ihmisten elämään. Mielenkiintoisinta on ollut huomata kuinka kiinteästi televisio on osa päivittäistä elämäämme, kulttuuriamme sekä vuorovaikutustamme. Tämän takia on tärkeää ymmärtää miten katsojan ja television välinen suhde rakentuu, jotta ymmärtäisimme paremmin suhdettamme myös muihin medioihin. Tutkielman tekeminen on ollut hyvin mielenkiintoista ja se on antanut paljon ideoita mediakasvatuksen opettamiseen kouluympäristössä. Lisäksi tutkielman tekeminen avasi silmäni myös omalle television käytölleni ja sai ajattelemaan uudestaan monia itseäni vaivanneita kysymyksiä, mitä tulee mediasuhteisiin.

Lähteet

Abercombie, Nicholas & Longhurst, Brian. 1998. *Audiences – a Sociological Theory of Performance and Imagination.* Sage, Lontoo.

Alastalo, Marja. 2005. *Tutkimushaastattelun historia yhteiskuntatieteissä.* Teoksessa: Ruusu vuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim). *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus.* Vastapaino, Tampere. s. 57–77.

Alasuutari, Pertti. 1999a. *Cultural Images of the Media.* Teoksessa: Alasuutari, Pertti (toim.). *Rethinking the Media Audience.* Sage, Lontoo. s. 86–104.

Alasuutari, Pertti. 1999b. *Introduction: Three Phases of Reception Studies.* Teoksessa: Alasuutari, Pertti (toim.). *Rethinking the Media Audience.* Sage, Lontoo. s. 1–21.

Alasuutari, Pertti. 1999c. *Laadullinen tutkimus* (3. uudistettu painos). Vastapaino, Tampere.

Ang, Ien. 1992. *Living-room Wars: New technologies, audience measurement and the tactics of television consumption.* Teoksessa: Silverstone, Roger & Hirsch, Eric (toim.). *Consuming technologies – Media and Information in Domestic Spaces.* Routledge, Lontoo. s. 131–145.

Aslama, Minna. 2008. *Slogans of Change. Three Outlooks on Finnish Television Contents.* Research Institute/ Swedish School of Social Science/ University of Helsinki, Helsinki.

Bloom, Paul. 2011 [2010]. *How Pleasure Works – Why We Like What We Like.* Vintage, Lontoo.

Biggell, Jonathan & Orlebar, Jeremy. 2005. *The Television Handbook* (3. painos). Routledge, Lontoo.

Elfving, Sara & Pajala, Mari (toim.). 2011. *Tele-visioita: Mediakulttuurin muuttuvat muodot*. Gaudeamus, Helsinki.

Elfving, Sari & Pajala, Mari & Hokka, Jenni. 2011. *Johdanto*. Teoksessa: Elfving, Sara & Pajala, Mari (toim.). *Tele-visioita: Mediakulttuurin muuttuvat muodot*. Gaudeamus, Helsinki. s. 7–26.

Ellis, John. 1992. *Visible Fictions: Cinema, Television, Video*. Routledge, Florence (KY).

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana. 2001. *Teemahaastattelu: Opit ja opetukset*. Teoksessa: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. PS-kustannus, Jyväskylä. s. 24–42.

Finnpanel Oy. 21.1.2012. *TV-mittaritutkimuksen tuloksia*. Viitattu: 21.1.2012.
<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv.php>

Fiske, John. 1987. *Television culture*. Routledge, Lontoo.

Förnäs, Johan. 1995. *Cultural Theory & Late Modernity*. Sage, Lontoo.

Gauntlett, David & Hill, Annette. 1999. *Tv Living: Television, Culture and Everyday Life*. Routledge, Lontoo.

Grossberg, Lawrence. 1995. *Mielihyvän kytkennät – risteilyjä populaarikulttuurissa*. Vastapaino, Tampere.

Helsingin Sanomat [verkkajulkaisu]. 7.2.2012. *Tutkija: Charles Dickens nuorille liian vaativaa luettavaa*. Viitattu: 13.2.2012.
<http://www.hs.fi/kulttuuri/Tutkija+Charles+Dickens+on+nuorille+liian+vaativaa+luettavaa/a1305555163557>

Herkman, Juha. 2001. *Audiovisuaalinen mediakulttuuri*. Vastapaino, Tampere.

Hietala, Veijo. 1996. *Ruudun hurma – johdatus TV-kulttuuriin*. YLE-Opetuspalvelut, Helsinki.

Hietala, Veijo. 2007. *Media ja suuret tunteet – Johdatusta 2000-luvun uusromantiikkaan*. BTJ Kustannus, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & **Hurme**, Helena, 2008. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & **Remes**, Pirkko & **Sajavaara**, Paula. 2007. *Tutki ja kirjoita (13. Osin uudistettu painos)*. Tammi, Helsinki.

Huokuna, Tiina. 2010 [2008]. *Kodin materiaalit ja muutokset*. Teoksessa: *Suomalaisen arjen suuri tarina*. WSOY, Helsinki. s. 128–141.

Höijer, Birgitta. 1999. *To Be an Audience*. Teoksessa: Alasuutari, Pertti (toim.). *Rethinking the Media Audience*. Sage, Lontoo. s. 179–194.

Jermyn, Deborah. 2009. *TV Milestones: Sex and the City*. Wayne State University Press, Detroit (MI).

Jokinen, Eeva. 2005. *Aikuisten arki*. Gaudeamus, Helsinki.

Jääskeläinen, Atte. 2011. *Yleisö on aina ollut sekä passiivinen ja aktiivinen*. Teoksessa: Matikainen, Janne (toim.). *Muuttuvat mediat – haasteelliset sukupolvet: mediafoorumi*. Infor, Helsinki. s. 40–46.

Kangaspunta, Seppo. 2008. *Minä ja masiina – miten tutkia mediasuhdetta*

teknologiasuhteena? Teoksessa: Keinonen, Heidi & Ala-Fossi, Marko & Herkman, Juha (toim.). *Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa – näkökulmia sähköisen viestinnän tutkimiseen*. Tampereen Yliopistopaino Oy, Tampere. s. 167–180.

Karimäki, Reeli. 2007. *Media leikkiin innoittajana*. Teoksessa: Pentikäinen, Leena & Ruhala, Anu & Niinistö, Hanna (toim.). *Mediametkaa! Osa 2 – Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan*. Mediakasvatuskeskus Metka RY. Helsinki. s. 40–47.

Keinonen, Heidi. 2011. *Sarjamuodon varhaishistoria suomalaisessa televisiossa*. Teoksessa: Elfving, Sara & Pajala, Mari (toim.). *Tele-visioita: Mediakulttuurin muuttuvat muodot*. Gaudeamus, Helsinki. s. 29–53.

Kinnunen, Kalle. 2008. *Television kuolema*. [Image 2/2008, 44–51.]

Koivunen, Anu. 1997. *Yleisötutkimuksen perinteistä*. Teoksessa: Koivunen, Anu & Hietala, Veijo. *Kanavat auki! – televisiotutkimuksen lukemisto*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Turku. s. 61–64.

Koski, Jussi T. 2008. *Arkiähky – taudinkuvaa & ajankuvaa*. Kirjapaja, Helsinki.

Kotilainen, Sirkku. 1999. *Mediakasvatuksen monet määritelmät*. Teoksessa: Kotilainen, Sirkku & Hankala, Mari & Kivikuru, Ullamaija (toim.). *Mediakasvatus*. Oy Edita Ab, Helsinki. s. 31–42.

Kotilainen, Sirkku & **Kivikuru**, Ullamaija. 1999. *Mediakasvatus ihanteiden ja todellisuuden ristipaineissa*. Teoksessa: Kotilainen, Sirkku & Hankala, Mari & Kivikuru, Ullamaija (toim.). *Mediakasvatus*. Oy Edita Ab, Helsinki. s. 13–30.

Kotilainen, Sirkku & **Rantala**, Leena. 2008. *Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus*. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseuran julkaisuja 89, Helsinki.

Kortti, Jukka. 2007. *Näköradiosta digiboksiin- Suomalaisen television sosiokulttuurinen historia*. Gaudeamus, Helsinki.

Kortti, Jukka. 2011. *Multidimensional Social History of Television: Social Uses of Finnish Television from the 1950s to 2000s*. [Television & New media 12 (4) : 293–313.]

Kubey, Robert & **Csikszentmihalyi**, Mihaly. 1990. *Television and Quality of Life – How Viewing Shapes Everyday Experience*. Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale (NJ).

Kuusinen, Jorma. 1995. *Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta*. Teoksessa: Lyytinen, Paula & Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.). *Näkökulmia kehityspsykologiaan – kehityskontekstissaan* (1.-3.painos). WSOY, Porvoo. s. 311–322

Kytömäki, Juha. 2009. *Television mielihjelmien muutos – asian ja viihteen yhteiselosta viihteen ylivaltaan?* Teoksessa: Liikkanen, Mirja (toim.). *Suomalainen vapaa-aika – Arjen ilot ja valinnat*. Gaudeamus, Helsinki. s. 101–122.

Kytömäki, Juha & **Savinen**, Ari. 1997. *Terveisiä katsojilta*. Teoksessa: Koivunen, Anu & Hietala, Veijo. *Kanavat auki! – televisiotutkimuksen lukemisto*. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Turku. s. 65–87.

Laiho, Marianna & **Ruoho**, Iris (toim.). 2005. *Median merkitsemät – ruumis ja sukupuoli kuvassa*. PS –kustannus, Jyväskylä.

Laine, Tarja. 2001. *Ylpeys ja ennakkoluulo: Viktoriaanista häpeää postmodernissa televisiossa*. Teoksessa: Koivunen, Anu & Paasonen, Susanna & Pajala, Mari (toim.). *Populaarin lumo – mediat ja arki*. Turun yliopisto, Turku. s.351–366.

Lehtomaa, Merja. 2005. *Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: haastattelu analyysi ja ymmärtäminen*. Teoksessa: Perttula, Juha & Latomaa, Timo. *Kokemuksen tutkimus:*

Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Dialogia. Helsinki. s. 163–194.

Lehtonen, Mikko. 1996. *Merkitysten maailma – Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia* (5. Painos). Vastapaino, Tampere.

Lembo, Ron. 2000. *Thinking Trough Television*. Cambridge University press, Cambridge.

Livingstone, Sonia. 1992. *The meaning of domestic technologies: A personal construct analysis of familial gender relations*. Teoksessa: Silverstone, Roger & Hirsch, Eric (toim.). *Consuming technologies – Media and Information in Domestic Spaces*. Routledge, Lontoo. s. 113–130.

Livingstone, Sonia. 2003. *The Changing Nature of Audiences – From the Mass Audience to the Interactive Media User*. Teoksessa: Valvidia, Angharad N. (toim.). *A Companion to Media Studies*. Blackwell publishing, Malden. s. 336–359.

Lull, James. 1990. *Inside Family Viewing – Ethnographic Research on Television's Audiences*. Routledge, Lontoo.

Morley, David. 1992. *Television, audiences & cultural studies*. Routledge, Lontoo.

Mustonen, Anu. 2001. *Mediapsykologia*. WSOY, Helsinki.

Mustonen, Anu. 2008. *Media tunnemyllynä*. Teoksessa: Kotilainen, Sirkku (toim.). *Suhteissa mediaan*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99 / Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. s. 133–146.

Mäntymäki, Eeva. 2008. *Onko yleisöllä mielipidettä?- Diskurssianalyysi on purkanut yleisösubjektin*. Teoksessa: Keinonen, Heidi & Ala-Fossi, Marko & Herkman, Juha (toim.). *Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa – näkökulmia sähköisen viestinnän tutkimiseen*. Tampereen Yliopistopaino Oy, Tampere. s. 222–234.

Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi. 2004. *Media Markkinoilla – Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen.* Loki-Kirjat, Helsinki.

Nikunen, Kaarina. 2008. *Minne katosi sohvaperuna? Tylyyden haaste televisiotutkimukselle digitalisoitumisen aikakaudella.* Teoksessa: Keinonen, Heidi & Ala-Fossi, Marko & Herkman, Juha (toim.). *Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa – näkökulmia sähköisen viestinnän tutkimiseen.* Tampereen Yliopistopaino Oy, Tampere. s. 235–252.

Näränen, Pertti. 2006. *Digitaalinen televisio – Analyysyjä alkuhistoriasta, viestintäpoliittisista haasteista ja tv-järjestelmän muuttumisesta.* Tampereen yliopistopaino, Tampere.

Pantti, Mervi. 2004. *Taistelusydamistä ja mielistä: Stuart Hall ja kulttuurintutkimus.* Teoksessa: Mörä, Tuomo & Salovaara-Moring, Inka & Valtonen, Sanna (toim.). *Mediatutkimuksen vaeltava teoria.* Gaudeamus, Helsinki. s. 230–254.

Papathanassopoulos, Stylianos & Negrine, Ralph. 2011. *European media – Structures, Policies and Identity.* Polity Press, Cambridge.

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet. 2004. Opetushallitus.
http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf Tulostettu 7.3.2012.

Peteri, Virve. 2006. *Mediaksi kotiin – Tutkimus teknologioiden kotouttamisesta.* Tampere University Press, Tampere.

Pietilä, Ilkka. 2010. *Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä.* Teoksessa: Ruusuvoori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.). *Haastattelun analyysi.* Vastapaino, Tampere. s. 212–241.

Reeves, Byron & Nass, Clifford. 1996. *The Media Equation – How People Treat*

Computers, Television, and New Media Like Real People and Places. CSLI Publications, Stanford.

Ridell, Seija. 2006. *Yleisö*. Teoksessa: Ridell, Seija & Väliäho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.). *Mediaa käsittämässä*. Vastapaino, Tampere. s. 233–257.

Ruoho, Iris. 2011. *Suomalaisen television arvot: julkisen palvelun televisio vastaan mainostelevisio*. Teoksessa: Wiio, Juhani (toim.). *Television viisi vuosikymmentä – Suomalainen televisio ja sen ohjelmat 1950-luvulta digiaikaan*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. s. 122–133.

Ruusuvuori, Johanna & **Nikander**, Pirjo & **Hyvärinen**, Matti. 2010. *Haastattelun analyysin vaiheet*. Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino, Tampere. s. 9–36.

Saarenmaa, Laura. 2011. *Lenita Airisto, Seitsemäshetki ja inhoamisen kulttuuri*. Teoksessa Elfving, Sara & Pajala, Mari (toim.). *Tele-visioita: Mediakulttuurin muuttuvat muodot*. Gaudeamus, Helsinki. s. 193–217.

Salmi, Hannu. 1996. *”Atomipommilla kuuhun!” – tekniikan mentaalihistoriaa*. Edita, Helsinki.

Sassi, Sinikka. 2009. *Mitä kuuluu yleisölle verkkoviestinnän aikakaudella?* Teoksessa: Kotilainen, Sirkku (toim.). *Suhteissa mediaan*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99 / Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. s. 21–40.

Scott, Susie. 2009. *Making sense of everyday life*. Polity Press, Cambridge.

Shin, Dong-Hee & **Kim**, Jun Kyo. 2011. *Alcohol Product Placements and the Third-Person Effect*. [Television & New media 12 (5) : 412–440.]

Silverstone, Roger. 1994. *Television and everyday life*. Routledge, Lontoo.

Sparks, Glenn G. 2010. *Media Effects Research – A Basic Overview* (3. painos, International ed.). Wadsworth, Boston (MA).

Spigel, Lynn. 1992. *Make Room for TV – Television and the Family Ideal in Postwar America*. The University of Chicago Press, Chicago.

Tiittula, Liisa & **Ruusuvuori**, Johanna. 2005. *Johdanto*. Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim). *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Vastapaino, Tampere. s. 9–21.

Tilastokeskus. 15.12.2011. Suomen virallinen tilasto (SVT): Ajankäyttötutkimus [verkkójulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 18.1.2012.
http://pxweb2.stat.fi/Database/StatFin/eli/akay/akay_fi.asp Tulostettu: 18.1.2012.

Tuomi, Jouni & **Sarajärvi**, Anneli. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.

Ukkonen, Jenni. 2001. *Juonittelut kirjoitetaan kilteiksi – televisiosarja Kauniit ja rohkeat lehtikirjoittelun kohteena*. Teoksessa: Koivunen, Anu & Paasonen, Susanna & Pajala, Mari (toim.). *Populaarin lumo – mediat ja arki*. Turun yliopisto, Turku. s. 253–270.

Valtonen, Anu. 2005. *Ryhmäkeskustelut – Millainen metodi?* Teoksessa: Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim). *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Vastapaino, Tampere. s. 223–241.

Varis, Tapio. 2002. *Yleisradio toiminta eilen*. Teoksessa: Ruusunen, Aimo (toim.). *Media muuttuu – viestintä savitauluista kotisivuihin*. Gaudeamus, Helsinki. s. 67–95.

Vilkko-Riihelä, Anneli. 1999. *Psykyke: Psykologian käsikirja*. WSOY, Porvoo.

Virta, Teija. 1994. *Saippuaopperat ja suomalaiset naiset*. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä.

Wiio, Juhani (toim.). 2007. *Television viisi vuosikymmentä – Suomalainen televisio ja sen ohjelmat 1950-luvulta digiaikaan*. Suomalainen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Williams, Raymond. 1974. *Television: Technology and Cultural form*. Wesleyan University Press. Lontoo.

Wilson, Tony. 2009. *Understanding Media Users: From Theory to Practice*. Wiley-Blackwell, Chichester.

Aineisto:

Ensimmäinen haastattelu. 21.10.2010. Kesto n. 1h 30 min. Nauhoitteet ja litteroinnit kirjoittajan hallussa. Osallistujien nimet muutettu tutkielman tekstissä.

Toinen haastattelu. 13.11.2010. Kesto n. tunti. Nauhoitteet ja litteroinnit kirjoittajan hallussa. Osallistujien nimet muutettu tutkielman tekstissä.

Haastattelussa virikeaineistona:

Sinkkuelämää (Sex and the City). 2005. 6. tuotantokausi, 2. jakso: *Great Sexspectations*. Kokoelmassa: *Sex and the City – The Complete Series*. HBO/ Paramount pictures.

Liite 1: Ryhmäkeskustelun teemat

Haastattelun runko

1. Oma televisio historia

- televisiosarjoja, joita katsellut kasvaessa ja niiden näkyminen arjessa esim. leikit; vanhempien asenne televisiota kohtaan.

2. television käyttö tällä hetkellä.

- mitä katselee, miten paljon katsoo ja miksi? Onko sarjoja joita seuraa tiiviisti, onko onko jotain mitä ei voi sietää?

3. Yleisesti televisiosarjoista

- Tv:n tarjonta tällä hetkellä ja mitä mieltä on siitä? Minkä tasoista tarjonta on ja minkälaisia vaikutuksia sillä näkee olevan mahdollisesti ihmisiin?

4. Televisio vaikuttajana arjessa

- televisiosarjojen tarjoamat mallit, television käyttö ja sen laajentuminen, oma kanta television käytöstä

5. analyysiä televisio sarjasta

- katsotaan noin 5-10 minuutin pätkä ja analysoidaan sitä keskustellen

6. vapaa sana

- tunnelmia, muita mielipiteitä